

Уважаеми пътници, Добре дошли на борда на **България Ер**!

Имиграцията е най-искрената форма на ласкателство, казваше навремето Джак Паар, икона от златната ера на американската телевизия. Ако е така, правителствата на страните от бившия Източен лагер нямат особени поводи за гордост: за времето от 1991 до 2015 регионът е бил напуснат от 18 милиона души, или колкото целите населения на България, Сърбия и Хърватия, взети заедно.

Този отлив - според някои най-голямата мирновременна демографска катастрофа в историята - днес става все по-централна тема в европейската политика. От една страна, той ограничава растежа на Изток и изправя държавните пенсионни системи в региона пред истински колапс, както става ясно от разговора ни с изпълнителния директор на ПОК "Доверие" Даниела Петкова.

От друга, миграцията на работници от Изток на Запад като нищо ще се превърне в основна тема от дискусиите за бъдещето на самия Европейски съюз. Особено след като новият френски президент Еманюел Макрон, уж избран като отговор на здравия разум срещу популизма, реши

първата му сериозна стъпка да е една подчертано популистка кампания срещу т. нар. "социален гъмпинг" от Изток.

От друга страна, напредъкът на икономиките, нарастващите доходи и рекордно ниската безработица в страните от бившия соцлагер може постепенно да започнат да обръщат тенденцията (виж стр. 52). При всички случаи достатъчно основания да посветим септемврийския брой на The Inflight Magazine на трудовата миграция във всичките ѝ форми.

Пожелаваме ви приятно четене, и приятен полет.

България Ер

Dear Passengers,
Welcome aboard **Bulgaria Air**!

Immigration is the sincerest form of flattery as the TV golden age icon Jack Paar used to say. If so, then the governments of the former Eastern block have little to none reasons to feel flattered: between 1991 and 2015, the region was abandoned by 18 million people, or the entire population of Bulgaria, Serbia and Croatia combined together to put it into perspective.

This escape – considered by some the largest demographic catastrophe in time of peace yet – is getting more and more attention in the current EU policies. For one, this limits the growth of the East and the state pension systems in the region are facing a true collapse as we found out in our discussion with the Executive Director of the Pension Insurance Company "Doverie" Daniela Petkova.

On the other hand, the migration of the workforce from the East to the West may as well become the main subject of discussion for the future of the EU itself. Especially after the newly elected French president Emmanuel Macron, who was predominantly elected as a reaction of the common sense against populism, decided that the first thing he had to do is to run a very populist campaign against the so called "social dumping" from the East.

In contrast, the advancement of the economies and the record breaking low values of the unemployment in the countries of the former Soviet Union may start to gradually turn the page (look up page 52). All in all, we have all the reasons to dedicate the September issue of The Inflight Magazine to the labour migration in all its forms.

We wish you pleasant reading and a pleasant flight.

Bulgaria Air

УЛИЦИТЕ НА ЖИВОПИСНИЯ КВАРТАЛ „ТРАСТЕВЕРЕ“ СА КАТО ОТ ФИЛМ – УБЕДЕТЕ СЕ САМИ

Рим

€ 59

€ 115

Цените са крайни и включват 1 бр. ръчен багаж до 10 кг, кетъринг на борда, безплатен check-in. Чекиран багаж може да се закупи преди полет на летище или в офиса на издателя на билета. Цена на първо парче багаж до 23 кг - 20 евро на посока за международни полети. В случай на по-тежък, по-обемен или допълнителен чекиран багаж, се прилагат стандартните правила на България Ер.

България Ер
Национален Превозвач www.air.bg

ПРИЯТЕН
ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ
ЕМОЦИИ

www.air.bg

11 | **BUSINESS
ECONOMY**

22 | **Европа само
констатира
демографския си
проблем**

Даниела Петкова, главен изпълнителен директор на ПОК "Доверие"

26 | **Europe Has Only Just
Realized It Has a
Demographic Problem**

12 | **Числа и лица
Figures & Faces**

14 | **Коментар: Растеж на
предела**

16 | **Comment: Growth to the
Limit**

18 | **Катастрофата Bitcoin
20 | The Bitcoin Catastrophe**

30 | **Идва ли Голямото
завръщане?**

32 | **Is the Great Return
Around the Corner?**

34 | **Камъчето на
социалния гъмпинг**

36 | **Social Dumping: the
Wanting Nail**

41 | **ANALYSIS
POLITICS**

52 | **Третият
Илинген на
Македония**

След 73 години отчуждение София и Скопие започват да се сближават

54 | **Macedonia's Third
Ilinden**

42 | **Интервю: г-р
Павлина Чернева**

44 | **Interview: Pavlina
Tcherneva, PhD**

56 | **Пепеляшка и трите
хиляди пантофки**

58 | **Cinderella of the
3,000 Slippers**

61 | **SCIENCE
TECHNOLOGY**

64 | **Животът,
Вселената и
всичко останало**

Шестте най-големи въпроса, на които науката трябва да отговори

66 | **Life, the Universe and
Everything**

62 | **Гума, която сама си
запушва gunkume
A Self-Repairing Tire**

70 | **Другото лице на
Калотина**

72 | **The Other Face of
Kalotina**

74 | **Приключение с
масаж**

76 | **Adventure with
Massage**

79 | **TRAVEL
LIFESTYLE**

108 | **Дървото на
цивилизацията**

От Буда до омега-3 киселините: смокинята е гала на човечеството наистина много

112 | **The Tree of
Civilisation**

80 | **Афиш
Poster**

82 | **Билбо Бегинс на 80
Bilbo Baggins Turns 80**

86 | **Септември ще бъде
май
September Will Be
May**

98 | **Червено, сребро и
кожа**

99 | **Red, Silver and
Leather**

102 | **В куфара на Ролф-
Юрген Заерле
In The Suitcase of
Rolf-Juergen Seyerle**

T + TISSOT

TISSOT T-RACE MotoGP™
AUTOMATIC LIMITED EDITION 2013.
AUTOMATIC MOVEMENT AND
FEATURES INSPIRED BY MOTORBIKES.

TISSOTWATCHES.COM
TISSOT. INNOVATORS BY TRADITION

JULIANY
TIME IS CREATIVITY

СОФИЯ: Sofia Ring Mall, Mega Mall Sofia, The Mall, Paradise Center, Mall of Sofia,
Serdika Center, ул. Г. С. Раковски 70, бул. Ген. Скобелев 53, ул. Граф Игнатиев 1,
Пловдив: Mall Plovdiv, Mall Markovo Tere, Бургас: ул. С. Богориди 23,
ул. Александровска 69, Mall Plaza.
WWW.JULIANY.COM

Bulgaria Air
National Carrier www.air.bg

THE INFLIGHT MAGAZINE

БОРДНОТО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРИЯ ЕР ИМА СРЕДНА МЕСЕЧНА АУДИТОРИЯ
ОТ НАД 100 000 ДУШИ, ИЛИ НАД МИЛИОН ЧИТАТЕЛИ ГОДИШНО

THE INFLIGHT MAGAZINE ENJOYS AN AVERAGE MONTHLY AUDIENCE
OF MORE THAN 100,000 PEOPLE, OR OVER A MILLION READERS PER YEAR

ГЛАВЕН РЕДАКТОР
Константин Томов
ktomov@bulgariaonair.bg

РЕДАКТОР
Кристина Нигохосян
cnigohosian@bulgariaonair.bg

ПРЕВОДАЧИ
Албена Манафска
"Pagukc"

АВТОРИ
Деян Петришки
Ивайло Петров
Иванина Манчева
Калин Ангелов
Калин Николов
Николай Кръстев
Олег Попов
Ясен Бориславов

ДИЗАЙН
BRAND NEW BNS

РЕКЛАМЕН МЕНИДЖЪР
Благовеста Креовска
bkreovska@bulgariaonair.bg
0887 59 11 05

ИЗДАТЕЛ
ИНВЕСТИР МЕДИА ГРУП

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР
Виктория Мумкова

ТЪРГОВСКИ ДИРЕКТОР
Леа Бакалова
lbakalova@bulgariaonair.bg

РЕДАКЦИОНЕН АДРЕС
1540 София, бул. Брюксел 1
office@bulgariaonair.bg
тел.: 02 448 40 70
www.bgonair.bg

БАНКОВА СМЕТКА

EDITOR-IN-CHIEF
Konstantin Tomov
ktomov@bulgariaonair.bg

EDITOR
Cristina Nigohosian
cnigohosian@bulgariaonair.bg

TRANSLATORS
Albena Manafska
"Radix"

CONTRIBUTORS
Delyan Petrishki
Ivaylo Petrov
Ivanina Mancheva
Kalin Angelov
Kalin Nikolov
Nikolay Krastev
Oleg Popov
Yasen Borislavov

DESIGN
BRAND NEW BNS

ADVERTISING MANAGER
Blagovesta Kreovska
bkreovska@bulgariaonair.bg
(+359) 887 59 11 05

PUBLISHER
INVESTOR MEDIA GROUP

CEO
Victoria Mitkova

MARKETING DIRECTOR
Lea Bakalova
lbakalova@bulgariaonair.bg

EDITORIAL ADDRESS
1540 Sofia, 1 Brussels Blvd.
office@bulgariaonair.bg
phone: (+359) 2 448 40 70
www.bgonair.bg

BANK ACCOUNT

IBAN: BG57 CECB 9790 1019 1023 03
BIC: CECBGBSF
Банка „ЦКБ“ АД – клон Варна

ISSN 1314-2216

По смисъла на Закона за изменение и допълнение на Закона за задължителното
депозитане на печатни и други произведения обн.в ДВ, бр.87 от 05.11.2010г.,
мажоритарният собственик на дружеството издател на списание „Bulgaria on air THE
INFLIGHT MAGAZINE“ и списание „GO ON AIR“ е „Холдинг Варна АД с ЕИК 103249584.
„Холдинг Варна“ АД е публично дружество по Закона за публичното предлагане на
ценни книжа и е под надзора на Комисията за финансов надзор.

Viva!

CASINO

AT

SOFIA HOTEL BALKAN
THE LUXURY COLLECTION

BLACKJACK
AMERICAN ROULETTE
RUSSIAN POKER
CARIBBEAN POKER
TEXAS POKER
NEWEST SLOT MACHINES

OPEN 24/7 FREE ENTRANCE & BAR

SOFIA HOTEL BALKAN
5, Sveta Nedelja Square 1000 Sofia Bulgaria
+359 (2) 981 5747; info@groupviva.com

CONTRIBUTORS АВТОРИ

ДЕЛЯН ПЕТРИШКИ е автор и водещ на "В развитие" по Bloomberg TV Bulgaria. Започва журналистическата си кариера във в. "Банкер" през 2005 и оттогава неизменно следи капиталовите пазари. Специализирал е в Deutsche Welle в Германия. Носител е на две награди от "Клуба на журналистите AAA" за свои публикации.

DELYAN PETRISHKY is author and host of In Progress on Bloomberg TV Bulgaria. He began his journalistic career at the Banker newspaper in 2005 and since then he's constantly been following the capital markets. He's specialized at Deutsche Welle in Germany. He's won two "AAA Journalists Club" awards for his publications.

НИКОЛАЙ КРЪСТЕВ е водещ на "Светът е бизнес" по Bloomberg TV България. Следи геополитически и макроикономически теми, както и политическите и икономическите процеси на Балканите и тяхното отражение върху бизнеса в България. Бил е специален пратеник по време на военните операции в Босна и Херцеговина, Сърбия, Косово и Македония.

NIKOLAY KRASTEV is the host of Bloomberg TV Bulgaria's show The World is Business. Krastev covers geopolitical and macroeconomic topics, as well as political and economic process of the Balkans affecting business in Bulgaria. Nikolay Krastev worked as a special envoy during the military operations in Bosnia and Herzegovina, Serbia, Kosovo and Macedonia.

28 години АПИС
СИЛАТА НА ИНФОРМАЦИЯТА

Правни информационни системи

АПИС Право

Пълната нормативна уредба на България

АПИС Евро Право

Европейското законодателство и връзката му с българското право

АПИС Практика

Съдебна практика и исков процес

АПИС Процедури

Готови решения за извършване на административни услуги и правни действия: готови бланки, формуляри, образци на договори, решения и други

АПИС СОФИТА

Българското законодателство на английски език

АПИС Време

Индикатор за промени в законодателството и известяване с SMS и E-mail; срокове, коментари, експертни анализи

Финансови информационни

АПИС Финанси

Икономическо моделиране, фискален режим, финансов анализ, законна и договорна лихва

АПИС Евро Финанси

Финансови практики в ЕС и приложението им в България

Модел на данъчна спогодба на ОИСР 2010 и Ръководство за трансферно ценообразуване на ОИСР 2010

/съвместни продукти на Апис и Интерлекс консулт/

Спогодби за избягване на двойното данъчно облагане

Информационни системи за лицата и фирмите

АПИС Регистър+

Търговски регистър и регистър Булстат; данъчни и осигурителни регистри; неофициален раздел на ДВ, справки за свързани лица

АПИС Регистър - Фирмен анализ

Финансов и сравнителен анализ /на фирми/ чрез показателите от годишните финансови отчети

Модул "Искови молби"

Информация от окръжните съдилища в страната за заведените искови молби за откриване на производство по несъстоятелност на фирми и търговски дела по ГПК

АПИС Глобус

Правен режим на чуждестранните инвестиции и на чужденците в България; външноотърговски сделки

Link Detector

Ново софтуерно решение – БЕЗПЛАТНА добавка към интернет браузърите, разработено от АПИС за улеснение на работата на финансиста, мениджъри, юристи и всички, които ползват правна информация в интернет пространството. Приложението разпознава правни цитати от българското и европейското право и наименования на лица и фирми в текста на разглежданите или редактираните от потребителя документи и поставя връзки към съдържанието на съответните правни актове.

Повече информация за продуктите и услугите на АПИС можете да намерите на www.apis.bg

Сертификат по ISO 9001 – 2015

София 1000, ул. "Граф Игнатиев" 7А
тел.: 02/923 98 00, 0700 44 944
факс: 02/923 98 98; office@apis.bg

ЛЯТО НА ПОЛЕТ РАЗСТОЯНИЕ SUMMER A FLIGHT AWAY

Последният топъл месец вече изчезна зад ъгъла, но с полетите на България Еър може лесно да угължите усещането за лятна ваканция. Само срещу 45 евро в едната посока или 104 евро в двете може да летите до Атина, а за 139 евро в едната и 209 евро в двете посоки ще стигнете до Палма де Майорка, или Малага. Цените са крайни и включват всички летищни такси, 1 бр. ръчен багаж до 10 кг, безплатни check-in и кетъринг на борда. Чекиран багаж може да се заплати преди полет, като цената на първо парче багаж до 23 кг е 20 евро на посока. За повече информация - www.air.bg.

The last warm month is already disappearing around the corner, but with the flights of Bulgaria Air you can easily prolong the sense of vacation. For just 45 EUR one way or 104 EUR in both directions you can fly to Athens, and for 139 EUR one way and 209 EUR in both directions you will reach Palma de Mallorca, or Malaga. The prices are final and include all airport charges, 1 piece of hand baggage up to 10 kg, free check-in and catering on board. Checked baggage may be paid for before a flight, with the price for a first piece of baggage up to 23 kg being 20 EUR per direction. For more information - www.air.bg.

РОМАНТИКА И КУЛТУРНА ПРОГРАМА ROMANCE AND CULTURE

Есента е любимо място за пътешествия за мнозина - туристите са намалели, а градовете са потънали в меката светлина на есенното слънце. България Еър ви предлага да се възползвате от специалните промоционални цени на полетите до три великолепни града с богата история - Париж за 121 евро в едната посока и 189 в двете, Москва за 153 евро в едната и 240 евро в двете посоки и Прага за 109 евро в едната и 189 евро в двете посоки. Повече информация намерете на www.air.bg.

Autumn is for many a favourite time for journeys - the tourists have diminished and the cities are suffused with the mild light of the autumn sun. Bulgaria Air offers to you to take advantage of the special promotional prices of the flights to three magnificent cities with rich histories - Paris for 121 EUR one way and 189 in both directions, Moscow for 153 EUR one way and 240 EUR in both directions and Prague for 109 EUR one way and 189 EUR in both directions. You can find more information at www.air.bg.

OFF THE WALL MUSIC

BeoSound Shape is a new wall-mounted wireless speaker system for design conscious music lovers. The solution delivers immersive sound staging, customisable and scalable designs, as well as integrated noise dampers for improved room acoustics.

DISCOVER HOW ON [BANG-OLUFSEN.COM/SHAPE](https://www.bang-olufsen.com/shape)

BEOSOUND SHAPE

BANG & OLUFSEN

LIKE NO ONE ELSE

BULGARIA — КАТО НИКОЙ ДРУГ. — СОФИЯ, УЛ. ОБОРИЩЕ 10 — +359 2 8073757 — SOFIA@BEOSTORES.COM

30 | **ИДВА ЛИ
ГОЛЯМОТО
ЗАВРЪЩАНЕ?**

**IS THE GREAT RETURN
AROUND THE CORNER?**

14 | **РАСТЕЖ НА ПРЕДЕЛА**
GROWTH TO THE LIMIT

18 | **КАТАСТРОФАТА BITCOIN**
THE BITCOIN CATASTROPHE

ЧИСЛА И ЛИЦА FIGURES & FACES

790 000 000

лева е печалбата на банковата система в България за първите седем месеца на годината - спад от 13.1% спрямо същия период на 2016. Разликата обаче се дължи до голяма степен на еднократния ефект, който преди година отчетоха банките от продажбата на своите дялове от европейския картков оператор Visa Europe.

EN

BGN are the profits of the banking system in Bulgaria for the first seven months of the year - a 13.1% reduction in comparison with the same period of 2016. The difference however is largely due to the one-off effect, that was reported by the banks a year ago from the sale of their shareholdings in the European card operator Visa Europe. ■

67.2%

е била заетостта в България за второто тримесечие на годината - абсолютен рекорд за 27-те години от началото на прехода, съобщава **Петър Ганев** от Института за пазарна икономика. Статистиката обхваща хората от 15 до 64 години и показва ръст на заетостта от 3.5% спрямо същия период на 2016. Общо заетите са 3.172 млн. души, а ръстът през последната година е изцяло за сметка на частния сектор, уточнява Ганев. Нарастването на заетостта е съсредоточено най-вече в София, Пловдив и Стара Загора.

EN

was the employment in Bulgaria for the second trimester of the year - an absolute record for the 27 years since the beginning of the Transition, Petar Ganev from the Institute for Market Economics announces. The statistic encompasses the people from 15 to 64 years old and shows a growth of the employment of 3.5% in comparison with the same period of 2016. The employed persons are amounting to a total of 3.172 million people, and the growth during the last year is entirely due to the private sector, Ganev particularizes. The growth in employment is mostly concentrated in Sofia, Plovdiv and Stara Zagora. ■

5 950 000

тона ще е тазгодишната реколта от пшеница в България, прогнозиран от земеделското министерство. Според данни на министерството това ще е рекорд в цялата история на отрасъла. Средният добив от декар ще отчете ръст от почти 8%. Увеличава се и дялът на първокласната пшеница за производство на хляб - вече почти 47%.

EN

tons will be the wheat, harvested in Bulgaria this year, the agriculture ministry estimates. According to the ministry's data this will be a record in the entire history of the sector. The average yield per decare will increase by almost 8%. The share of the first class wheat for the production of bread is also increasing - already almost 47%. ■

665 700

българи са пътували зад граница през юли - рекорд, откакто Националният статистически институт събира тези данни. Нарастването е с над 15% на годишна база. Пътуванията на чужденци в България са се увеличили с 8%. Най-силен е ръстът по дестинациите Италия (53%), Австрия (35%) и Испания (32%). Най-забележимо са намалели пътуванията на българи до Русия и Чехия.

EN

Bulgarians have travelled abroad in July - a record since the National statistical institute began collecting this data. The increment is by over 15% on an annual basis. The journeys of foreigners in Bulgaria have increased by 8%. The largest growth is with the destinations Italy (53%), Austria (35%) and Spain (32%). The journeys of Bulgarians to Russia and the Czech Republic are the ones that have most notably decreased. ■

РАСТЕЖ НА ПРЕДЕЛА

БВП расте със стабилно темпо от около 3.6%. Но то не е достатъчно

Текст ИВАНИНА МАНЧЕВА / Фотография SHUTTERSTOCK

Брутният вътрешен продукт на България е нараснал с 3.6% през втората четвърт на годината по експресни оценки на Националния статистически институт. Това е десето поредно тримесечие, в което икономиката расте с около 3.5% или повече. Основната заслуга за това стабилно нарастване има увеличението на вътрешното потребление – с 4.2% по съпоставими цени. Същевременно безработицата спадна до 6.7% - близо до най-ниското си ниво от 2008 година.

НА ПРЪВ ПОГЛЕД НОВИНИТЕ СА ЧУДЕСНИ, но над стабилните темпове се появяват облаци. Възможно ли е ръстът на икономиката през този цикличен подем да не успее да прескочи 4% - задължителния минимум, ако искаме да догоним ЕС? Сегашните темпове са далеч от силния ръст от средата на 2004 до средата на 2008 (17 поредни тримесечия, през които растежът бе около 7%). Освен с перспективите за присъединяване към ЕС, това се обясняваше с бума на световната икономика, както и с ниската изходна база.

2015 БЕ ПЪРВАТА ГОДИНА след кризата с приличен растеж - до голяма степен поради еврофондовете, но също заради по-слабото евро. Оттогава икономиката расте с почти постоянен темп.

През 2016 реалният ръст на възнагражденията мина 10%, но остава по-малък от този преди кризата. Това бе съпроводено с увеличена склонност за харчене, както показаха наблюденията на НСИ.

В същото време данните на БНБ показаха увеличена склонност към потребление, известно раздвижване на частните инвестиции и на имотния пазар.

ИМЕННО ИНВЕСТИЦИИТЕ СА голямата разлика между предкризисния бум и оживлението, което наблюдаваме в момента. Това се отнася особено за чуждестранните инвестиции, кои-

то през 2007 достигнаха 9 млрд. евро – число, което изглежда нереално в момента. То е съпоставимо с изплатените от ЕС средства по оперативните програми за целия първи програмен период (2007-2014). През тази година преките чуждестранни инвестиции до юни са едва 405 милиона евро, почти наполовина по-малко спрямо 2016.

Също така, въпреки исторически ниските лихвени проценти, ръстът на кредитирането е далеч от нивата през 2008. През последните месеци той достигна 2-3% при бизнес кредитите и малко повече - над 4%, при заемите за граждани (без да броим програмата за саниране). Макар че склонността да се поема риск, присъща на всяко икономическо оживление, бавно се завръща, трудно може да се говори за бум.

ДРУГА СЪЩЕСТВЕНА РАЗЛИКА с периода преди кризата е бюджетната позиция. Докато преди 2009 хазната трупаше излишци (това е равнозначно на охлаждане на икономиката), през следващите години тя бе на дефицит. Но през 2016 бе направено изключение и засега данните за бюджета също сочат за пазване на тази предпазливост.

Износът достигна рекордна стойност, но темповете му на растеж не са много големи, а като се отчете и растящият внос, приносът на нетния износ за ръста на БВП е слаб. Според някои изследвания експортът е близо до предела си по простата причина, че се състои най-вече от стоки с малка добавена стойност и суровини. До известна степен развитието през 2017 опровергава това – ръстът на износа на стоки през първото полугодие достигна 15.8%. Но съществуват ограничения – например хаотичните действия и други проблеми в туризма вероятно ще попречат страната да се възползва по-добре от конюнктурните предимства (отлив от турския пазар, ниско-тарифни компании, големи събития, които поставят България на картата). Натискът срещу социалния дъмпинг пък може да спре износа на транспортни услуги.

СТОИ ВЪПРОСЪТ ДАЛИ ИКОНОМИКАТА е мобилизирала всички ресурси, тоест дали се намира близо до пълна заетост. Конюнктурните анкети на НСИ дават известна представа. Над една четвърт от предприятията в промишлеността се оплакват от недостиг на кадри – рекорден дял, като дори в услугите дефицитът на кадри вече е осезаем.

Въпреки че безработицата е над 6%, следва да се има предвид, че трудовият резерв е ограничен. Безработните са едва 224 000 души за юни. Като се има предвид значителният дял дългосрочно безработни (над 50%) и постоянно растящите изисквания към работните места, налагани от технологиите, надеждите за пълна заетост при безработица под 5% са преувеличени.

Освен това натоварването на производствените мощности е близо до максимум (като се отчете моралното и физическо изхабяване).

ДОСТИГАНЕТО НА ПРЕДЕЛА на производствените възможности се видя още в средносрочната програма на правителството, обявена тази пролет. В нея разликата между фактическия и потенциалния БВП е намалена чувствително, като през 2019-2020 се предвижда отклонението да изчезне.

Икономиката би могла да преодолее посочените горе ограничения, като разшири границите си. На първо място, за това са необходими нови инвестиции в производствени мощности и най-вече в технологии, които да позволяват да се произвежда повече с наличните ресурси. Най-големият резерв е подобряването на производителността и управлението на производствените процеси.

На второ място, разширяването на границите изисква инвестиции в образование, чрез които да се преодолее недостигът на кадри със специфични умения. Това обаче са дългосрочни и – както показва практиката – трудни мерки, тъй като зависят от бизнес средата и компетентността на лидерите. ■

CASINO SOFIA

LIVE GAMES

AMERICAN ROULETTE
BLACK JACK
CARRIBBEAN POKER
THREE CARD POKER
CASINO TEXAS POKER

SLOTS

PREMIER SERIES
WMS MULTI GAME
SUPER GAMINATORS
RISE OF RA
MEGA JACK
CAT 4 CASH
HOT GAME
ELECTRONIC
ROULETTE

POKER ROOM

TEXAS HOLD`EM POKER
OMAHA POKER
CHINESE POKER

phone INFORMATION POKER ROOM
+359 878 170 161

CASINO OFFERS VERY ATTRACTIVE CONDITIONS
AND BONUSES FOR THE PLAYERS,
FREE FOOD, DRINKS AND TRANSPORT
FOR THE GOOD PLAYERS CASINO OFFERS
FREE ACCOMMODATION IN THE HOTEL

Radisson **BLU**

RADISSON HOTEL SOFIA
4, NARODNO SABRANIE Sq.

e-mail: casinosofia@cebs.bg

www.casino-sofia.bg

free line +359 (0)800 18 800

phone: +359 2 980 10 60

GROWTH TO THE LIMIT

The Gross domestic product is growing at a stable rate of around 3.6%. But it is not enough

By IVANINA MANCHEVA / Photography SHUTTERSTOCK

The Gross domestic product of Bulgaria has increased by 3.6% during the second quarter of the year, according to expert assessments of the National statistical institute. This is the tenth consecutive trimester, in which the economy is growing with around 3.5% or more. The main credit for this stable growth is to the increase of the domestic consumption - by 4.2% in comparable prices. At the same time unemployment has dropped to 6.7% - close to its lowest level from 2008.

AT FIRST GLANCE THIS IS GREAT NEWS; but clouds are beginning to be seen behind the stable rates. Is it possible for the growth of the economy during this cyclical upswing not to be able to jump across 4% - the obligatory minimum, if we want to catch up with the EU?

The current rates are far from the strong growth from the middle of 2004 to the middle of 2008 (17 consecutive trimesters, during which the growth was around 7%). Besides with the perspectives for accession to the EU, this was explained with the world economy boom, as

well as with the low starting point.

2015 WAS THE FIRST YEAR after the crisis that had a decent growth - to a large extent due to the EU funds, but also because of the weaker euro. The economy has been growing ever since with an almost permanent rate. In 2016 the actual growth of the remunerations went above 10%, but remains smaller than the one from before the crisis. This was accompanied by an increased propensity for spending, as the observations of the National statistical institute have shown.

At the same time the data of the Bulgarian National Bank has shown an increased tendency for consumption, a certain movement with regard to the private investments and the property market.

INVESTMENTS ARE PRECISELY the big difference between the pre-crisis boom and the expansion of activity that we are witnessing at the moment. This is especially true with regard to the foreign invest-

ments, which in 2007 reached 9 billion euro - a number that seems unreal now. It is comparable to the resources under the operational programmes, paid-up by the EU, for the entire first programming period (2007-2014). During the present year the foreign direct investment up until the month of June amount only to 405 million euro, almost half the amount in comparison with 2016.

Also, despite the historically low interest rates, the credit growth is far from the levels in 2008. In recent months it reached 2-3% with the business loans and a little more - over 4% with the loans for citizens (not counting the reorganization programme). Even though the aptitude for taking risks, intrinsic to each economic expansion of activity, is slowly returning, we can hardly speak of a boom.

ANOTHER MAJOR DIFFERENCE from the period before the crisis is the budgetary position. Whereas before 2009 the treasury was accumulating surpluses (this is tantamount to a cooling of the economy), during the following years it was in deficit. But in 2016 an exception was made and now the data on the budget has also shown a retaining of that cautiousness.

The exports have reached a record value, but its rates of growth are not very high, and when the growing imports are also taken into account, the contribution of the net exports to the growth of the GDP is a small one. According to some studies the exports are close to their limit due to the simple reason that they are comprised mostly of goods with little added value and raw materials. To a certain extent the development in 2017 refuted this - the growth of the exportation of goods during the first six months has reached 15.8%. But there are restrictions - for example the chaotic actions and other problems in tourism will probably prevent the country from taking better advantage of the ad hoc privileges (a shift away from the Turkish market, low-cost companies, major events, which are putting Bulgaria on the map). And the pressure on social dumping may stop the exportation of transport services.

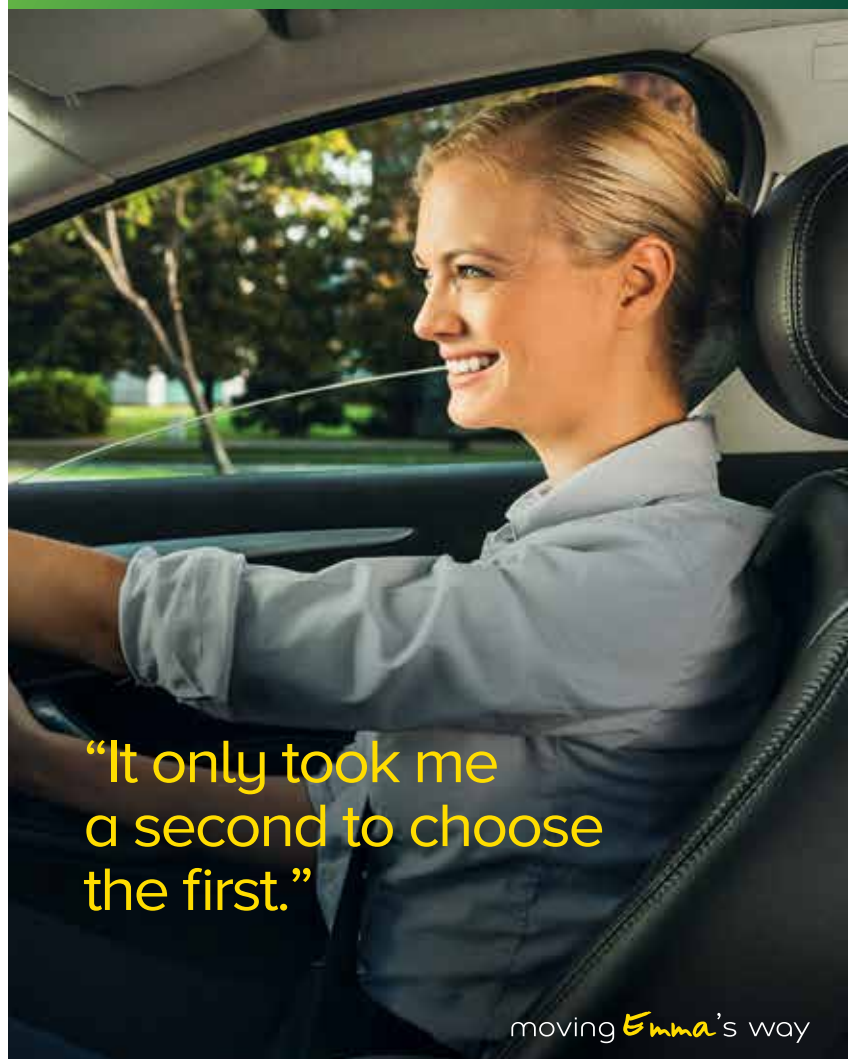
THERE IS THE QUESTION IF THE ECONOMY has mobilized all resources, that is to say is it close to full employment. The conjunctural inquiries of the National statistical institute give an insight. Over a quarter of the enterprises in the industry are complaining from a shortage of personnel - a record share, with the deficit of personnel already being tangible even with regard to services.

Although unemployment is above 6%, account should be taken that the labour reserve is limited. The unemployed are only 224 000 people for the month of June. Taking into account the significant portion of long-term unemployed (over 50%) and the constantly increasing requirements for the workplaces, imposed by the technologies the hopes for a full employment with an unemployment that is under 5% are overrated. Furthermore the capacity utilization is close to the maximum (taking into account the obsolescence and physical wear).

THE REACHING OF THE LIMIT of the production capacity was seen as early as in the medium-term programme of the government, announced this spring. In it the difference between the actual and the potential GDP is significantly reduced, and in 2019-2020 the deviation is envisaged to disappear.

The economy may be able to overcome the abovementioned restrictions by broadening its boundaries. In the first place new investments in production capacity are necessary and especially in technologies that would make it possible to produce more with the available resources. The greatest reserve is the improvement of the productivity and of the management of the production processes.

Secondly, the broadening of the boundaries necessitates investments in education, through which the shortage of personnel with specific skills to be overcome. However these are long-term and - as experience shows - difficult measures, due to them being dependent on the business environment and on the competence of the leaders. ■

**"It only took me
a second to choose
the first."**

moving *Emma's* way

Our job is to keep you
mobile 24 / 7!

Leading car rental and operational
leasing company in Bulgaria

Car & Van rental | Operational Leasing | Chauffeur Services

For car rental reservations or further information on innovative leasing solutions please contact us at office@europcar.bg, by phone on +359(0)700 18 688, online at europcar.bg or through our Facebook page EuropcarBulgaria.

КАТАСТРОФАТА BITCOIN?

Криптовалутите достигат рекордни стойности -
и само след година ще гълтат повече
електричество от България

Текст КАЛИН АНГЕЛОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Когато The Inflight Magazine за пръв път писа за Bitcoin през 2011 година, криптовалутата все още бе непознат (и не съвсем разбираем) за широката публика куриоз. И струваше едва трийсетина долара, преди "балонът" да се спуска и цената да падне до 2 долара през декември същата година. Шест години по-късно цената на bitcoin се колебае около 5 000 щатски долара, успехът постепенно се пренася и към нароилите се други криптовалUTI като ethereum и litecoin, а първите смели инвеститори от началото на десетилетието са превърнали скромните си стотачки в милионни състояния.

БАЛОН? ПО-СКОРО НЕ. Постепенно убеждението, че криптовалутите са необичайна форма на спекула, взе да отмира. Днес повечето анализатори са убедени, че те ще оцелеят и ще продължат да се развиват - просто защото се оказва, че световната икономика е изпитвала остра нужда от подобна форма на разплащания. Биткойн и останалите криптовалUTI имат някои сериозни предимства: не могат да бъдат откраднати или фалшифицирани; разплащанията с тях са анонимни; и понеже не са под контрола на банките, ви спестяват солидните банкови такси и

комисиони. Естествено, това ги прави и безкрайно податливи на драматични флуктуации - но въпреки това бъдещето им изглежда гарантирано. "В краткосрочен план bitcoin може и да се окаже балон. Но в дългосрочен план не е", твърди Спенсър Богарт, управляващ директор на Blockchain Capital, пред Bloomberg TV. "Ще има изцяло регулиран пазар на деривати за биткойн най-късно до първото тримесечие на 2018. Това ще постели пътя към борсово търгуван биткойн фонд, което ще направи инвестирането от страна на институции много по-лесно", коментира Богарт.

ЕНЕРГИЙНА КРИЗА. Драстичното покачване на криптовалутите обаче започва да води след себе си и някои неочаквани последици. В началото "добиването", или "копаенето" на биткойни изискваше най-обикновени персонални компютри или лаптопи. Но по самия замисъл на криптовалутата постепенно изчисленията стават все по-сложни. Това кара "миньорите" да използват все по-сложни графични процесори. И понеже високата цена на биткойн кара все повече хора да се насочват към добива им, цените на видеокарти и други хардуерни компоненти скочиха до небето. По изчисления на Motherboard в момента

хардуерът, използван за копаене на криптовалUTI, тежи над 10 000 метрични тона. Още по-сериозен е проблемът с енергийното потребление на този добив.

ПОВЕЧЕ ТОК ОТ БЪЛГАРИЯ. През юли digiconomist пресметна, че за добив на Bitcoin се потребяват към 15.54 тераватчаса електроенергия годишно, а за Ethereum - около 4.69 тераватчаса. Събрани заедно, тези два показателя надхвърлят чувствително годишното потребление на държава като Хърватия. А ако тенденцията се запази, още през 2019 година криптовалутите ще черпят повече ток от България или от Дания. Дори и в момента Bitcoin потребява повече енергия от цялата глобална мрежа на Visa - всъщност цели 27 пъти повече!

Една-единствена биткойн транзакция гълта 163 киловатчаса - колкото са нужни на едно българско домакинство за цяла седмица.

"Ако приемем Bitcoin като основна валута някъде в следващите десетилетия, това ще ускори промените в климата чрез ненужно повишаване на енергийното потребление - докато не стане прекалено късно", предупреждава анализаторът Кристофър Малмо. ■

The Bitcoin Catastrophe?

The cryptocurrencies reach unseen rates
and in a year or so will consume more
electricity than Bulgaria

By KALIN ANGELOV / Photography SHUTTERSTOCK

When The Inflight Magazine wrote its very first article on the Bitcoin in 2011, the cryptocurrency was still an unknown (and not that much understandable) to the general public curiosity. Also it was costing merely 30 dollars before the "balloon" popped in one with the price which dropped to only 2 dollars by December the same year.

Six years later the price of the bitcoin is circa 5 000 USD as the overall success gradually migrates to the multiple copies of the bitcoin, such as the ethereum and the litecoin, and the early adopters with their bravery in the beginning of this decade turned their humble investments of few hundred dollars to millions.

BALLOON? MOREOVER NO. As time goes by, the idea that all cryptocurrencies are some strange form of specula washes away increasingly. Today most of the analysers are convinced that this financial tool will survive and will continue to grow – simply because it turns out that the World Economy had an urgent demand for such a way of payment.

Bitcoin, as well as the other cryptocurrencies, have some major advantages: one cannot steal them or make any counterfeit; all payments are anonymous; and because these currencies are not controlled by the banks, they will spare you the solid bank taxes and commissions. Naturally, this makes them infinitely vulnerable to dramatic fluctuations – but still their future seems as

bright as before. "In the short run, the bitcoin can turn into a balloon. This, however cannot be assumed for the long run", claims Spencer Bogart the Managing Director of Blockchain Capital, for Bloomberg TV. "There will be an entirely regulated market for bitcoin derivatives not later than the first trimester of 2018. This will set the road to market exchangeable bitcoin fund, which will facilitate the investment by large institutions", commented Bogart.

ENERGY CRISIS. The drastic expansion value wise began to add some unexpected consequences to the cryptocurrencies. In the beginning the "acquisition" or the "mining" of the bitcoin required nothing but a desktop PC or a laptop. But by the very fundamental concept of the cryptocurrency, the calculations get more and more complex. This pushes the "miners" to use fasted and far more advanced graphic

processors. And because the high value of the bitcoin makes more and more people try to acquire it, the prices of the video cards and some other hardware components skyrocketed. As a calculation by Motherboard stated – right now the hardware engaged in the mining of cryptocurrencies weighs more than 10 000 metric tons. This problem, however, is minor compared to the problem related to the energy consumption of this process.

MORE ELECTRICITY THAN BULGARIA. In the month of July, the people of digiconomist published a calculation by which for the mining of the Bitcoin consumes a whopping amount of 15.54 terra Watt hours of electric energy per year, and the Ethereum - circa 4.69 terra Watt hours. Combined together, these two outrun significantly the annual consumption of countries like Croatia. And should the tendency

go on, then only by 2019 these cryptocurrencies will consume more power than Bulgaria or even Denmark. Even as of now, the Bitcoin uses more energy than the entire Visa global network – as a matter of fact 27 times more!

One single bitcoin transaction takes 163 kWh – as much as it is necessary to power a Bulgarian household for an entire week.

"Adopting Bitcoin as a major currency anytime in the next few decades," he wrote, "would just exacerbate anthropogenic climate change by needlessly increasing electricity consumption until it's too late." warns the expert Christopher Malmo. ■

СОЛЕНОТО ЕЗЕРО - ПРИКАЗЕН ДОМ НА ФЛАМИНГИ И ПРЕКРАСНИ ЗАЛЕЗИ

Ларнака

€ 65

€ 129

Цените са крайни и включват 1 бр. ръчен багаж до 10 кг, кетъринг на борда, безплатен check-in. Чекиран багаж може да се закупи преди полет на летище или в офиса на издателя на билета. Цена на първо парче багаж до 23 кг - 20 евро на посока за международни полети. В случай на по-тежък, по-обемен или допълнителен чекиран багаж, се прилагат стандартните правила на България Ер.

България Ер
Национален Превозвач www.air.bg

ПРИЯТЕН
ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ
ЕМОЦИИ

www.air.bg

ДОСЕГА ЕВРОПА САМО КОНСТАТИРА ДЕМОГРАФСКИЯ СИ ПРОБЛЕМ

Даниела Петкова, главен изпълнителен директор на
ПОК "Доверие", прег Bulgaria ON AIR

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография ИВАЙЛО ПЕТРОВ

Г-жо Петкова, нека започнем от приключилия преглед на активите на пенсионноосигурителните компании. Какво е мнението ви за този процес, който бе пръв по рода си в ЕС и накара немало хора от бранша да коментират, че ги използват като опитни мишлета?

Че бяхме нещо като опитни мишлета, си остава като усещане, защото наистина за първи път на ниво ЕС се извършва преглед на активите на пенсионни фондове. Чакаме с нетърпение да видим къде другаде в съюза ще приложат същата методика, и какъв ще бъде резултатът.

От друга страна, ние не съжаляваме и не мисля, че този преглед беше излишен. Причината е чисто наша си, българска. Преди това в публичното пространство започна да се нагнетява - според мен съвсем целенасочено - едно напрежение по повод работата на пенсионните фондове, някакви страхове, негативизъм към начина, по който се инвестират парите на гражданите. Никоя бизнес организация, включително и пенсионните дружества, не може да работи ефективно, ако има такива притеснения сред клиентите. Затова не беше излишно...

Смятате ли, че това насаждане на напрежение, за което говорите, има някаква връзка с нееднократните опити на държавата да посегне към спестяванията в частното пенсионно осигуряване?

Моето лично мнение е, че да. Фактите показват, че това нагнетяване на недоверие започна след приемането на едно изменение в кодекса за социално осигуряване, което ние в бранша наричаме "изменението свободен избор".

Това е възможността клиенти на пенсионни фондо-

ве, които имат индивидуални партиди с натрупани средства в тях, да могат да се откажат и да прехвърлят парите си в НОИ или в НАП.

По-важното е, че прегледът на активите бе извършен наистина от много реномирани институции. Така че не може да се подлага на никакво съмнение резултатът.

Нека напомня, че при нас имаше два прегледа - за първите шест месеца на миналата година, и после за вторите. Резултатите от тази втора проверка, които по неизвестни за нас причини не станаха публични, потвърдиха резултата от първата.

Единствената възможност да продължават с опитите за създаване на напрежение бяха високите такси. Е, и тях ги намалиха с изменение в кодекса за социално осигуряване. Тук да кажем, че докладът на Световната банка посочи това като грешка предвид липсата на регламент за изплащане на пенсията, който ще глътне доста пари на пенсионноосигурителните дружества.

Какъв е ефектът от тази поправка "свободен ▶

"Чакаме с нетърпение да видим къде другаде в ЕС ще приложат същата методика, и какъв ще бъде резултатът"

► избор", която е факт вече почти три години? Колко души са се възползвали от нея?

Продължаваме да се учудваме защо тази информация не се публикува официално. Журналистите питат нас; но за да отговорим, всички пенсионни фондове трябва да се съберем и да обобщим данните. Ние сме конкуренти и трудно постигаме чак толкова съгласие.

Все пак сме стигнали до някакво приблизително число за пазара като цяло. За миналата година, която беше една от най-активните в това отношение, малко над 60 милиона лева са преведени от пенсионните фондове в НОИ и НАП.

На фона на 12 милиарда лева спестявания в пенсионните фондове...

Пренебрежимо малка сума, която не представлява проблем за дружествата. Но от бизнес гледна точка тази поправка по-скоро е нещо, което ни помага. В крайна сметка тя дава възможност на хората да се чувстват свободни, а всеки, който дава свобода на клиентите си, има по-голям успех и по-добри финансови показатели от онзи, който не я дава.

Негативният ефект от тази поправка е по-скоро за солидарния стълб, защото на кара много хора да се замислят какъв е смисълът от осигуряването в него, ако си прехвърлят парите там.

Данните за състоянието на сектора показват почти 20% ръст на спестяванията във втория стълб само за годи-

на. Това нормално ли е според вас?

Абсолютно нормално. Това е ориентировъчно процентът, с който нарастват активите почти всяка година. През последната е малко над него и заради по-добрата доходност, която дружествата реализираха през 2016 – 2017, просто защото пазарите дават такава възможност.

Ако обърнем тези 20% в пари, за универсалните фондове това са около 1.646 милиарда лева. Малко над 1.1 милиарда от тях са увеличение в резултат на постъпилите вноски. Останалото е нетен доход от около 550 милиона лева, който сме постигнали и сме разпределили по партидите на осигурените лица.

В едно скорошно интервю за Bloomberg TV България говорите за средна доходност в сектора около 8%. Данните на КФН сочат друго. Откъде идва това разминаване, от различните методики ли?

И тогава подчертах, че упоменатата доходност не е по методиката на КФН, която сме длъжни да спазваме, когато публикуваме официални данни. Понеже колегата ви от Bloomberg ме попита за конкретен период от време, който не съвпада с тези на КФН, специално я изчислихме за този конкретен период.

По методиката на КФН, за съвсем различен период, средногодишната доходност за дружествата в различните задължителни фондове надвишава 4.5% в доброволните фондове и 5.5% на годишна база. Личното ми мнение е, че засипваме осигу-

рените лица с информация, по-голямата част от която никои не разбира. Затова ние започнахме да обявяваме не доходността, а дохода в пари. За последната една година, пенсионните дружества са изработили стотици милиона лева в полза на българските граждани. Които както иска да го изчислява в проценти. Над половината от тези пари дружествата са внесли в България от чужбина. Не очакваме никои да ни ръкопляска. Но поне да спрат да ни ругаят.

Няколко от най-уважаваните одитори в света установиха, че вторият стълб на пенсионното осигуряване в България е стабилен и надежден. Но в същото време навсякъде в Стария свят класическите пенсионни модели са под сериозен натиск заради застаряващото население и факта, че ако преди за един пенсионер са работели трима души, съотношението върви към 1 към 1 или дори по-лошо. В България към застаряването се прибавя и икономическата емиграция...

Тя не е само икономическа, за да сме точни...

Каквато и да е, тя съвсем не показва признаци да приключва. Има ли изобщо изход от тази ситуация?

Натискът върху пенсионните системи съвсем основателно тревожи всички граждани на Европейския съюз. Но трябва да конкретизираме, че притеснението се отнася до държавните пенсии, до солидар-

ния модел. Образно казано, за парите, които се изпращат от съответните аналози на НОИ навсякъде в ЕС. И това е така заради демографията.

От една страна, при тенденцията за увеличаване на средната продължителност на живота се увеличава и времето, за което държавите трябва да изплащат пенсии. От друга страна, както споменахте, влошава се съотношението между пенсионери и работещи.

И да, ситуацията е много сериозна. Правителствата на всички държави са наясно, че в съвсем краткосрочно бъдеще трябва да започнат да отделят все повече пари от бюджетите, за да покриват дефицитите на тези системи. Или пък да правят реформи като увеличаване на пенсионната възраст, за което е ясно, че ще срещнат съпротивата на населението.

"Негативните демографски тенденции са видими от поне 20 години. Но за съжаление никой не взе мерки досега"

Не остават никакви възможности, освен най-после да видим поне в една държава професионално да се направи политика за преодоляване на демографския проблем. В момента той само се установява.

Демографският фактор е толкова сериозен, че не може да се справим с него краткосрочно. Единствено с някаква комплексна държавна политика може да започне да се задържа тенденцията на влошаване, последвано от един дълъг период на стабилизирание, после подобряване, и някъде далеч в бъдещето да се оправи. Негативните демографски тенденции са видими от поне 20 години. Но за съжаление никой не взе мерки досега.

Има ли все пак някакво решение?

Един от инструментите, които се препоръчват за всички държави от ЕС в тази влошаваща се картина, е развитието на капиталовите системи - това, което е в България вторият стълб. Тоест системите, които осигуряват пенсионен доход по принципа на дефинираната вноска. Това е принцип, който не е подвластен на демографията. Вярно е, че този принцип дава високи пенсии на онези, които са си осигурявали по-дълго и с по-високи вноски. Той не преразпределя към онези, които са работили по-кратко, осигурявали са се на по-ниски доходи или изобщо не са работили. Докато солидарният фонд не прави голяма разлика. Защото някой може да не е работил цял живот, и когато стигне 67-годишна възраст, да почука на вратата на НОИ - и НОИ е длъжен да му даде минималната

пенсия. Откъде ще я вземе? Очевидно не от вноските, които е правил този човек. Взема ги от всички останали, които са плащали. А те поради демографията стават все по-малко като брой.

В тези разходопокривни системи има едно огромно преразпределение. Заради това има и таван на пенсиите. В последните години чуваме постоянни обещания как ще падне. Ако това стане, то означава да дават полагаемото се на хората с високи доходи, които си плащат редовно вноските. Кое означава, че не могат да вземат от тях и да дават на другите, които не плащат и ще трябва дефицита да се увеличи, той се финансира от данъците на всички. До такава степен е тежък демографският проблем в ЕС, че напоследък започваме да се плашим от крайностите в мненията. Наскоро четохме статия от уважаван ав-

тор - не българин - който в прав текст казва на гражданите на ЕС, родени след 1981, да не чакат никакви пенсии от държавата, в която се пенсионират - която и да е тя. И да се подготвят да работят цял живот. А в България нещата стоят значително по-зле заради емиграционния проблем.

Споменахте, че тази емиграция не е само икономическа. Какво имате предвид? Очевидното обяснение за нея са ниските доходи и стандарт на живот, но има ли и друго?

В никакъв случай не бих ограничила отговора само до доходите. Във всички случаи и те играят роля. Но причината за толкова мащабен процес не може да е само една. Нека да я наречем влошено жизнено равнище. Това е комплексен показател - не просто доходите и сигурността на работното място, но и усещането за сигурност изобщо. За физическата неприкосновеност, за имуществото, за децата, за тяхното образование и здравно обслужване... Кое от всички тези неща в България е наред, че да кара хората да се чувстват добре и да не търсят друга среда?

Нито някой от напусналите милиони вече ще се върне, нито хората ще спрат да търсят щастие си другаде, докато държавата, в която живеем, не стане държава, в която да искаме да отглеждаме децата си.

Колкото до отделните мерки за повишаване на раждаемостта, те са просто непрофесионални. Какъв е смисълът, след като тези, които напускат, напускат заедно

с децата си? Никакви единични мерки не вършат работа. Нужно е цялата среда да се промени. Казвам го и като човек, който два пъти си е купувал еднопосочен билет и после се е връщал.

По това време на годината е актуална темата за сезонните работници - и в България, и в чужбина. Имат ли отражение върху активите на пенсионните фондове, постъпват ли отчисления?

Аз лично отчитам сезонната работа и местенето от държава в държава в Европейския съюз като позитивно явление - когато е наистина сезонна, а не трайно изнасяне. Но ако говорим за социалната система на ЕС, тя още не е напълно синхронизирана. Няма приета директива за това, макар да чуваме, че се подготвя. Междувременно всяка страна все още има различни правила, което прави трудно пренасянето на пенсионните права от една държава в друга.

Наблюденията ни показват, че българските граждани, които ходят на сезонна работа в чужбина, когато се върнат у дома, по-скоро не работят, а харчат спечеленото. Те са обикновено в числото на онези няколкостотин хиляди българи, които не работят и не желаят да работят. От тях няма вноски в пенсионната система на България.

Говорихме за демографията и застаряването. Но има и друго, което може да хвърли сянка върху пенсионните системи - развитието на технологиите, на роботиката и изкуствения интелект. Все повече уважавани анализатори твърдят, че е въпрос на малко време почти всички нискоквалифицирани работни места да бъдат заети от роботи. Някои отиват дотам да прегръчат социални сътресения, невиджани от зората на индустриалната революция. Екзотични идеи като базовия доход вече се разглеждат като варианти и от сериозните икономисти...

Технологиите наистина много мощно се движат напред и вече се говори за изкуствен интелект, който ще замести първоначално нискоквалифицирания труд, а после и останалия. Но това е проблем за хората в трудоспособна възраст, не за пенсионерите.

Хората в трудоспособна възраст са тези, които правят вноските в пенсионните фондове...

Да. Но този процес е свързан не толкова с пенсиите, колкото с изграждането на напълно нови социални политики, чрез които да се осигурят помощи за хората, принудени да излязат от трудовия пазар.

Ако това наистина се случи в такива ▶

EUROPE HAS ONLY JUST REALIZED IT HAS A DEMOGRAPHIC PROBLEM

Daniela Petkova, CEO of Doverie Pension Assurance Company, talks to Bulgaria ON AIR

By KONSTANTIN TOMOV / Photography IVAYLO PETROV

Mrs Petkova, let's start with the recently completed pension funds' assets review. What do you think about this process, the first of its kind in the EU, which made many people in the sector say they were used as guinea pigs?

The feeling that we were a kind of guinea pigs lingers because it was the first time that a pension funds' assets review had been conducted at EU level. We can't wait to see where else in the EU this methodology will be applied and what the result will be.

On the other hand, we don't regret it and I don't think this review was superfluous. The reason is purely Bulgarian. Before this review was carried out, tension – quite deliberate in my opinion – started to be instilled in public space with regard to the operation of pension funds, certain fears, negativity about the way people's money is being invested. No business organisation, including pension companies, can work effectively with such concerns felt by its clients. That's why it was not superfluous...

Do you think that this tension you are talking about has anything to do with the state's repeated attempts to get hold of the savings in private pension insurance?

In my personal opinion, yes. The facts show

that this distrust started to be fomented after the adoption of an amendment to the Social Insurance Code, which we in the sector call the "free choice amendment".

This gives pension fund clients, who have individual accounts with funds accumulated on them, an option to withdraw from the fund and transfer their money to the National Social Security Institute (NSSI) or to the National Revenue Agency (NRA).

More importantly, the assets review was indeed carried out by highly reputable institutions. The audit firms' group was very impressive. Hence, there can be no doubt about the result of this review.

Let me remind you that two reviews were conducted in our sector – one for the first half of 2016, and one for the second half. The results of this second check, which for reasons we are not aware of were not made public, confirmed

"We can't wait to see where else in the EU this methodology will be applied and what the result will be"

the results of the first.

The only possibility to keep trying to create tension were the high fees. Well, they, too, were reduced by an amendment to the Social Insurance Code. Here we must say that the World Bank report identified this as a mistake, considering the lack of pension payment regulations, which will cost pension insurance companies an awful lot of money.

What is the effect of this "free choice" amendment which has been in force for almost three years now? How many people have availed themselves of it?

We are still wondering why this information is not published officially. Journalists ask us about it, but to provide an answer all pension funds would have to come together and consolidate the data. We are competitors and find it difficult to agree that far.

Still, we have come up with an approximate figure for the market as a whole. Last year, one of the busiest ones in this respect, just over 60 million leva were transferred from pension funds to the NSSI and NRA.

Compared to 12 billion leva saved in pension funds...

A negligible sum that poses no problem to

pension companies. From a business point of view, however, this amendment is rather something that helps us. Ultimately, it allows people to feel free, and anyone who gives his clients freedom is more successful and has better financials than the one who does not.

The adverse effect of that amendment was rather on the first pillar because it made many people stop and think what the point of insurance in that pillar was if they transfer their money to it.

Data on the state of the sector show an almost 20% rise in second pillar savings in just one year. Would you say this is normal?

It is absolutely normal. This is the approximate rate by which assets grow almost every year. Last year it was slightly above that level due to the better yield achieved by the pension companies in 2016–2017 simply because the markets made it possible.

If we translate these 20% into money, this makes about 1.646 billion leva for the universal funds. A little over 1.1 billion leva of this increase is attributable to the contributions paid. The rest is a net income of about 550 million leva, which we have achieved and distributed to the accounts of the insured persons.

In a recent interview for Bloomberg TV Bul-

garia, you mentioned an average return of about 8% in the sector. The Financial Supervision Commission (FSC) has different figures. What is the reason for this discrepancy - different methodologies?

I stressed in that interview that the return in question was not calculated according to the FSC methodology that we are obliged to use when we publish official data. Because your Bloomberg colleague asked me about a specific period of time, which is not the same as the FSC periods, we expressly calculated it for that particular period.

According to FSC methodology, for an entirely different period, the average annual return of pension companies exceeds 4.5% in the different compulsory funds, and 5.5% in the voluntary funds.

My personal opinion is that we are bombarding insured persons with information, most of which nobody understands. That's why we began reporting the income in cash terms rather than the return. For the last year, pension companies have generated hundreds of millions of leva to the benefit of Bulgarian citizens. Anyone is free to calculate it in percentage terms. More than half of this money was generated abroad by these companies for Bulgaria. We don't expect anyone to applaud us. But at least

they should stop hurling abuse at us.

Several of the world's most respected auditors found that the second pillar of pension insurance in Bulgaria is stable and reliable. Yet at the same time, throughout Europe, conventional pension models come under severe pressure due to population ageing and the deterioration of the worker-pensioner ratio from 3:1 to nearly 1:1 or even worse. In Bulgaria, ageing is compounded by economic emigration...

It is not only economic, to be precise...

Whatever it is, it shows no signs of abating. Is there any way out of this situation?

The pressure on the pension systems is a concern for all EU citizens, and with good reason. However, we should specify that the concern about the future regards state pensions, the so-called pay-as-you-go system. Figuratively speaking, about the money coming from the respective counterparts of the NSSI anywhere in the EU. And this is because of demographics. On the one hand, as the average life expectancy tends to increase, the time during which the State has to pay pensions gets longer accordingly. On the other hand, as you mentioned, the pensioner-worker ratio is deteriorating. ►

► And, yes, the situation is very serious. The governments of all countries are aware that very soon they will have to start allocating ever more money from the budget to cover the deficits of these systems. Or to carry out reforms, such as increasing the retirement age, which the population will obviously resist. Nobody can venture to cut pensions to offset the negative demographic factor.

The only option left is to see at least one country formulate at last professionally a policy to address the demographic problem. At this point, this problem is only just being identified. I have never come across a comprehensive government programme for starting to do something about it.

The demographic factor is so serious that we cannot deal with it in the short term. Only a comprehensive government policy can begin to contain the deterioration trend, followed by a long period of stabilization, then improvement, and solution sometime in the distant future. The negative demographic trends have been obvious for at least 20 years. But, unfortunately, nobody has taken action so far.

Still, is there a solution?

One of the instruments recommended for all EU Member States in this worsening picture is the development of fully funded systems – like the second pillar in Bulgaria. In other words, systems providing retirement income on the basis of a defined contribution. This principle is not contingent on demographics. True, it pays high pensions to people who have made higher insurance contributions for a longer period of time. It does not redistribute to people who have worked fewer years, have paid contributions on lower incomes, or have not worked at all. In contrast, the pay-as-you-go fund practically does not distinguish between them.

A person may never have worked in his life, but when he turns 67, he can knock on the door of the NSSI and the NSSI is obliged to grant him the minimum pension. Where will the money come from? Clearly not from the contributions this person has not made. It comes from all the rest who have paid contributions. And because of demographics, their number is steadily decreasing.

There is a huge redistribution in these pay-as-you-go systems. This also explains why there is a fixed maximum pension. In recent years, we kept on hearing promises that it will be abolished. If this happens, high income earners who have been compliant contributions payers will get what is due to them. Which means that they can no longer take from them and give to others who have not paid contributions, and this will send the deficit up, which is financed by all taxpayers.

The demographic problem in the EU is so severe that recently we have started fearing extreme opinions. A recent article by a reputed

author – not a Bulgarian – said bluntly that EU citizens born after 1981 should not expect any pensions from the country in which they will retire – no matter which. But should be prepared to work until they drop dead instead. And in Bulgaria things are far worse due to the emigration problem.

You mentioned that this emigration is not only economic. What did you have in mind? People obviously emigrate because of the low incomes and standard of living, is there something else as well?

I would by no means limit the reasons for emigration to incomes. In any case, they, too, are a

factor. But such a large-scale process cannot have a single reason. Let's call it poor living standard. This is a composite indicator – not just income and job security, but a sense of security in general. Security of physical integrity, of property, of children, of their education and healthcare, and so on and so forth. Which of all these things is as it should be in Bulgaria to make people feel good and keep them from looking for a different environment?

As to the sundry fertility promotion measures, they are simply unprofessional. What's the point seeing that those who leave, leave together with their children? No single measures work. The whole environment needs to be changed. I say this as a person who has twice bought a one-way ticket and has then returned.

At this time of the year, the subject of seasonal workers is on the agenda - both in Bulgaria and abroad. Do they affect the assets of pension funds, do seasonal workers make contributions?

Personally, I regard seasonal work and labour mobility within the European Union as a positive phenomenon – provided it is really seasonal work, and not permanent migration.

But speaking of the EU social system, it is not yet fully harmonized. No directive has been

"As to the sundry fertility promotion measures, they are simply unprofessional. What's the point seeing that those who leave, leave together with their children?"

adopted on this, although one is being drafted, if rumours are to be believed. In the meantime, every country still has different rules, making it difficult to transfer pension rights from one country to another.

Our observations show that Bulgarian citizens, who work seasonally abroad, back home tend to spend what they have earned rather than to work. They are usually among those several hundred thousand Bulgarians who do not work and do not want to work. They pay no contributions to the Bulgarian pension system.

We talked about demographics and ageing. But another thing, too, can cast a shadow on pension systems – the advances of technology, robotics and artificial intelligence. Respected analysts increasingly claim that it is just a matter of time before robots take over almost all low-skilled jobs. Some even go as far as to predict social turmoil, unseen since the dawn of the Industrial Revolution. Exotic ideas such as basic income are already considered as feasible options by serious economists...

Technology is really making enormous strides, and we are already talking about artificial intelligence replacing low-skilled labour first and also the rest later. But this is a problem for the working-age population, not for pensioners.

Working-age people are those who pay contributions to the pension funds...

Yes. But this process has less to do with pensions than with the development of completely new social policies to provide benefits to people forced to leave the labour market.

But if this really happens on such a scale, it would actually mean that the fewer people remaining in the labour market will be more efficient and productive. The fewer they are, the higher incomes they will earn. And, accordingly, the larger amounts will be paid to the public purse, and more will be redistributed to the rest of the people.

The advent of artificial intelligence is not expected to erode global wealth. And if it increases, more money will be left for redistribution. Here we are speaking of much more efficient production based on advancing technology. The big question is who will redistribute it, because instead of the states, the redistribution centres could be private entities that have invested in the creation of artificial intelligence. It will be critical how the states will deal with the regulation of this problem. This will determine whether people who have dropped out of the labour market will receive due care and social inequality will not be allowed to deepen.

What would happen to consumption then?

It should increase. People competent to handle new technologies will generate higher incomes. And a rising tide lifts all boats. It would be illogical for the advance of technology to depress living standards. I don't think that has ever happened.

But let's keep in mind that technology requires an improved quality of everything – including state governance.

When you assumed the management of this company, the people insured in Doverie were a few dozen thousand. How many are they now, about a million and a quarter...

A million and two hundred thousand. With just over 3 billion leva in assets – compared to 100 million at the outset.

What is the main reason for this development in your opinion? How did Doverie ["trust" in Bulgarian] gain trust?

In principle trust is gained when people are not misled or told lies. That's the only way I know. One of the first things we pay attention to is to make everyone who joins our company to understand clearly that a client must never be misled. Even when he has to be told something unpleasant.

When this is done for years and with perseverance, trust evolves. There's nothing secret or complicated about this. But it's difficult to realise because, let's face it, we live entangled in a web of lies. ■

► мащаби, то на практика ще означава, че по-малкото останали хора на него ще са по-ефективни и производителни. Колкото по-малко са те, толкова по-високи доходи ще получават. И съответно ще има по-високи отчисления към държавите, и повече преразпределение от тях към останалите хора. Не се очаква световното богатство да започне да намалява от навлизането на изкуствения интелект. А ако то се увеличава, ще остане повече пари за преразпределение. Тук говорим за едно много по-ефективно производство на базата на развиващите се технологии. Големият въпрос е кой ще ги преразпределя, защото е възможно центровете на преразпределение да не са държавите, а частни субекти, които са инвестирани в създаването на изкуствен интелект. Ще бъде критично как държавите ще се справят с регулирането на този проблем. От това ще зависи дали хората, изпаднали от трудовия пазар, ще получат полагаемата им се грижа и няма да се допусне задълбочаване на социалните неравенства.

Какво би се случило с потреблението тогава?

Би трябвало да се повишава. Хората, които могат да работят с новите технологии, ще осигурят по-високи доходи. А приливът повдига всички лодки. Изобщо не е логично от развитието на технологии да се понижава жизненият стандарт. Не мисля, че някога се е случвало.

Но нека имаме предвид, че технологиите изискват подобряване на качеството на всичко – включително и на управлението на държавите.

Когато поехте управлението на тази компания, осигурените в "Доверие" бяха няколко десетки хиляди. Сега са колко, милион и четвърт...

Милион и двеста хиляди. С малко над 3 милиарда лева активи – в началото бяха 100 милиона.

Каква е основната причина според вас за това развитие? Как "Доверие" печели доверие?

По принцип доверие се печели, като не се подвеждат и лъжат хората. Не познавам друг начин.

Едно от първите неща, за които отделяме време, е да накараме всеки, който идва да работи тук, да разбере ясно: клиентът никога не би да се заблуждава. Дори когато трябва да му се каже нещо неприятно. Когато това се прави с години и постоянство, доверието е налице. Няма нищо тайно или сложно. Но е трудно за реализация, защото, няма как да се лъжем, живеем в среда на лъжа. ■

Игва ли Голямото завръщане?

За четвърт век емиграцията опустоши Източна Европа -
но сега тенденцията започва да се обръща

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Осемнайсет милиона души са напуснали Източна Европа за първите 25 години след падането на Желязната завеса - или около 6% от цялото население на бившия социалистически лагер. Представете си цялото днешно население на България, Хърватия и Сърбия, взети заедно. Това е най-голямата мирновременна демографска катастрофа в историята. Само за България загубите от напусналите кадри са около 29 милиарда евро, изчислява проф. Иван Тодоров. А един скорошен доклад на Европейската комисия отбелязва, че при сегашната тенденция до 2060 година България и Румъния ще имат най-лошото съотношение между работещи и пенсионери на континента, и едно от най-лошите в света.

ЦЕЛИЯТ ВЪПРОС СЕГА е дали тенденцията ще се запази. Голямата вълна от емигранти бе през 90-те; напоследък отливът поспадна и вече е около 1 на хиляда за България (при 8 на хиляда през 1995). В други страни от региона дори започва да се наблюдава движение в обратната посока: заминалите сега се завръщат. Факторите, които движат този обратен процес, са най-видими в страни като Чехия и Словакия; но те съществуват и в България. И са напълно разбираеми: обезлюдяването направи работната ръка по-ценна, а безработицата - нищожна. В същото време, стимулирани от участието в общия европейски пазар, тези икономисти вървят нагоре, макар и с различни темпове.

В БЪЛГАРИЯ СТАТИСТИКАТА отчита 5.9% безработица в началото на лятото - най-ниският показател от кризата през 2009

насам (макар статистиката да не отчита трайно безработните). В Румъния показателят е 5.3%; в Чехия - едва 2.9%, най-ниското ниво в целия Европейски съюз. Това, естествено, тласка доходите нагоре. В Словакия например поредица от правителства заложиха агресивно на развитието на автомобилната промишленост и на привличането на инвеститори в тази област. Резултатът е, че в завода на групата Peugeot-Citroen в Търнава, в който при откриването през 2006 година средната заплата бе 450 евро, сега тя е 1331 евро на месец - госта по-висока от възнагражденията в някои западноевропейски страни. В Чехия според статистиката заплатите са пораснали с 5% за по-

следната година, а в Унгария - с цели 15%.

В СЪЩОТО ВРЕМЕ ЖИВОТЪТ НА ИЗТОК си остава чувствително по-евтин, отколкото на Запад. Данъкът върху дохода се простира от едва 10% в България до умерените 25% в Словакия (при максимални ставки от 43% в Италия, 47% в Германия, 52% в Холандия и 62% във Великобритания). При недвижимите имоти съотношението е сходно. Ако се върва на последния европейски доклад на Colliers, апартамент в Прага струва наполовина на аналогичен в Дъблин, и цели седем пъти по-евтино, отколкото в Лондон. The Economist наскоро цитира едно изследване на Deloitte, според което, ако се отчете и разликата в цената на живота, тогава Чехия, Словакия и Полша са сред петте страни с най-високи доходи на континента (заедно с Швейцария и Малта).

ИМА И ОЩЕ ЕДИН ФАКТОР в полза на "голямото завръщане", който не подлежи на икономическо измерване: носталгията. Полското министерство на труда преди година направи анкета сред полски емигранти във Великобритания и Франция. Удивителните 81% от тях признават, че родината им липсва и биха се върнали. А условията за това са съвсем прости: работа, прилични доходи, работещи образование и здравеопазване, и сигурност, че законът се прилага еднакво за всички. Вместо да умуват върху най-разнообразни кампании за връщане на емигрантите, българските власти би трябвало да се фокусират тъкмо върху този кратък списък. ■

2.1

деца средно са имали семействата в Източна Европа през 1988 година. През 1997 този показател е вече 1.2.
that was the average count of the children per family in Eastern Europe in 1988. In 1997 the very same number already was 1.2.

Is the Great Return Around the Corner?

For a quarter of a century immigration devastated Eastern Europe, but now the tendency begins to flip over

By KONSTANTIN TOMOV / Photography SHUTTERSTOCK

Eighteen million – that is the count of the people who left Eastern Europe for the first 25 years after the fall of the Iron Curtain – or approximately 6% of the entire population of the former Soviet Union. Try to imagine the entire population of Bulgaria, Croatia and Serbia combined to get the idea. This is the largest demographic catastrophe in peaceful times yet. For Bulgaria only, the losses from the workforce that left the country are in the vicinity of 29 billion EURO stated professor Ivan Todorov. A recent rapport from the European Commission noted that with the current tendency by 2060 Bulgaria and Romania will have the worst ratio between workers and retirees on the continent and one of the worst worldwide.

NOW IT ALL COMES DOWN TO the question will the tendency last? The large immigration wave was in the 90s; lately this phenomenon appears less frequently and is circa 1 over 1000 in Bulgaria (to compare with 8 over 1000 in 1995). In some of the other countries from the region lately one can spot the opposite process – the departed ones return home. The factors moving this reverse process are mostly visible in countries like the Czech Republic and Slovakia; sadly, they are not applicable to Bulgaria as well. And are completely understandable: the depopulation makes every worker that much more valuable and the unemployment is close to zero. At the same time, stimulated by the participation at the common European market, these economies grow, despite of the different ratios.

THE BULGARIAN STATISTICS show 5.9% of unemployment as of the beginning of the summer – the lowest value since the 2009 crisis (even though the statistics do not account for all the permanently unemployed citizens). In Romania, the very same percentage is 5.3, and in the Czech Republic unemployment is only

2.9%, the lowest in the entire European Union. This, naturally, pushes salaries up. In Slovakia, for example, a number of governments put their best effort on the development of the automotive industry and the attracting of such investors. The end result is that the factory of the Peugeot-Citroen group in Trnava, since its opening in 2006, changed the average salary from 450 to 1331 euro per month – which is considerably higher than the average salaries in some Western Europe countries. The Czechs are enjoying a 5% growth in salaries and in Hungary this growth is as much as 15% and both for the past year.

AT THE SAME TIME LIFE IN THE EAST remains considerably cheaper than to the West. The taxation of the income is merely 10% in Bulgaria up to the moderate 25% in Slovakia (compared to maximal rates in Italy – 43%, 47% in Germany, 52% in the Netherlands and 62% in Great Britain).

As far as real estate goes, the ratio is pretty much the same. If we are to assume the last European Rapport from Colliers, an apartment in

Prague is worth half the price of its analogue in Dublin and the impressive seven times less than in London. The Economist quoted a recent research by Deloitte, by which if we are to note the differences in the cost of living, then the Czech Republic, Slovakia and Poland are amongst the top five countries with highest income on the continent (together with Switzerland and Malta).

THERE IS ONE MORE FACTOR in favour of the “great return”, which is not measurable in any economic way – the nostalgia. The Polish Ministry of Labour performed a survey about one year ago which included Polish immigrants in Great Britain and France. The astonishing 81% of all the participants admitted that their motherland is being missed and that they would return. And the conditions for this return are very simple: jobs, decent income, working health and education systems, and the security that the law is applicable to everybody in the same manner. Instead of coming up with various campaigns of immigrant returning, the Bulgarian authorities must focus on this rather short and self-explanatory list. ■

КАМЪЧЕТО НА СОЦИАЛНИЯ ДЪМПИНГ

Първата инициатива на Макрон, "защитника на Европа",
Всъщност е пряко насочена срещу европейското единство

Текст ИВАНИНА МАНЧЕВА / Фотография ОЛЕГ ПОПОВ, SHUTTERSTOCK

"Спасителят на Европа!", провикнаха се много анализатори, когато Еманюел Макрон спечели президентските избори във Франция срещу евроскептичката Лео Пен и върна здравия разум на политическата сцена. Но само няколко месеца по-късно вече е ясно, че опитът на Макрон да "спаси" Европа всъщност е насочен срещу европейското единство в сегашния му вид. Първата по-сериозна кампания на новия френски президент не само не засилва европейската интеграция, а предизвик-

ва разделение между Изтока и Запада и увеличава опасенията за "Европа на две скорости". Става дума за борбата с така наречения "социален дъмпинг".

ИЗПРАВЕН ПРЕД ЗАСТВАШАВАЩА РЕЙТИНГА му трудова реформа у дома, Макрон заложи на страховете от конкуренцията на временните работници от бедния Изток, включително от България. По време на обиколката си в Австрия, Румъния и България френският президент

успя да убеди част от бившите социалистически страни да го подкрепят в усилията му да промени правилата за командированите работници.

Макрон не е сам в кампанията си. Активно го подкрепят страни като Австрия и Люксембург, както и самият председател на Еврокомисията Жан-Клод Юнкер. Именно неговото изказване от 2014, според което в ЕС „една и съща работа на едно и също място трябва да се заплаща еднакво“, провокира дебата за промяна на

Директивата за командироване на работници - Posting of Workers Directive.

В СЪВМЕСТНА СТАТИЯ ЗА EU OBSERVER

В началото на август премиерите на Дания, Холандия и Финландия, подчертавайки важността на свободното движение на хора, също предупредиха, че трябва да се спре социалният дъмпинг и "нечестният" достъп до социални придобивки. Тази статия е чудесно обобщение на принципите, върху които е изграден ЕС: предимствата на глобализацията трябва да достигат до всички граждани, а нечестните търговски практики не са оправдание за протекционизъм, се казва в нея. Общо взето, всички са съгласни за това. Несъгласията започват, когато се стигне до конкретните мерки.

КАКВО Е СОЦИАЛЕН ДЪМПИНГ? Понятието обобщава всякакви практики, които

позволяват наемането на евтин труд – от внос на сезонни работници до аутсорсинг. В основата на сегашното недоволство обаче е конкретно Директивата за командированите работници. Този европейски регламент гарантира една от основните свободи, на които е изграден ЕС, а именно свободното движение на услуги.

За разлика от постоянната миграция, в случая става дума за временно командироване на работници от работодател в изпращащата страна (например, България). Това може да е във връзка с договор с подизпълнител, но може да е вътрешно-корпоративен трансфер. Максималният срок, през който работодателят плаща социални осигуровки според местното (българското) законодателство, е две години. Ако периодът на командироване не надвишава половин година (183 дни), дължими са местни данъци, в нашия случай - 10%. Но проблемът са именно осигуровките.

Директивата 96/71/ЕС е приета през 1996 и предвижда, че командированите работници следва да се съобразяват с трудовото законодателство в приемащата страна, включително: минимално заплащане и заплащане за извънреден труд, максимална продължителност на работния ден и седмица; отпуски и така нататък. Тя няма кой знае какъв обхват - командированите работници в ЕС са под 1 процент от цялата работна сила. Но е удобен прицел за политиките.

ПРЕЗ 2016 ЕВРОКОМИСИЯТА ПРЕДЛОЖИ

промяна на директивата, която разширява социалната защита на командированите работници. Ако досега се изискваше те да получават поне минималната заплата в приемащите страни, новото предложение предвижда равно заплащане с останалите работници, вършещи същата работа. Освен това се обсъжда ограничаване на срока за командироване до две години.

Франция дори поиска (подкрепена и от Австрия) максималният срок за командироване да се съкрати на 12 месеца. Именно твърдата френска позиция попречи на опита на малтийското председателство да постигне компромисно споразумение по директивата до края на юни. Сега въпросът е отложен за октомври, с тенденция да се отложи и още - може би за българското председателство.

АМБИЦИИТЕ НА МАКРОН срещнаха и доста отпор. Полският финансов министър Матеуш Мора비에cki подчерта, че това подкопава свободата на движение на услуги, един от четирите стълба на ЕС. Пред „Файненшъл таймс“ той специално посочи като пример усилията на Макрон срещу т.

нар. понижаване на трудовите стандарти и регулацията на временно командированите работници.

"Те говорят за социален дъмпинг. Бих попитал – а корпоративният дъмпинг?", каза още Морабиеcki. Отглас от неговата позиция – волно или неволно - прозвуча в изказването на българския президент Румен Радев след срещата му с Макрон, като той подчерта важността на т. нар. "четири свободи".

Но Еврокомисията също усложни и без друго трудните преговори. На 31 май комисар Тисен обяви ремонт на друга част от законодателството, въвеждаща ограничения за шофьорите, които изпълняват курсове между европейските страни.

ПРОБЛЕМИТЕ В ТРАНСПОРТА. Директивата за командированите работници има приложение в сектори като строителството, но е почти безполезна в транспорта поради спецификата на дейността. Както изрично посочи премиерът Бойко Борисов след срещата си с Макрон, това е отделна тема и по нея българското правителство ще търси отстъпки.

По-рано Германия, а след това Франция въведоха изисквания да се прилагат минималните стандарти за заплащане при превози през тяхна територия. В т. нар. пакет за мобилност на ЕК ограниченията за чуждестранните шофьори се разширяват още. Искане за максимален срок на престой на шофьора в една страна, както и осигуряване по стандартите на приемащата страна при по-дълъг престой.

На прицел е т. нар. каботаж, който позволява камионите, извършващи международни превози, да не пътуват празни. Например, след като е извършила доставка, такава компания има право на три каботажни превоза в рамките на седем дни. Сега комисията предлага срокът да се съкрати на пет дни, което тревожи транспортните фирми от Източна Европа.

ПО-ШИРОКАТА КАРТИНА. Дебатите за социалния дъмпинг, колкото и малко хора да засягат, са на път да предreshат опитите на Брюксел да предложи нова визия за ЕС. И то точно в момента, в който Европа започна да осъзнава пред каква дилема е изправена: или по-силно сближаване, или движение на две и повече скорости при отворени за търговията граници.

В рамките на тези дебати ЕК представи например Документ за размисъл относно социалното измерение. Той задава въпроси като дали ЕС трябва да се откаже от минимални стандарти за здравето и безопасността на работниците, времето за работа и за почивка. Или обратно - да върви към еднаква възраст за ▶

Social Dumping: the Wanting Nail

The first initiative of President Macron, “Europe’s defender”, actually works directly against European unity

By IVANINA MANCHEVA / Photography OLEG POPOV, SHUTTERSTOCK

When Emmanuel Macron won the presidential election in France against Eurosceptic Marine Le Pen and restored common sense to the political scene, many analysts hailed him as “the saviour of Europe”. Just months later, it is clear that Macron’s attempt to “save” Europe actually works against European unity in its present form. The new French President’s first more serious campaign does not strengthen European integration; worse yet, it creates divisions

between East and West and raises further concerns about a “two-speed Europe”. The campaign in question targets “social dumping”.

FACED WITH A labour reform at home that is pressing down his approval ratings, Macron staked on the fears of the competition posed by temporary workers from the poor East, including Bulgaria.

During his tour of Austria, Romania and Bulgaria,

the French President managed to persuade the two former socialist countries to support his efforts for a reform of the posted workers rules.

Macron is not alone in his crusade. He is actively backed by countries like Austria and Luxembourg, as well as by European Commission President Jean-Claude Juncker. It is precisely a 2014 statement by the latter, according to which in the EU “workers should get the same

Макрон с българския премиер Бойко Борисов
Macron with Bulgaria's Prime Minister Boyko Borisov

pay for the same work in the same place”, that sparked the debate about a revision of the Posted Workers Directive.

IN A JOINT ARTICLE FOR EUobserver from early August, the prime ministers of Denmark, the Netherlands and Finland, while stressing the importance of the free movement of people, also warned that social dumping and “unfair” access to benefits should be prevented. This article is a perfect summary of the principles on which the EU is built: all citizens should be able to reap the benefits of globalization, and unfair trade practices are no excuse for protectionism, it argues. In general, everyone is agreed on that. The disagreements start when it comes to how specifically it should be achieved.

WHAT IS SOCIAL DUMPING? The term encompasses all practices that allow employers to hire cheap labour – from importing seasonal workers to outsourcing. Specifically, however, the Posted Workers Directive is at the core of the current discontent. This EU legislative act guarantees one of the fundamental freedoms on which the EU is built, namely the free movement of services.

Unlike labour migration, the Directive regulates the temporary posting of workers by an employer in the sending country (for example, Bulgaria). This may be in connection with a subcontract, but it may also be an intra-corporate transfer. The maximum period during which the employer pays social security contributions under local (Bulgarian) legislation is 24 months. If the posting period does not exceed 6 months (183 days), local income taxes are due, in our case - 10%. But the problem is social security.

Directive 96/71/EC was adopted in 1996 and provides that posted workers should comply with labour legislation in the host country, including: the minimum rates of pay, including overtime rates, maximum work periods and minimum rest periods, minimum paid annual holidays, etc. The scope of the Directive is rather limited: posted workers in the EU represent less than 1% of the total workforce. But it is a sitting duck for politicians.

IN 2016, THE EUROPEAN COMMISSION PROPOSED a revision of the Directive which extends the social protection of posted workers. If the previous requirement was that they receive at least the minimum wage in the host country, the new proposal provides for equal pay with local workers, doing the same job. In addition, reducing the posting period to 24 months is considered.

France (supported by Austria) even asked that the maximum posting period be cut to 12 months. It was the firm French position that frustrated the Maltese Presidency's attempt to

reach a compromise agreement on the Directive by the end of June. The issue has now been postponed to October, with a tendency to postpone it even further, perhaps until the Bulgarian Presidency (January-June 2018).

MACRON'S AMBITIONS also met with stiff resistance from other Member States. Polish Finance Minister Mateusz Morawiecki stressed that his drive undermines the free movement of services, one of the four pillars of the EU. In the Financial Times, he specifically pointed to Macron's drive against the 'lowering of labour standards' and the rules for temporarily posted workers.

"They talk about social dumping. I would say how about corporate dumping?" Morawiecki added. His position was also echoed – whether by accident or design – in the statement of Bulgarian President Rumen Radev after his meeting with President Macron, when he stressed the importance of the “four freedoms”.

But the European Commission itself complicated the anyway tricky negotiations. On May 31, EU Commissioner Marianne Thyssen unveiled a revision of another part of legislation, imposing restrictions on truck drivers operating between Member States.

PROBLEMS IN TRANSPORT. The Posted Workers Directive applies to sectors such as construction, but is almost useless in transport due to its specific nature. As Prime Minister Boyko Borisov explicitly pointed out after his session with President Macron, this is a separate subject and the Bulgarian government will seek concessions on it.

Earlier, Germany, followed by France, introduced requirements for the application of minimum pay rates to road transport through their territory. The EU Mobility Package expands further the restrictions for foreign truckers. Social security for drivers is required to conform to the standards of the host country if they overstay a fixed maximum period.

The target in this case is ‘cabotage’, which enables trucks on international service not to run empty. Thus, a haulier is entitled to perform up to three cabotage operations (domestic deliveries in the host Member State) within seven days after making an international delivery. The Commission now proposes to cut that period to five days, which worries carriers in Eastern Europe

THE BIGGER PICTURE. The debate on social dumping, regardless of how few people it affects, is about to predetermine Brussels' attempts to propose a new vision for the EU. And that right at the time when Europe is becoming aware of the dilemma it faces: either stronger convergence or movement at multiple speeds with borders open to trade.

Within the framework of this debate, the EC ►

VBS Rental Service

Rent a car

NEW CARS

**EASY ONLINE
RESERVATIONS**

FREE DELIVERY*

08960 800 92

0700 800 92

**SOFIA, 33 VASIL LEVSKI BUL.
WWW.VBSERVICE.BG**

*FOR SOFIA AND VICINITY

► пенсиониране, единен осигурителен номер и т.н. Има дори идея за единно осигуряване за безработица.

"ЧЕТИРИТЕ СВОБОДИ". Запазването на трудовата мобилност е ключово – тя увеличава конкуренцията, а изпращащата страна се радва на намаляване на безработицата и ръст на доходите. В случаите, когато става дума за командироване на работници в рамките на една и съща компания, или верига на доставки, това е свързано и с трансфер на технологии, и знания. Критиците обаче акцентират на загубите – в работни места и данъчни приходи в приемащата страна, а не на ползите за производителността и осигуряването на по-евтина продукция.

Мобилността на труда е и едно от условията за гладко функциониране на еврозоната. Това е така, тъй като тя може да е заместител на натиска върху заплатите – т. нар. вътрешна девалвация. Съществуват проучвания, според които трудовата мобилност осигурява по-добър отговор на асиметрични шокове от фискалните трансфери.

ПРИ ЛИПСАТА НА ВЪЗМОЖНОСТ за девалвация (за страните от еврозоната и тези с валутен борг), остават два варианта за приспособяване, ако икономическото развитие изостава: чрез намаляване на заплатите или чрез фискални трансфери от страна на богатите страни-донори. Но последното създава политическо напрежение сред богатите страни и морален риск – в бедните.

В такава ситуация трудовата мобилност е своеобразен отдушник. Затова е толкова парадоксално, че президентът Макрон директно предложи сделка – ограничаване на трудовата мобилност срещу подкрепа за еврозоната.

ПРЕЗ ОКТОМВРИ ЩЕ СЕ ИЗЯСНИ какво точно означава идеята на Юнкер за равно възнаграждение и дали фактът, че заплатите в Източна Европа са ниски, сам по себе си е нечестно предимство? Възможно е сблъсъкът по опитите за ремонт на директивата за временните работници да разпали конфликти по правото на източноевропейски компании да представят услуги в ЕС, по социалните стандарти или за хармонизиране на данъчните условия.

Тази директива и пакетът за мобилност са само началото. Те може да създадат прецедент, който да се разпространи в други сектори и да засегне основополагащи принципи на ЕС. Не точно ефектът, който бихме очаквали от "Спасителя на Европа". ■

10 200 чужденци от други страни в ЕС работят за британските здравни служби. 55% от тях обмислят да напуснат страната след Brexit. Един случай, когато социалният дъмпинг е жизненоважен
EU nationals account for about 10,200 - or 9% - of British NHS doctors.
About 55% of them consider leaving the country after the Brexit vote

► presented, for example, a Reflection Paper on the Social Dimension of Europe. It asks questions like whether the EU should abandon the minimum standards for health and safety at work, working time and rest periods. Or, conversely, whether it should contemplate a harmonized retirement age, a single social security number, etc. There is even an idea of a common unemployment insurance scheme.

"THE FOUR FREEDOMS". Keeping labour mobility is crucial – it increases competition, and the sending country enjoys lower unemployment and higher incomes. In the case of posting workers within the same company or supply chain, this is also involves a transfer of technology and knowledge. Critics, however, focus on the losses – in terms of jobs and tax revenues for the host country, and not on the benefits to productivity and cutting production costs.

Labour mobility is also one of the conditions for the smooth functioning of the eurozone. This is the case because labour mobility can be an alternative to "internal devaluation" – an extreme austerity measure which prevents a fall of the euro by pressuring workers to accept wage cuts under threat of losing their jobs. According to some studies, labour mobility provides a better answer to asymmetric shocks than fiscal transfers.

GIVEN THAT devaluation is not an option (for eurozone members and countries that have pegged their currencies to the euro), two avenues remain open when economic growth slows down: wage cuts or fiscal transfers from wealthy donor countries. However, the latter gives rise to political tension among the rich countries and a moral risk among the poor ones.

In such a situation, labour mobility acts as a kind of safety valve. That's why it is so paradoxical that President Macron directly offered a deal: curbing labour mobility in exchange for support to entry into the eurozone.

IN OCTOBER IT WILL BECOME CLEAR what exactly Juncker's 'same pay' idea means and whether the fact that wages in Eastern Europe are low is in itself an unfair advantage. The clash over the attempts to reform the Posted Workers Directive may well trigger conflicts about East European companies' right to provide services in the EU, about social standards, or about harmonization of income tax provisions.

This Directive and the Mobility Package are just the beginning. It may set a precedent that could spread to other sectors and affect underlying principles of the European Union. Not exactly the effect we'd expect from "the saviour of Europe". ■

ПОЛЗИТЕ ОТ РОБОТИЗАЦИЯ ПРИ ОБРАБОТКА НА ЗАПЛАТИ И В ОБЛАСТТА НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

THE BENEFITS OF EMBRACING ROBOTICS IN PAYROLL AND HR

Развитието на технологиите по автоматизиране на процесите (RPA) идва с известно притеснение – работните ни места ще бъдат превзети от роботи. Това притеснение обаче съвсем не е обосновано. Професиите, които вероятно ще бъдат заменени от софтуерни роботи, са онези, свързани с повторяеми еднотипни действия, които никой не харесва така или иначе. А ползите от RPA са многобройни. По-ниските разходи, ефективността и качеството на изпълнението привличат нови привърженици на RPA.

Специалистите по работни заплати и човешки ресурси (HR) са сред привържениците на технологията, тъй като функцията по HR може да се подобри неимоверно с прилагането на RPA. В рамките на HR има безброй процеси, които се повтарят систематично – попълване на различни данни, повтарящи се операции, свързани с постъпващи служители и др. – всички те биха могли да се извършват по-бързо и по-добре, чрез използване на софтуерни роботи. Освободени от рутинните задачи, HR служителите ще могат да се съсредоточат върху уменията, които компютърът не може да възпроизвежда, но които са от жизненоважно значение за добрия бизнес – лидерски умения, креативни задачи и повече време за работа с хората.

Приложение на RPA

Обработка на работни заплати • Отчитане на присъствията и отработеното време • Набиране на кандидати за работа • Въвеждане и поддръжка на данни • Анализи • Процеси, свързани с постъпващи и напускащи служители • Наемане на служители

Where could RPA help?

Payroll • Time and attendance • Applicant sourcing • Data entry, maintenance and cleansing • Analytics • Supporting recruitment • On/off-boarding

ПОЛЗИТЕ / BENEFITS

ПО-НИСКИ РАЗХОДИ

Според Института по автоматизиране на процесите, RPA може да доведе до спестявания между 25 и 50%. Създаването и поддръжката на робот обикновено струва около 1/3 от заплащането на един служител на пълен работен ден.

COST

According to the Institute of Robotic Process Automation, RPA can create a financial saving of 25-50%. The creation and maintenance of the robots on average totals a third of an off-shore full time employee carrying out the same job.

ЕФЕКТИВНОСТ

RPA извършва процесите значително по-бързо в сравнение с хората. Роботите могат да работят денонощно и да покриват работното натоварване на двама до петима служители.

EFFICIENCY

The speed at which RPA completes processes is significantly higher than their human counterparts. Robots are able to work around the clock and can typically cover the workload of two to five employees.

КАЧЕСТВО

Въпреки безспорните умения на хората, грешките в процесите са неизбежни. С RPA обработката на данни е надеждна, последователна и точна, което води до по-добри резултати.

QUALITY

Despite the huge capability and skill of humans, errors within processes are inevitable. However, RPA is consistent and accurate, helping to ensure that data is reliable, leading to optimised results.

The growth of Robotics Process Automation (RPA) is naturally accompanied by a fear that soon all of our jobs will be taken over by robots: this, however, is not the case. The occupations likely to be replaced by software bots are those which are repetitive in nature, which will be made more time and cost efficient by the use of RPA. The benefits of utilizing robotics for tasks and processes in the workplace are numerous. Cost, efficiency and quality, however, are those that are daily attracting new supporters of RPA.

Payroll and Human Resources (HR) Professionals are among these supporters as HR

could be improved immeasurably with the implementation of RPA. Within HR, there are countless processes that are repetitive and systematic, and could be done faster, and to a better standard, through the use of software bots. Freed from routine and mundane tasks, HR employees can focus on skills that a computer cannot replicate, but that are vital to good business. Jobs such as leadership, and tasks that are more creative and interpersonal in nature can be built on and bettered.

For example, the significant amount of data entry and other repeated processes within on-boarding could be efficiently carried out by RPA.

**25 years
building a better
working world
in Bulgaria**

EY
Building a better
working world

52 |

ТРЕТИЯТ ИЛИНДЕН НА МАКЕДОНИЯ

MACEDONIA'S THIRD ILINDEN

42 | **Д-Р ПАВЛИНА ЧЕРНЕВА**
PAVLINA TCHERNEVA, PHD

56 | **ПЕПЕЛЯШКА И ТРИТЕ ХИЛЯДИ ПАНТОФКИ**
CINDERELLA OF THE 3,000 SLIPPERS

Светът се върна към годините на Рейгън и Тачър

Д-р Паулина Чернева, професор в колежа "Барг" и Levy Economics Institute, пред Bloomberg TV Bulgaria

Текст ДЕЛЯН ПЕТРИШКИ / Фотография АРХИВ

Проф. Чернева, предишният президент на Федералния резерв Бен Бернанке беше познавач и изследовател на Голямата депресия. Наследникът му Джанет Йелън е специалист по стимулирането на заетостта чрез паричната политика. Нека направим бърз преглед на стопанството от Йелън, чиито мандат приключва през януари 2018.

Джанет Йелън е верен последовател на политиката на Бернанке и експерт по трудовите пазари. Тя не направи никакви грабични маневри. Продължи програмата за количествени улеснения, а и ниските лихвени проценти. Но сега Йелън е изправена пред дилема – тя се опитва да нормализира лихвите в момент, в който темпото на развитие на икономиката е малко забавено – при кредитирането, при инвестициите и други водещи индикатори. Ако „стъпни на педала“ по-силно, тогава може да причини условията, от които тя се притеснява. Не мисля, че сме в рецесия, но ако се повишат лихвените проценти по-бързо, тогава е възможно икономиката да забави темпото си до такава степен, че Джанет Йелън да не успее да се възползва от лихвите за стабилизиране, защото те са твърде ниски.

Но какво ни показват последните данни за състоянието на трудовия пазар и инфлацията при заплатите в САЩ към юли?

Той е изоставащ индикатор. Трудовите пазари ни показват какво се е случило, а не какво ще се случи. Като че ли пикът на икономическата активност беше през 2015 година. Лично аз смятам, че има много слабост на трудовия пазар в САЩ. Въпросът е какво може да направи Федералният резерв. Да обърнем внимание и на фискалната политика и дали оттам може да потърсим надежда, стимул, който да спре това забавяне в темпото на икономиката и дори да даде нов тласък.

Заетостта в САЩ, която отчете връх в началото на този век, оттогава постоянно намалява - демографски или системен проблем е това?

Според мен има структурен проблем. Процентът на участие на трудовите пазари колабира веднага след кризата. Подобренето напоследък се дължи до голяма степен на факта, че много хора са спрели да търсят работа. Те са извън трудовите пазари – т. нар. невидима безработица. Данните за юли показваха, че по-голямата част от новите работни места са били заети от хора, които са били извън трудо-

Д-р ПАВЛИНА Р. ЧЕРНЕВА е професор в катедра „Икономика“ и научен сътрудник в колежа Bard, както и в Levy Economics Institute в Ню Йорк. Специализирала е в паричната макроикономика. Днес Чернева консултира централните банки и правителства от цял свят по програми за макроикономическа стабилизация. Наскоро тя представя две институционални и политически реформи в Европейската централна банка. През 2016 консултира кампанията на Бърни Сандърс за президент на САЩ. Изследванията ѝ редовно се представят в най-големите медии като Bloomberg, The Wall Street Journal, CNN, Reuters, New York Times, NPR и други.

Книгата ѝ „Пълна заетост и стабилност на цените“ интерпретира предложенията на покойния лауреат на Нобелова награда Уилям Викри за съвременния свят.

Павлина Чернева ще е лектор на конференцията **The Next Big Thing – Business Transformers**, организирана от Bloomberg TV България, на 19 октомври.

PAVLINA R. TCHERNEVA, PhD, is Associate Professor and Chair at the Department of Economics at Bard College. She is also a Research Associate at the Levy Economics Institute in New York. She specializes in the fields of monetary theory, fiscal policy, and macroeconomic stabilization.

Tcherneva now advises central banks and governments throughout the world on programmes of macroeconomic stabilization. Recently she presented two institutional and political reforms at the European Central Bank. In 2016 she acted as a consultant for the Bernie Sanders presidential campaign.

Her research is regularly covered by major media such as Bloomberg, The Wall Street Journal, CNN, Reuters, The New York Times, NPR and others. Her book Full Employment and Price Stability interprets the visions of the late Nobel Prize winning economist William Vickrey about the modern world.

Pavlina Tcherneva will be a speaker at a conference entitled **The Next Big Thing – Business Transformers**, which will be organised by Bloomberg TV Bulgaria on 19 October (tbnbt.bloombergtv.bg)

вите пазари. Това е структурен проблем, но той не е неразрешим.

Новата администрация на Тръмп си е поставила амбициозни цели – реиндустриализация, насърчана от публични разходи заетост, създаване на десетки милиони нови работни места до 10 години и икономически ръст от 4%. Може ли щатската икономика да се превърне в perpetuum mobile?

Няма пазарна икономика, която да е perpetuum mobile. В САЩ циклите са средно на 7 години. Тоест на седем години изпитваме рецесия. Така че е може би време за една рецесия. Най-дългият период на икономическо развитие беше през 90-те и ранния XXI век – цели 11 години. Това е максимумът на период без рецесия. Въпросът е дали икономическата политика на Тръмп може да продължи това така бавно възстановяване – най-бавното в историята на американската икономика. Вярно е, както и вие казвате, че неговата риторика предполага много амбициозна програма. Но ако се взгледаме в детайлите, тя не е толкова амбициозна. Ето пример: Тръмп обещава 25 милиона нови работни места. Ако искаме да върнем процентното участие на хората в трудовите пазари, ние наистина се нуждаем от 25 милиона

работни места – но днес и утре, максимум до една-две години. А Тръмп ги обещава за 10 години. Като пресметнем средния растеж на трудовите пазари, това всъщност е такова увеличение, което икономиката генерира сама по себе си, по инерция. Тоест Доналд Тръмп предлага 25 милиона нови места за 10 години, което е горе-долу същото темпо, като при Барак Обама. Излиза, че политиката не е амбициозна, само гумите са по-агресивни.

Другата опорна точка на Тръмп е реиндустриализацията. Това обещание е абсолютна химера. Само 8% от трудовите места в САЩ са в промишления отрасъл. Дори и агресивно да се инвестира в този отрасъл, той не е източник на нови работни позиции. Така е и във всички развити страни – Германия, Великобритания, Франция, Канада, Япония. Отрасълът не създава нови работни места.

Ние живеем в постиндустриален свят, в който новите работни места се създават главно в сектора на услугите.

В Америка хората са обезверени. Между 90% и 99% от домакинствата в САЩ не са изпитали реален растеж в доходите си през последните 20-25 години. Две десетилетия, през които реалният стандарт на живот на мнозинството не се е подобрил. Една агресивна инвестиционна ▶

The World Is Back to the Reagan- Thatcher Era

Pavlina Tcherneva, PhD, Associate Professor at
Bard College and Research Associate at the Levy Economics Institute,
talks to Bloomberg TV Bulgaria

By DELYAN PETRISHKI / Photography ARCHIVES

Prof. Tcherneva, former Federal Reserve Chairman Ben Bernanke was an authority on the Great Depression. His successor, Janet Yellen, is an expert on the role of monetary policy in stimulating employment growth. Let's take a quick look at what has been done by Yellen, whose term ends in January 2018.

Janet Yellen loyally continues Bernanke's policy and is a labour market expert. She did not make any dramatic moves. She went on with the quantitative easing programme and the low interest rates. Now, however, Yellen faces a dilemma – she is trying to normalize interest rates at a time when economic growth has slowed down – in terms of lending, investments, and other leading indicators. If she steps on the gas, she may cause the conditions that

worry her. I don't think we are in recession, but if interest rates rise faster, the economy may decelerate to an extent that Janet Yellen will not be able to take advantage of the interest rates for stabilization because they are too low.

But what do the latest data show about the state of the labour market and wage inflation in the US by July?

It is a lagging indicator. Labour markets show us what has happened and not what will happen. Economic activity seems to have peaked in 2015. Personally, I think there is a lot of weakness in the US labour market. The point is what the Fed can do. Let's also pay attention to fiscal policy and whether we can look for hope, a stimulus, to stop this slowdown in the pace of the economy and even reinvigorate it.

Employment in the US, which peaked at the beginning of this century, has been steadily declining ever since – is this a demographic or systemic problem?

I think there is a structural problem. The labour force participation rate collapsed immediately after the crisis. The recent improvement is largely due to the fact that many people have stopped looking for a job. They have dropped out of the labour market – the so-called hidden unemployment. July figures showed that most new jobs were taken by people who were outside the labour market. This is a structural problem, but it is not insoluble.

The new Trump Administration has set itself ambitious goals: reindustrialization, employment boosted by government spending, cre-

ation of tens of millions of new jobs within a decade and 4% economic growth. Can the US economy become a perpetuum mobile?

No market economy is a perpetuum mobile. In the US, the cycles average seven years. That is, every seven years we experience recession. So perhaps it is time for a recession. The longest period of economic growth was in the 1990s and early 21st century – a full 11 years. This is the maximum recession-free period. The question is whether Trump's economic policy can continue this slow recovery, the slowest in the history of the American economy. It is true, as you say, that his rhetoric implies a very ambitious programme. But if we take a closer look, it is not all that ambitious. Here is an example: Trump promised 25 million new jobs. If we want to restore the labour force participation rate, we really need 25 million jobs – but today and tomorrow, in a couple of years at most. While Trump promises them in ten years. Considering the average labour market growth, this is actually the increase the economy generates by itself, under its own momentum. In other words, Donald Trump offers 25 million new jobs in 10 years, which is more or less the same rate as under Barack Obama. It turns out that the policy is not ambitious, only the rhetoric is more aggressive.

Labour markets show us what has happened and not what will happen

Trump's other fulcrum is reindustrialization. This promise is an absolute chimera. Only 8% of jobs in the US are in industry. Even with aggressive investment in this sector, it will not generate new jobs. It's the same in all industrialized countries – Germany, the UK, France, Canada, Japan. This sector does not create new jobs.

We live in a post-industrial world in which new jobs are created mainly in the services sector. People in America are disillusioned. Between 90% and 99% of US households have not experienced income growth in real terms over the last 20-25 years. Two decades during which the majority's real standard of living has not improved. An aggressive investment programme in infrastructure will help, and this is one of the highlights in Trump's plan. But, unfortunately, in the last six months we've not heard anything specific. This was a campaign promise.

There's another thing – Trump promised \$1 tril-

lion investments, but according to the American Society of Civil Engineers, at least \$4-4.3 trillion are needed in the coming years.

What would you say about the growing anti-immigrant sentiments and even the threat of restricting civil liberties?

The anti-immigration reforms that are being implemented are, in fact, a great cause of concern. My colleagues at the Levy Economics Institute have demonstrated beyond doubt that immigration is positive for economic growth. And, besides this, important demographic changes are taking place in the US. At a time when Americans are retiring on a massive scale and the number of economically active residents declines, immigration is needed for objective reasons.

The rhetoric on this subject is such that it seems to have opened Pandora's box. Anti-immigration sentiments among the population are growing*. The Manhattan Police Department reported a 30% rise in attacks on immigrants for the first three months after the presidential elections. This is a genie that, once out, can hardly be put back in the bottle.

Many alarming processes can be seen in the government sector, too. To put it in a nutshell, ►

ДОБРЕ ДОШЛИ В ИНТЕРХОТЕЛ САНДАНСКИ!

WELCOME TO INTERHOTEL SANDANSKI

tel.+359 (746) 31162/65, email : reservations@ihsand.com
www.interhotelsandanski.bg

► програма в инфраструктура ще помогне, и това е една от ярките точки в плана на Тръмп. Но, за съжаление, през последните 6 месеца не сме чули нищо конкретно. Това беше едно предизборно обещание. Има и друго - Тръмп обещавахе 1 трилион долара инвестиции, а според Обществото на инженерите в САЩ са нужни поне 4-4.3 трилиона в следващите години.

Как гледате на засилващите се антиимигрантски настроения и дори заплахата от ограничаване на граждански свободи?

Антиимиграционните реформи, които се внедряват в момента, са в действителност много тревожни. Колегите ми в Levy Economics Institute са показали негъвусмислено, че имиграцията е положителна за икономическия растеж. А стават и важни демографски промени в САЩ. В момент на масово пенсиониране на американци и при по-малко работещи жители, имиграцията е необходима по обективни причини.

Риториката по тази тема е такава, че сякаш е отворила кутията на Пандора. Растат антиимиграционните настроения сред населението*. Полицейският отдел в Манхатън обяви, че за първите три месеца след президентските избори има 30% ръст на атаки срещу имигранти. Това са социални настроения, които трудно се запущат, излезли веднъж навън.

В правителствения сектор също се наблюдават много тревожни процеси. В резюме – едни от най-важните агенции в САЩ се оглавяват от хора, които дълго време са били явни противници на работата на въпросните агенции. Става въпрос за Агенцията по образованието, по опазването на околната среда. Това е един вид вътрешен саботаж на основни социални функции.

Реформите в тези агенции са тихите реформи. Те не намират голям медийен отзвук. В новия бюджет са премахнати 66 програми, насочени към укрепване на социалното положение. Тези тихи реформи са и по-дългосрочни – като приватизирането на образованието и оголването на бюджета на Агенцията по опазването на околната среда, а също имат и силен икономически ефект. Много по-лесно е да уроних престижа на една държавна институция, отколкото да я изградиш, за да бъде ефективна и да си върши добре работата.

Трябва да добавя и голямата несигурност около тази администрация по въпросите и на външната политика. Всеки ден се събуждаме с нови изненади.

Проф. Чернева, как ще приключи този експеримент? Какво е усещането Ви за тази половина година?

Не обичам хазарта и не бих заложила на каквато и да било промяна в това пра-

Едни от най-важните агенции в САЩ се оглавяват от хора, които дълго време са били явни противници на работата им

вителство, защото всичко се сменя ежедневно. Но се надявам да се създаде консенсус по конкретни икономически политики, примерно за инфраструктурата, за да се даде тласък на икономиката и да се стабилизируют трудовете пазари над сегашните нива.

Ако се върнем към началото на разговора си, Джанет Йелън вероятно няма да има втори мандат. Какви качества трябва да притежава следващият председател?

Смятам, че традицията трябва да се поддържа, а именно Федералният резерв да бъде оглавен от експерти, които наблюдават на трудовете пазари. Ние сме в ера на ниска инфлация. Но големият проблем не е в това, а в остро разслоение на обществото, в слаб растеж на доходите. Нужен е специалист, който разбира дългосрочните тенденции. Надявам се да не бъде човек, който агресивно да използва лихвените проценти, за да манипулира икономиката. А тя е все още в сравнително несигурна ситуация.

Какъв се очертава да бъде Новият икономически ред в международен план под президентството на Доналд Тръмп?

Струва ми се, че новият световен ред е старият световен ред от годините на Рейгън и на Тачър. Новият бюджет на Тръмп увеличи много рязко военните разходи. Той наблюдава и на дерегулацията, на данъчната реформа, която прави данъчната система по-малко прогресивна. Това са основните точки на т. нар. „trickle down economics“. В случая има и един по-различен момент – обещаната агресивна инфраструктурна инвестиция. Тези направления могат да дават дивиденди в близък план, но дългосрочно няма да спрат тенденциите на отслабване на щатската икономика в трудовете пазари и доходите.

**Интервюто е направено преди сблъсъците на расова основа в Шарлотсвил, Вирджиния, от 12 и 13 август 2017 ■*

► some of the most important federal agencies in the US are headed by people who have long openly opposed the work of those same agencies – take, for example, the Department of Education, the Environmental Protection Agency. This is a kind of sabotaging essential social functions from within.

The reforms in these agencies are quiet reforms. They do not get much media coverage. The new budget has scrapped 66 programmes intended to improve the social situation. These quiet reforms are also longer-term ones – such as the privatization of education and axing the budget of the Environmental Protection Agency, and they have a strong economic impact. It is much easier to undermine the reputation of a government institution than to build it so that it is effective and does a good job.

I must also add the great uncertainty surrounding this Administration on foreign policy issues. Every day we wake up to new surprises.

Prof. Tcherneva, how will this experiment end? How do you feel about this half year?

I don't like gambling and I would not bet on any change in this government because everything is in a state of flux. But I hope there will be consensus will be reached on particular economic policies, such as infrastructure, in order to boost the economy and stabilize the labour market above the current level.

Back to the beginning of our conversation, Janet Yellen probably won't serve a second term. What qualities should the next chairman have?

I think the tradition should be maintained, i.e. the Federal Reserve should be headed by experts who focus on the labour market. We are in an era of low inflation. But the big problem is not this, it lies in the sharp social stratification, in the slow income growth. A specialist is needed who understands long-term trends. I hope it won't be someone who will aggressively use interest rates to manipulate the economy. The economy is still in a relatively uncertain situation.

What will the New Economic Order look like globally under Donald Trump's Presidency?

As far as I am concerned, new world order is the old world order of Reagan and Thatcher. Military spending skyrocketed under Trump's new budget. He also focuses on deregulation, a tax reform that makes the tax system less progressive. These are the main points of the so-called "trickle-down economics". The peculiar aspect of all this is the promised aggressive infrastructure investment. These trends can yield dividends in the short term, but in the long run they will not reverse the downward trend of the US labour market and incomes.

**The interview predates the racially motivated clashes in Charlottesville, Virginia, on 12 and 13 August 2017 ■*

съгласие®

С поглед към твоего бъдеще

ЖИВОТОЗАСТРАХОВАНЕ ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ ОБЩО ЗАСТРАХОВАНЕ

София е един от най-достъпните градове за чужденци в света

Най-скъпи за живеене остават Луанда, Хонконг, Токио, Цюрих, Сингапур, Сеул, Женева, Шанхай, Ню Йорк и Берн.

Следете бизнес трендовете онлайн:

bloombergtv.bg

facebook.com/BloombergTVBG

**Bloomberg
TV Bulgaria**

ТРЕТИЯТ ИЛИНДЕН НА МАКЕДОНИЯ

След 73 години отчуждение София и Скопие започват да се сближават. Въпросът е колко ще продължи това

Текст НИКОЛАЙ КРЪСТЕВ / Фотография SHUTTERSTOCK, АРХИВ

2 август, Илинден по стар стил, е вероятно най-символичният ден в историята на съвременна Македония. На тази дата през 1903 година избухва Илинденско-преображенското въстание; и пак на нея през 1944 година се провежда историческото заседание на АСНОМ, Антифашисткото въстание за народно освобождение на Македония, на което представители на предвожданата от Йосип Броз Тито комунистическа партия "измислят" македонската нация и държавност. Тогава започва и курсът към постепенно отдалечаване от България.

ДНЕС ОБАЧЕ НЕ Е 1944 и от Титова Югославия отпадна вече няма и помен. Въпросът е дали третият македонски Илинден, този през 2017, ще има по-дълготрайни ефекти. Той бележи началото на обратния процес, в който Скопие и София тръгват заедно по един дълъг път на съвместно развитие и сближаване.

В интерес на фактите Договорът за добросъседство и приятелство с Република Македония бе подписан от премиерите Бойко Борисов и Зоран Заев на 1 август, ден преди сакралната дата. Борисов и Заев положиха цветя пред гроба на Гоце Делчев като недвусмислен знак, че двете страни могат заедно да отбелязват общите си исторически фигури.

КОЛКО ДЪЛГО ЩЕ ПРОДЪЛЖИ това сближаване, ще покаже времето. Сигурно е, че няма да липсват проблеми и подводни камъни. Достатъчно иронично е, че след 11-годишно управление на консервативната ВМРО-ДПМНЕ, смятана по исторически причини за близка до България, курсът към сближаване бе приет именно от наследниците на титовите комунисти.

Още след отделянето на Македония от бивша Югославия през 1991 се чуха много разумни гласове, които твърдяха, че България може истински да помогне на страната. Но югосталгията и стереотипите по адрес на България си казаха своето и Скопие през тези години, с малки изключения, водеше една политика на дистанцираност и недоверие към София. Македония не може да има по-добър приятел и адвокат от България, казва сега пред Bloomberg TV България бившият премиер Любчо Георгиевски.

ЕДИН ПОДПИСАН ДОГОВОР обаче не значи, че Балканите са станали по-малко сложен регион. Няколко седмици след Илинден Белград обяви, че Македония е подслушвала сръбските дипломати на своя територия. И също доста емоционално намекна, че „знае какво се е договорила Македония с България“, без обаче да влиза в детайли.

Действителната причина Сърбия да изтегли дипломатите си от Скопие е, че в края на април те се опитаха да подпомогнат протестиращите, нахлули в парламента и атакували Зоран Заев. Официалният представител на сръбските спецслужби в Скопие дори беше влязъл в парламента по време на този опит за преврат и се бе снимал за спомен.

СЛЕД ГРЪМКТО ИЗТЕГЯНЕ Сърбия започна постепенно да връща дипломатите си в Македония. Външните министри на двете страни проведоха среща в Ниш, паралелно с тях и сръбският президент Александър Вучич проведе телефонен разговор със Заев в опит да се изглади напрежението.

Ясно е, че Белград не иска Скопие да бъде далеч от неговата

политическата орбита. Сърбия и Гърция са притеснени от сближаването на Скопие със София и Тирана, особено след подписания договор с България и предстоящото съвместно заседание на правителствата на Македония и Албания.

След като Заев формира правителство, Скопие действително започна, макар и с малки стъпки, да води политика на сближаване с България. Новият кабинет обеща да премахне враждебния език към София и да създаде обща комисия от историци от България и Македония, както и да отпущи икономическите отношения.

СКОПИЕ ИСКА ДА ПОДНОВИ изграждането на транспортния Коридор 8, което би повлияло сериозно на процесите в региона. Тези заявки предизвикват загриженост в Гърция и особено в Сърбия, чрез която Русия се опитва да съхрани влиянието си върху македонската политика, натрупано по времето на управлението на Никола Груевски.

Колкото до Гърция, сега на дневен ред отново излиза проблемът с името на Македония. Светлина в тунела не се вижда, макар че гръцки общественици и историци неофициално признават, че вариантът Република Северна Македония би удовлетворил Атина. Но и двете страни трябва да проявят по въпроса гъвкавост, каквато до момента не са успявали. Сегашният натиск от Европейския съюз и САЩ обаче може да се окаже точно нужният катализатор.

ЗАЛОГЪТ МАКЕДОНИЯ да стане член на НАТО е много голям - чрез това в съюза виждат начин да пресекат руското влияние в Западните Балкани. В тази сложна регионална обстановка българо-македонските отношения изглеждат безпроблемни, но ставащото в региона на Западните Балкани трябва да бъде във фокуса на София, която се готви да председателства Европейския съвет през първата половина на 2018 година. Българската дипломация трябва активно да работи с германските и френските си колеги, за да се намерят необходимите решения за стабилизирането на региона. Три Илингена изглеждат предостатъчни. ■

World Luxury
Spa
Awards
WINNER 2015

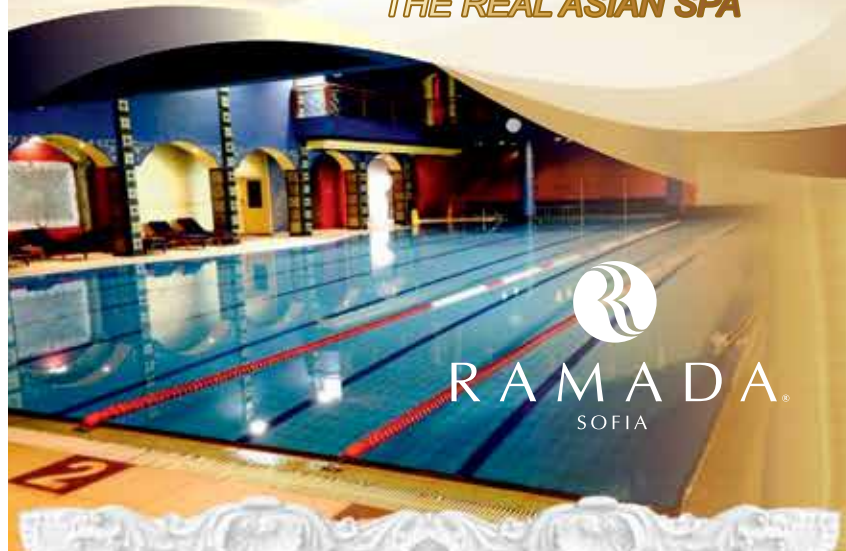
www.victoria-spa.com

+ 359 895 79 29 38

VICTORIA SPA

★★★★★
THE REAL ASIAN SPA

Victoria spa is the biggest spa in Sofia, situated in Ramada Princess hotel on 3500 sm .

There are on your disposal:

INDOOR SWIMMING POOL ; CHILDREN POOL;
VITAMIN BAR; FITNESS CENTER & SPORTS HALL
FOR GROUP CLASSES; FINNISH SAUNA, SALTED
SAUNA, STEAM BATH; TURKISH BATH HAMMAM
WITH ORIENTAL PEELING / kese /; 8 LUXURY
MASSAGE ROOMS WITH JAKUZZIES; COSMETICS;
V.I.P SPA APARTMENT; HAIR DRESSERS SALOON
WITH MANICURE & PEDICURE; SUN BED; MORE
THEN 150 DIFFERENT MESSAGES AND SPA
RITUALS; INTERNATIONAL SPA TEAM FROM BALI,
THAILAND AND THE PHILIPPINES;
5 STARS SERVICE

Macedonia's Third Ilinden

After 73 years of alienation Sofia and Skopje are beginning to draw closer together. The question is how long will this last

By NIKOLAY KRASDEV / Photography SHUTTERSTOCK, ARCHIVE

August 2, Ilinden (Old Style), is probably the most symbolic day in the history of modern Macedonia. On that date in 1903 was the outbreak of the Ilinden–Preobrazhenie Uprising; and again on the same date in 1944 the historic session of ASNOM, the Anti-fascist Assembly for the National Liberation of Macedonia was held, during which representatives of the led by Josip Broz Tito Communist party “invent” the Macedonian nation and statehood. That is when the course of gradual alienation from Bulgaria began as well.

HOWEVER IT IS NOT 1944 TODAY and it is already a long time since there is nothing left of Tito's Yugoslavia. The question is if the third Macedonian Ilinden, the one in 2017, will have more lasting effects. It marks the beginning of the opposite process, in which Skopje and Sofia are setting out together on a long path of joint development and rapprochement. As a matter of fact the Treaty of good-neighborliness and friendship with the Republic of Macedonia was signed by the Prime Ministers Boyko Borisov and Zoran Zaev on August 1, a day before the sacred date. Borisov and Zaev laid flowers at the grave of Gotse Delchev as an unambiguous sign that the two countries are capable of commemorating together their common historical figures.

HOW LONG WILL THIS rapprochement last, time will show. What is certain is that there will be no lack of problems and pitfalls. It is ironic enough that after 11 years of government by the conservative VM-RO-DPMNE, considered due to historical reasons, to be close to Bulgaria, the course towards rapprochement was adopted precisely by the heirs of Tito's communists. As early as immediately after the separation of Macedonia from the former Yugoslavia in 1991 many reasonable voices were heard, who were maintaining that Bulgaria may truly help the coun-

try. But the Yugo-nostalgia and the stereotypes with regard to Bulgaria have taken their toll and during these years Skopje, with little exceptions, was leading a policy of alienating and mistrusting Sofia. Macedonia can not have a better friend and lawyer than Bulgaria, the former Prime Minister Ljubco Georgievski is now saying before Bloomberg TV Bulgaria.

ONE SIGNED TREATY does not mean however that the Balkans have become a less complicated region. A few weeks after Ilinden Belgrade announced that Macedonia has been eavesdropping on the Serbian diplomats on its territory. And also quite emotionally insinuated that “it knows what Macedonia has come to an agreement with Bulgaria for”, without going into detail though.

The real reason for Serbia to withdraw its diplomats from Skopje is that at the end of April they tried to aid the protestors, who had burst into the parliament and attacked Zoran Zaev. The official representative of the Serbian special services in Skopje had even entered the parliament during this coup attempt and had his photograph taken as a keepsake.

AFTER THE LOUD WITHDRAWAL Serbia began to gradually return its diplomats to Macedonia. The Foreign Ministers of the two countries held a meeting in Nis, in parallel with them the Serbian President also had a telephone conversation with Zaev in an attempt to ease the tension.

It is clear that Belgrade does not want Skopje to be far from its political orbit. Serbia and Greece are worried by the rapprochement of Skopje with Sofia and Tirana, especially after the treaty signed with Bulgaria and the forthcoming joint meeting of the governments of Macedonia and Albania.

After Zaev formed a government, Skopje truly began, although by small steps, to pursue a policy of rapprochement with Bulgaria. The new cabinet promised to eliminate the

hostile language with regard to Sofia and to create a joint commission of historians from Bulgaria and Macedonia, as well as to unstop the economic relations.

SKOPJE WANTS TO RENEW the construction of the transport Corridor 8, which would have a serious effect on the processes in the region. These indications cause concern in Greece and especially in Serbia, through which Russia is attempting to retain its influence on the Macedonian policy, accumulated during the government of Nikola Gruevski. As for Greece, now the problem with the name of Macedonia is once again becoming a part of the agenda. No light can be seen in the tunnel, although Greek public figures and historians unofficially recognize that the version Republic of Northern Macedonia would satisfy Athens. But both countries must display flexibility with regard to this matter, something that they have not managed to do up until this moment. However the present pressure from the European Union and the USA may prove to be precisely the necessary catalyst.

THE STAKES OF MACEDONIA becoming a NATO member are very high - through this the alliance sees a way of severing the Russian influence in the Western Balkans. In this complicated regional situation the relations between Bulgaria and Macedonia seem to be trouble-free, but what is taking place in the region of the Western Balkans must be the focus of Sofia, which is preparing to chair the European Council during the first half of 2018. The Bulgarian diplomacy should actively work with its German and French colleagues, in order for the necessary solutions for the stabilisation of the region to be found. Three linden trees seem to be more than enough. ■

FAMA CONSULTING

The Public Affairs Practitioners

Public Affairs
Parliamentary Advocacy
Government Relations

**External Risk Assessment
and Management**

Contacts:
42, Parchevich Str.
Sofia, Bulgaria

+359 2 960 09 34
+359 888 456 020

www.famaconsulting.bg

RADISSON BLU HOTEL
4 Narodno Sabranie Sq.
M. +359 887 27 35 97
Working hours:
10:00 – 02:00 h every day

MALL OF SOFIA
101 Alexander Stamboliyski Blvd.
M. +359 889 51 37 98
Working hours:
10.00 – 21.00 h every day

SOFIA AIRPORT
Terminal 2, 1 Hristofor Columb Blvd.
M. +359 886 66 57 47
Working hours:
05:00 – 21:00 h every day

THE MALL
115 Tzarigradsko Shosse Blvd.
M. +359 884 76 00 07
10:00 – 22:00 h every day

SERDIKA CENTER
48 Sitnyakovo Blvd.
M. +359 887 72 10 01
10:00 – 22:00 h every day

BULGARIA MALL
69 Bulgaria Blvd.
M. +359 888 40 06 70
10:00 – 22:00 h every day

PARK CENTER SOFIA
2 Arsenalski Blvd.
M. +359 888 88 11 27
10:00 – 22:00 h every day

PARADISE CENTER
100 Cherni vrah Blvd.
M. +359 882 47 05 23
Working hours:
10:00 – 22:00 every day

SOFIA RING MALL
214 Okolovrasten pat Blvd.
M. +359 888 600 191
Working hours:
10:00 – 22:00 every day

VINOPOLY SOFIA
5 Paprat Str.
M. +359 879 444 441
Monday – Friday: 07:30 – 21:00 h
Saturday – Sunday: 09:00 – 21:00 h

More **La Casa del Habano**,
Premium Cigars&Tobacco
and **Vinopoly** boutiques
are all around Bulgaria at
www.kalimancaribe.com

Follow us

Kaliman Caribe
 kaliman_caribe

KALIMAN CARIBE

HONORED TO REPRESENT
THE HABANOS MASTERPIECES

ALBANIA, ARMENIA, BOSNIA & HERZEGOVINA, BULGARIA, CROATIA, KOSOVO, MACEDONIA, MONTENEGRO, ROMANIA, SERBIA, SLOVENIA

SMOKING SERIOUSLY HARMS YOU AND OTHERS AROUND YOU

Пепеляшка и трите хиляди пантофки

През този септември един от най-корумпираните
политици на XX век щеше да навърши 100.
Удивителната история на Фердинанд и Имелда Маркос

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография АРХИВ

Рано или късно всяко политическо управление се сдобива със своите символи. Някои са привлекателни, други - отблъскващи, но едва ли има други толкова странни като тези на Фердинанд Маркос. Целият живот на покойния филипински президент, от чието рождение се навършват 100 години на 11 септември, премина под знака на прословутите 3000 чифта дамски обувки на съпругата му. Тези обувки превърнаха Имелда Маркос от жена на поредния второстепенен азиатски диктатор в световна знаменитост, една от 100-те водещи светски личности на XX век според Variety и вдъхновител на три мюзикъла (включително един от Фетбой Слим и Дейвид Бърн). Нещастният филипински президент нямаше как да не остане в сянката на забележителната си съпруга. Единствено то късче слава, което му се падна, бе второто място в класацията на Transparency International за най-корумпиран политик на миналия век. Изпревари го само индонезийският му събрат Сухарто.

ПРЕЗ 1975 ГОДИНА, В НАВЕЧЕРИЕТО на мача за световната титла между Мохамед Али и Джо Фрейзър в Манила ('The Thrilla in Manila'), Маркос поканил и гвямата на вечеря в двореца "Малаканянг". Али изучавал мълчаливо президентската двойка в продължение на две минути, след като потупал Маркос и му казал: "Като гледам каква жена сте си избрал, явно не сте чак толкова глупав". Сътрудниците на президента останали като гръмнати и

гори Фрейзър си глътнал езика. Диктаторът обаче изобщо не се смутил, ухилил се и отвърнал: "Като гледам вашата, и вие не сте много изостанал".

Тази анекдотична истори́ка донякъде илюстрира огромната роля, която бившата "Мис Манила" Имелда Маркос изграде във филипинската политика. Мнозина виждаха в нейно лице не само най-верния сътрудник на президента, но и истинския източник на огромните му амбиции.

МАКАР ЧЕ, АКО СЕ СЪДИ ПО БИОГРАФИЯТА МУ, на самия Маркос никога не са му липсвали амбиции. Първият му контакт с политиката дошъл още в студентските години, през 1937, при това никак не бил повърхностен: властите официално обвинили младия Фердинанд за убийството на депутата Хулио Налундасан, политически противник на баща му Мариано Маркос. През ноември 1939 магистратите признали Маркос-младши за виновен, но при обжалването Върховният съд го реабилитирал напълно. После дошла Втората световна война, в която Фердинанд Маркос участвал като лейтенант от пехотата. Пленен от японците, бъдещият президент по чудо оцелял по време на зловещия Поход на смъртта през остров Лусон и накрая успял да избяга. Наградили го с няколко отличия за храброст - факт, който по-късно биографите му преувеличиха във фантастична степен.

НО С НАЙ-СИЛНОТО СИ ПОЛИТИЧЕСКО

ОРЪЖИЕ Маркос се сдобил през 1954, когато се оженил за току-що избраната "Мис Манила" Имелда Ромуалдес. Героят от войната и неговата прекрасна съпруга нямаше как да не спечелят сърцата на филипинците. Започнал от прост сътрудник на президента Мануел Росас в началото на 50-те, десет години по-късно Фердинанд вече бе председател на Горната камара на парламента и политически авторитет номер 1 в Манила. Затова и смазващата му победа на президентските избори през 1966 над дотогавашния държавен глава Диосдадо Масапагал не бе изненада за никого. Изненадващи бяха само ходовете му след това. След войната нито един филипински президент не бе успял да спечели втори мандат, безсилен срещу всеобщата бедност и политическата нестабилност в страната. Маркос обаче се оказа замесен от различно тесто. Той имаше конкретни планове за съживяване на икономиката и веднага се заел да ги реализира.

ПЪРВАТА МУ РАБОТА БЕ да въведе система за подпомагане на селските стопани - финансово, материално и чрез държавно гарантиране на цените на продукцията им. В резултат гладуващата госкоро страна не само започнала да задоволява собствените си нужди, но и се превърнала в сериозен износител на ориз. Добил самоувереност, президентът обявил амбициозна програма за индустриализация и конфискувал големите предприятия, собственост на филипинските олигарси, за

88-годишната Имелда Маркос е депутат във филипинския конгрес за трети пореден мандат
Imelda Marcos (88) is now a congresswoman for third consecutive term

да ги раздаде на по-гребни, но доверени бизнесмени. По-късно този модел се про- чу като "другарски капитализъм": ръководените от "другари" компании всъщност бяха нещо като спестовни касички на президента, чрез които той натрупа голяма част от 10-те милиарда долара лично състояние. Но въпреки тези пълноводни финансови реки, отклонявани към джобовете на Маркос, икономиката бележеше солиден ръст. За няколко години чуждестранните инвестиции се утроиха; брутният вътрешен продукт нарасна от 55 млрд. песос през 1972 до 193 милиарда през 1980.

РАЗБИРА СЕ, НЕМАЛКА РОЛЯ ЗА ТОВА благополучие изигра и политическата "стабилизация", постигната от Маркос. Въоръженият конфликт между мюсюлмани и християни на Минданао, отнел над 3000 живота, и серията от бомбени атентати, извършени от комунистите в Манила, му дадоха идеалния инструмент да утвърди властта си. През септември 1972 Маркос обявява военно положение; година по-късно в референдума, който трябваше да утвърди почти неограничените му правомощия, президентът получи 91 на сто подкрепа (донякъде обяснимо с факта, че за пропусналите да гласуват се предвиждаше затвор до шест месеца). Буквално за месеци всички лидери на Комунистическата партия се озоваха в затвора. Скоро ги последваха и водачите на демократичната опозиция, начело с генералния секретар на Либералната партия Бениньо Акино

младши. "Вярвам, че успех благополучно да изведе страната от периода на анархия, обществено обръкване, терор и отчаяние", заяви Маркос в едно интервю за Time през 1976. По онова време Западът го величаеше като изтъкнат борец срещу комунистическата заплаха; Линдън Джонсън, Ричард Никсън и Роналд Рейгън му бяха лични приятели. През 1978 в проведените парламентарни избори движението "Ново общество", оглавявано от Имелда Маркос, спечели 151 от общо 161 места в парламента. През 1981 Военното положение окончателно бе отменено като подготовка за посещението на папа Йоан Павел II.

МЕЖДУВРЕМЕННО ЗА ЛИШЕНИТЕ от политически живот филипинци им оставаха само да се забавляват със сапунения сериал около президентската дъщеря Ими, която се омъжи против волята на родителите си за Томас Маноток. Бившият спортист вече имаше един брак, който според филипинските закони не подлежи на разтрогване. Затова двамата се венчаха тайно, а седмица по-късно Маноток бе отвлечен от един ресторант в Манила. Злите езици твърдяха, че покушението било по лична заповед на разярената тъща. Чак месеци по-късно липсващият младоженец се намери. На любопитните журналисти той разправи покъртителна история - как бил отвлечен от комунистически бунтовници и държан в плен в планината Сиера Мадре, за да го спасят накрая тайните служби. Малцина му повярваха.

КАТО ВСИЧКИ ВЪНШНО НЕУЯЗВИМИ неща обаче и властта на Фердинанд Маркос започна да се разклаща отвътре - главно под ударите на собственото му влошено здраве. Едва десетилетие по-късно се разбира, че в началото на 80-те президентът на два пъти е бил на смъртно легло. Информацията за двете му бъбречни трансплантации (с донори един войник от охраната му и синът на личния му масажист) бе дълбоко засекретена, но постепенно слуховете за физическата му непълноценност започнаха да се разнасят. Неуспешната първа операция съвпадна по време със завръщането на опозиционния лидер Бениньо Акино от изгнание. Кореспондентът на Reuters, който го съпровождаше в самолета от Хонконг, разказваше, че още преди кацането Акино си облякъл бронираната бронировка. Но това не го спаси - въпреки уж засилената охрана Бениньо бе убит минути след стъпването на родна земя.

ТОВА ПОКУШЕНИЕ, ИЗВЪРШЕНО най-вероятно без знанието на тежко болния президент, всъщност се оказа капката, от която чашата преля. По свидетелства на очевидци за убийството бе обвинен генерал Фабиан Вер, шеф на генералния щаб и братовчед на самия Маркос. Съдът отхвърли свидетелските показания като недостоверни и го оневини, но това само засили всеобщото недоволство. Дори и Вашингтон, най-верният съюзник на филипинския президент, сне опека от него. Сенаторът от Невада Пол ▶

Cinderella of the 3,000 Slippers

This September, one of the most corrupt politicians of the 20th century would have turned 100. The amazing story of Ferdinand and Imelda Marcos

By KONSTANTIN TOMOV / Photography ARCHIVES

Sooner or later, any political government acquires its symbols. Some are attractive, others are repulsive, but there are hardly any as strange as those of Ferdinand Marcos. The entire life of the late Philippine President, who would have celebrated his 100th birthday on September 11, passed under the sign of his wife's infamous 3,000 pairs of shoes. These shoes turned Imelda Marcos from the wife of yet another minor Asian dictator into a world celebrity, one of the 100 leading personalities of the 20th century according to *Variety*, and an inspiration for three musicals (including one by Fatboy Slim and David Byrne). The unfortunate Philippine President could not but remain in the shadow of his remarkable wife. His only claim to fame was the runner-up spot in Transparency International's ranking of the most corrupt politicians of the past century, second only to his Indonesian counterpart Suharto.

IN 1975, ON THE EVE of the world title boxing match between Muhammad Ali and Joe Frazier in Manila ('The Thrilla in Manila'), Marcos invited them both to dinner at the Malacanang Palace. Ali silently studied the presidential couple for a few minutes, after which he patted Marcos and told him: "I saw your wife. You're not as dumb as you look." The President's aides were thunderstruck and even Frazier was taken aback. Unperturbed, the dictator grinned and retorted: "I saw yours. You aren't, either." To some extent, this anecdote illustrates the huge role which the former Miss Manila, Imelda Marcos, played in Philippine politics. Many regarded her not only as the President's most loyal aide, but also as the real source of his enormous ambitions.

ALTHOUGH, JUDGING FROM HIS BIOGRAPHY, Marcos himself never lacked ambitions. His first contact with politics dates from his student years, back in 1937; moreover, it was

not a brush: the authorities formally charged young Ferdinand with the murder of MP Julio Nalundasan, a political rival of his father Mariano Marcos. In November 1939, the magistrates found Marcos Jr. guilty, but the conviction was overturned by the Supreme Court of the Philippines and Ferdinand was cleared of all charges. Then came World War II, in which Ferdinand Marcos fought as an infantry lieutenant. Captured by the Japanese, the future president miraculously survived the sinister Bataan Death March across Luzon Island and finally managed to escape. He received several awards for bravery – a fact that his biographers later blew out of all proportion.

BUT MARCOS ACQUIRED HIS STRONGEST POLITICAL WEAPON in 1954, when he married Imelda Romualdez, just crowned Miss Manila. The war hero and his beautiful wife could not help but win the hearts of the Filipinos. Starting as an ordinary assistant to President Manuel Roxas in the early 1950s, ten years later Ferdinand had become Senate President and Manila's most authoritative politician. Hence, his landslide victory in the 1966 presidential election over incumbent head of state Diosdado Macapagas came as no surprise to anyone. Only his moves after that were surprising. No Philippine president had managed to win a second term after the war, powerless in the face of rampant poverty and political instability in the country. But Marcos proved to be made of sterner stuff. He had concrete plans for the revival of the economy and immediately embarked on implementing them.

THE FIRST THING HE DID was to introduce a system for farmer support – financial, material, and state-guaranteed prices of produce. As a result, the country that until recently had been starving was not only able to satisfy its own needs but even became a major rice exporter.

Gaining confidence, the President unveiled an ambitious industrialization programme and confiscated the large enterprises, owned by the Philippine oligarchs, and distributed them among smaller but trusted businessmen. Later, this model would become known as "comradely capitalism": the companies run by "comrades" were actually a kind of piggy bank for the President, through which he amassed a large part of his \$10 billion personal fortune. Yet despite these huge cash flows diverted to Marcos' pockets, the economy registered a substantial growth. In a few years, foreign investments trebled; GDP rose from 55 billion pesos in 1972 to 193 billion pesos in 1980.

OF COURSE, THE POLITICAL "STABILIZATION" achieved by Marcos played no small part in this prosperity. The armed conflict between Muslims and Christians in Mindanao, which claimed over 3,000 lives, and the series of bomb attacks carried out by the communists in Manila, gave him the perfect tool to consolidate his grip on power. In September 1972, Marcos declared martial law; a year later in a referendum which was to cement his almost unlimited powers, the President garnered 91% support (partly attributable to the fact that non-voters faced up to six months' imprisonment). Literally within months, all Communist Party leaders were behind bars. They were soon joined by the leaders of the democratic opposition, headed by Liberal Party Secretary-General Benigno Aquino Jr. "I believe I have been able to bring the country safely through a period of anarchy, public confusion, terror and despair," Marcos said in an interview for *Time Magazine* in 1976. At that time the West extolled him as a prominent fighter against the communist threat; Lyndon B. Johnson, Richard Nixon and Ronald Reagan were his personal friends. In the 1978 parliamentary elections, the New Society movement, led by Imelda Mar-

cos, won 151 of the total 161 seats in parliament. In 1981 martial law was finally lifted in preparation of the visit of Pope John Paul II.

MEANWHILE, THE FILIPINOS, DEPRIVED as they were of political life, could do nothing but amuse themselves with the soap about the President's daughter Imee, who married Tomas Manotoc against her parents' will. The former golfer had already been married, but according to Philippine laws his marriage could not be dissolved. That's why they wed in secret, and a week later Manotoc was kidnapped in a restaurant in Manila. Evil gossip had it that the abduction was ordered personally by the furious mother-in-law. The missing groom was found only months later. He told a touching story to the curious journalists: how he had been kidnapped by communist rebels and held captive in the Sierra Madre mountains before the secret services finally rescued him. Few believed him.

LIKE ANY OTHER THINGS THAT ARE INVULNERABLE FROM WITHOUT, however, Ferdinand Marcos' power, too, started shaking from within – mainly under the blows of his own deteriorating health. Not until a decade later did it transpire that in the early 1980s the President had twice been on the brink of death. The information about his two kidney transplants (the donors being one of his guards and the son of his personal masseur) was top secret, but rumours of his ailing health gradually leaked out. The unsuccessful first kidney transplant coincided with the return of opposition leader Benigno Aquino from exile. The Reuters correspondent, who accompanied him on the plane from Hong Kong, later said that even before landing Aquino had put on a bulletproof vest.

But this did not save him – despite the supposedly stepped up security, Benigno was killed just minutes after stepping on home soil.

THIS ASSASSINATION, most probably carried out without the knowledge of the gravely ill President, was actually the last straw that broke the camel's back. Based on eyewitness accounts, General Fabian Ver, Chief of Staff of the Armed Forces of the Philippines and a cousin of Marcos, was accused of the assassination. The Court rejected the testimony as unreliable and acquitted him, but this fuelled public discontent. Even Washington, the Philippine President's most loyal ally, withdrew its backing. Nevada Senator Paul Laxalt recently admitted that he had been personally asked to inform Marcos of this and to advise him to call a snap election. Clearly, the "advice" must have been quite convincing, because the election took place in the spring of 1986. After it, both Marcos and Corazon Aquino (Benigno's widow) claimed victory. Independent observers reported serious violations on both sides. Under the circumstances, the loyalty of the army proved crucial – had it supported Marcos, he would have remained president. But the generals, led by Defence Minister Juan Ponce Enrile (Marcos had already ordered his arrest on corruption charges), and the Deputy Chief of Staff of the Armed Forces, Fidel Ramos, backed Aquino and the president was forced to flee Malacanang Palace in a hurry. Eighty-eight of his closest allies helped him to remove his personal belongings, including Imelda's most favourite shoes of her 3,000 pairs, 22 boxes of pesos in freshly-printed notes and 278 chests containing jewellery, gold and title deeds.

A US WARPLANE then escorted the Marcos

family to Hickam Air Force Base in Hawaii. After a one-month stay there (costing the American taxpayer \$207,000) Ferdinand found a place to rent. Despite his insistence that he was only living on the alms of "old friends", Marcos' home was actually a \$3 million luxury mansion with dozens of servants, 30 bodyguards and two limousines.

Meanwhile, the thought of the former dictator's fabulous wealth kept irking the new government in Manila. Corazon Aquino told western media that Marcos had offered her \$5 billion to return him to power. She claimed that this amount wasn't even half of what her predecessor had embezzled. Even US justice took interest in the matter and in 1988 the Federal Court in New York subpoenaed him to answer to six charges of misappropriation of works of art belonging to the Philippine people. Hollywood actor George Hamilton, a close friend of Imelda, admitted that he had helped the presidential family to transfer over \$12 million to foreign bank accounts.

JUST HAVING GAINED MOMENTUM, however, the case was put on hold because the defendant was on his deathbed. Aquino's Vice President, Salvador Laurel, remembered that on 28 August 1989 a telephone call woke him at five o'clock in the morning. Imelda Marcos was on the line. In tears, she begged Laurel to obtain permission for her husband to return to the Philippines, because he did not have long to live and wanted to die at home. But Aquino remained adamant, and the longest serving Philippine president died in Honolulu on 29 September.

The widowed Imelda, though, lived to see the end of her exile. In the autumn of 1991 Aquino revoked the order for her banishment. Despite the official warning from Manila that she would face trial at home, Imelda did not hesitate to return. Most of the charges against her were gradually dropped for lack of evidence, and in the end the trial was suspended because in the 1995 elections Marcos' widow was elected to Congress and obtained immunity (in 2016 she was re-elected for a third term). Of the \$10 billion, allegedly embezzled by the late dictator, the authorities managed to trace only \$380 million to Swiss bank accounts.

"TAKE THE CIVIC VIRTUE OF AL CAPONE, the greed of Ivan Boesky, the gentility of a China Seas pirate... multiply by ten and you have, approximately, the portraits of Ferdinand and Imelda Marcos that Sterling Seagrave paints in his merciless account of the Filipino dictator's rise and fall, *The Marcos Dynasty*," John Elson wrote in *Time Magazine*. But the Filipinos themselves clearly think differently. In an opinion poll of a few years back, 62% of the respondents said they would prefer the Marcos government to the present state of the country. ■

Второто встъпване в длъжност на Маркос през 1969
Ferdinand Marcos' second inauguration, 1969

► Лаксалт призна неотдавна, че бил наточен лично да извести за това Маркос и да го посъветва да свика предсрочни избори. Явно "съветът" е бил доста убедителен, защото вотът се състоя през пролетта на 1986. След него и Маркос, и Корасон Акино (вдовицата на Бениньо) се обявиха за победители. Независимите наблюдатели докладваха за сериозни нарушения и от двете страни. При тези обстоятелства ключова се оказа лоялността на армията - ако тя бе подкрепила Маркос, той щеше да остане президент. Но генералите, водени от министъра на отбраната Хуан Понсе Енриле (Маркос вече бе издал заповед за арестуването му заради обвинения в корупция) и заместник-шефа на Генералния щаб Фидел Рамос, застанаха зад Акино и президентът бе принуден по спешност да се евакуира от двореца "Малаканянг". Осемдесет и осем души от антуража му помагаша да изнесе личните си вещи, включително най-любимите от трите хиляди чифта обувки на Имелда, 22 сандъка с прясно изсечени песос и 278 ковчежета с бижута, злато и нотариални актове.

ПОСЛЕ АМЕРИКАНСКИ БОЕН САМОЛЕТ ескортира семейство Маркос до военната база "Хикъм" на Хавай. След едномесечен престой в нея (струвал на американския данъкоплатец 207 000 долара) Фердинанд си намери жилище под наем. Напук на уверенията му, че живее само от подаянията

на "стари приятели", жилището на Маркос всъщност бе луксозен палат на стойност 3 млн. долара, с дузина слуги, триусет телохранители и две лимузини. Междувременно мисълта за баснословните богатства на бившия диктатор не даваше мира на новата власт в Манила. Пред западни медии Корасон Акино твърдеше, че Маркос ѝ предложил 5 млрд. долара, ако му позволи да се върне на власт. Според нея тази сума не била и половината от всичко, заграбено от предшественика ѝ. Дори американското правосъдие се заинтригува от въпроса и през 1988 федералният съд в Ню Йорк го призова да отговаря по шест обвинения за присвояване на произведения на изкуството, принадлежащи на филипинския народ. Холивудският актьор Джордж Хамилтън, близък приятел на Имелда, призна, че помогнал на президентското семейство да изнесе в чуждестранни банкови сметки над 12 млн. долара.

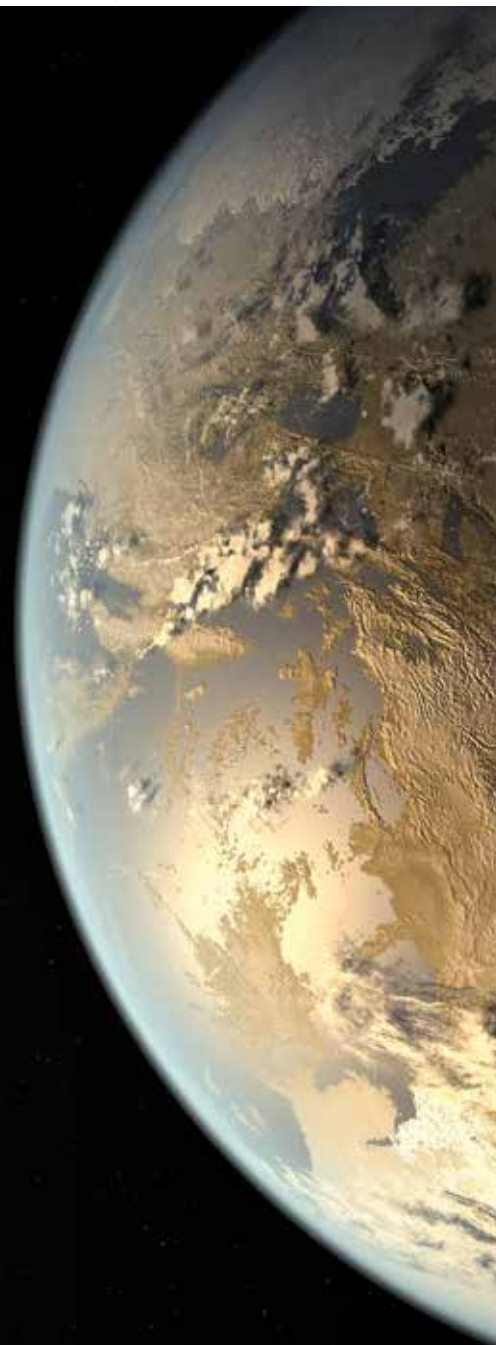
ЕДВА НАБРАЛО СКОРОСТ ОБАЧЕ, делото бе замразено, защото ответникът се окажа на смъртно легло. Салвадор Лорел, вицепрезидентът на Акино, си спомня, че на 28 август 1989 бил събуден от телефона в пет часа сутринта. Обаждала се Имелда Маркос. През съзвиз тя го помолила да издейства на съпруга ѝ разрешение за връщане във Филипините, защото му оставало съвсем малко и искал да умре у дома. Акино обаче остана непреклонна и на 29

септември най-дълго управляващият филипински държавник се спомина в Хонолулу. Овдовялата Имелда обаче все пак дочака края на изгнанието. През есента на 1991 Акино отмени заповедта за изгонването ѝ. Въпреки официалното предупреждение от Манила, че у дома я чака съдебен процес, Имелда не се поколеба да се върне. Постепенно повечето обвинения срещу нея отпаднаха поради липса на доказателства; накрая процесът принудително бе замразен, защото на изборите през 1995 вдовицата Маркос бе избрана за депутат и получи имунитет (през 2016 бе преизбрана за трети мандат). От предполагаемите 10 милиарда долара, присвоени от покойния диктатор, властите успяха да издирят едва 380 милиона в швейцарски банкови сметки.

"ВЗЕМЕТЕ ГРАЖДАНСКОТО СЪЗНАНИЕ НА АЛ КАПОНЕ, алчността на уолстрийска акула и благородството на китайските морски пирати, умножете всичко това по десет, и ще получите портретите на Фердинанд и Имелда Маркос, както ги описва Стърлинг Сийгрейв в биографичната книга "Династията Маркос", отбелязва навремето критикът Джон Елсън в Time. Но самите филипинци явно са на друго мнение. В едно социологическо проучване преди няколко години 62 процента от запитаните обявиха, че предпочитат управлението на Маркос през сегашното състояние на страната. ■

64 | **ЖИВОТЪТ,
ВСЕЛЕНАТА
И ВСИЧКО
ОСТАНАЛО**

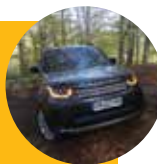
LIFE, THE UNIVERSE AND
EVERYTHING

70 | **ДРУГОТО ЛИЦЕ НА КАЛОТИНА**
THE OTHER FACE OF KALOTINA

74 | **ПРИКЛЮЧЕНИЕ С МАСАЖ**
ADVENTURE WITH MASSAGE

ГУМА, КОЯТО САМА СИ ЗАПУШВА ДУПКИТЕ

Разработеният в Харвард материал обещава да остави вулканизаторите без работа

Спуканите гуми съвсем скоро могат да се превърнат само в спомен благодарение на много интересно ново откритие на учени от Харвард. То на практика прави възможно създаването на гуми, които сами ще запушват дупките и прорезите в себе си. Откритието на екипа от училището по инженерство и приложни науки към прочутия американски университет вече е публикувано в престижното издание *Advanced Materials*. Самопоправящи се материали са известни на човечеството от хиляди години - някои от варовиковите цименти, ползвани от древните египтяни и индуси, имат подобни свойства. Но до момента изглеждаше невъзможно да се създаде подобен материал за автомобилна гума, защото той трябваше едновременно да е способен да се регенерира и да си остава здрав и еластичен.

Химиците и физиците от Харвард са успели да решат проблема, като съчетаят в едно два типа несъчетаеми до момента химични връзки.

В създадената от тях каучукова смес има едновременно ковалентни връзки, осигуряващи здравина и устойчивост, и водородни връзки, които позволяват всички дефекти в материала да се "самозапушват". На практика този материал не отстъпва и на най-съвършените гуми като здравина и устойчивост на деформации, обяснява Лихън Кай, член на екипа.

При ковалентната връзка различни атоми се свързват, като си споделят общи електронни двойки. Това прави връзката много здрава. При водородната връзка всъщност двуполусни молекули се свързват чрез електромагнитно привличане - благодарение на това връзката е обратима и съответно материалът е много гъвкав.

Вместо да използват разтворители, за да подобрят смесването, учените са създали специална молекула, която свързва двата иначе несъчетаеми компонента. Резултатът от това ще е гума с доста по-дълъг живот и напълно устойчива на спуквания и разрязвания. При това материалът няма да е много по-скъп от използвания сега от големите производители на гуми.

Откритието ще може да се приложи и при всякакви гумени уплътнения, изолации и пр. Сега авторите му работят върху метод, с който да направят материала лесен за 3D-принтиране. ■

A SELF-REPAIRING TYRE

The material developed in Harvard promises to leave vulcanizers jobless

Flat tyres may very soon become a thing of the past thanks to a curious discovery made by Harvard scientists. In fact, what they found out makes it possible to create tyres that will stop their openings and gaps by themselves. The discovery made by a team from the engineering and applied sciences school with the famous American university has been already published by the prestigious *Advanced Materials* magazine. Men have known self-repairing materials for thousands of years - some of the limestone cements used by ancient Egyptians and Hindu had similar qualities. However, creating such a material for a tyre seemed impossible until now, because it was supposed to be both able to regenerate and strong and elastic.

The Harvard chemists and physicists managed to solve the problem by combining two types of chemical links that were considered impossible to combine so far.

The rubber mix that they created has both covalent links that provide strength and stability and hydrogen links that allow all defects in the material to get filled by themselves. Practically, this kind of material is as good as the most perfect tyres in terms of strength and resistance to distortion, Lehung Kye, a member of the team, explained.

In a covalent link atoms get linked by sharing the same electronic pairs. That makes the link very strong. In a hydrogen link bipolar molecules get connected through electromagnetic attraction - thanks to that the link is reversible and therefore the material is very flexible.

Rather than using dissolving agents to improve the mixing, the scientists created a special molecule that links the two uncombinable components. The result will be a rubber that lives much longer and is absolutely resistant to puncture and tearing. What is more, the material will not cost much more than the one that is currently used by the large tyre producers.

The invention can also be applied for any kind of rubber packing, insulation, etc. The scientists are now working to develop a method that will make the material easy for 3D printing. ■

ЖИВОТЪТ, ВСЕЛЕНАТА И ВСИЧКО ОСТАНАЛО

Текст КАЛИН НИКОЛОВ / Фотография SHUTTERSTOCK, NASA

Шестте най-големи въпроса, на които науката
трябва да ни отговори в следващите години

Всеки ще ви каже, че науката ни измами. XXI век отдавна настъпи, а къде са летящата ни кола, роботът-слуга и ваканцията на Марс? Дори вземането на душ е на практика същият процес, какъвто е бил и преди сто години - поне за онези, които нямат взаимоотношения с Топлофикация-София.

НО ТОВА Е САМО ПОЛОВИНАТА ИСТИНА. Другата половина е, че науката в последните десетилетия ни даде множество революционни открития, преобразили живота ни. Но просто вече сме толкова свикнали с тях, че не ни правят впечатление. Дори и сега в жбоба си вероятно носите компютър с 1500 пъти по-голяма изчислителна мощ от онзи, с който Нийл Армстронг и Бъз Олдрин кацнаха на Луната (1.024 мегагерца и едва 2k операционна памет). Ваш проблем е, че го ползвате основно за да поръчвате пица и да гледате клипчета с коленца в Youtube.

А И ОСТАНАЛИТЕ ОПЛАКВАНИЯ скоро може би ще секнат. Илон Мъск се е заел наистина да ви осигури ваканция на Марс - макар и за момента еднопосочна. Поне четири различни компании ще пуснат в свободна продажба летящи автомобили през 2020 година. Интелигентният робот-слуга е малко по-далеч в бъдещето, но за сметка на това съвсем скоро колата ви ще е способна сама да ви откара до офиса, докато си четете книга и пиете кафе. Все пак има и области, в които науката засега наистина се проваля. Нека презгледаме шестте най-важни въпроса, на които до момента не сме получили отговори.

КАК СЕ Е ПОЯВИЛА ВСЕЛЕНАТА И ОТ

КАКВО Е НАПРАВЕНА? В последните години се натрупаха доста доказателства в подкрепа на Теорията за Големия Взрив и произхода на Вселената. През 2012 CERN най-после успя да засече прословутия бозон на Хигс - елементарна частица, предсказана от Стандартния модел за произхода на Вселената, но дотогава ненаблюдавана на практика. Междувременно в Релативистичния ускорител на тежки йони в Лонг Айленд учените успяха (при температура 4 трилиона градуса Целзий, 250 000 пъти повече от ядрото на Слънцето) да възпроизведат т. нар. кварк-глюонна плазма - специфично състояние на материята, съществувало милионна част от секундата след Големия взрив.

Единственият проблем е, както подчерта Нобеловият лауреат Стивън Уайнбърг, че тези открития само потвърждават неща, които вече знаехме - те не ни дава нови знания. И съответно не съдържат стимула, който да убеди правителствата да инвестират още много милиарди в създаването на ускорители от нов тип.

Уайнбърг, автор на изгадената и у нас "Първите три минути след Сътворението", има съвсем ясна идея накъде да се насочи физиката на елементарните частици, така че да предизвиква интерес и да печели финансиране. След Божията

Преди 4 милиарда години нещо се е размърдало в първичната супа на земния океан. Но още не знаем защо

частица на ред са други, още по-мистериозни частици - онези, които биха доказали съществуването на т. нар. Тъмната материя и Тъмната енергия.

Познатите ни до момента частици - електрони, кварки и други - обясняват само около една шеста от теоритично изчислената маса на Вселената. Останалите пет шестти се падат на нещо, което никога не сме виждали. Възможно е това да е невидима частица, която съществува навсякъде около нас, без да подозираме. Един ускорител от принципно нов тип би могъл да даде отговорите - но той ще струва десетки милиарди и за да се случи, учените трябва да се сдобият поне с някакви косвени улики.

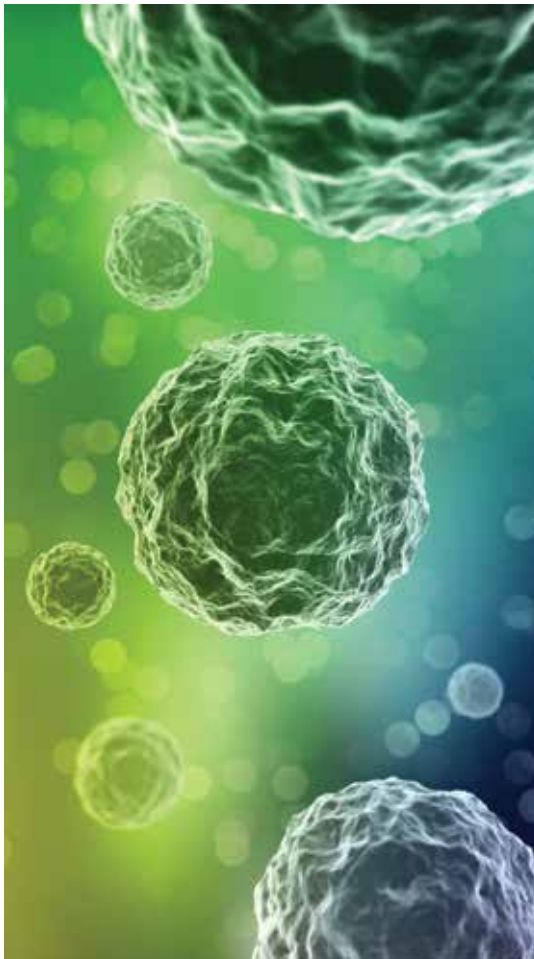
САМИ ЛИ СМЕ ВЪВ ВСЕЛЕНАТА - ИЛИ ВСЕЛЕНИТЕ? Фактът, че в познатото ни мироздание е възможно възникването на живот, се дължи на някои изключително фини настройки в природните закони - съвсем малка промяна в кой да е от тях би направила живота невъзможен. Ако

Вселената е само една, как тогава се е стигнало до точно тези настройки? Религиозните хора имат своя отговор, разбира се. А физиците напоследък са все по-склонни да обясняват това с Мултивселената: теорията, че всъщност съществуват безкрайно множество от различни вселени. И тогава условията в нашата биха били не изключителен феномен, а просто статистическа вероятност.

Колкото до възможността и другата да има живот, тя все още си остава само хипотеза. Но доста по-убедителна хипотеза, откакто астрономите успяха да открият първите планети с течна вода и сходни със земните условия. Само за няколко години списъкът с подобни подходящи планети набъбна до над 50, благодарение на това цел космически телескоп "Кеплер". Междувременно на Земята радиоастрономите продължават да се ослушват за сигнали от други цивилизации чрез радиотелескопи като този в Магдалена, Ню Мексико (помнете го от "Контакт" с Джоди Фостър) и ALMA в пустинята Атакама, Чили.

КАК ДА СЕ ОТЪРВЕМ ОТ ВЪГЛЕРОДА?

За последните три десетилетия средният годишен брой на природните бедствия се е учетворил, показва една ▶

Life, the Universe and Everything

The six biggest questions that science should give us answers to in the years to come

By KALIN NIKOLOV / Photography SHUTTERSTOCK, NASA

Everyone would tell you: science cheated on us. The 21st century has been here for long, and where are the flying car that we were promised, the robot servant, and the holidays on Mars? Even taking a shower is practically the same process it used to be a hundred of years ago - at least for those of us not involved in a relationship with the Sofia heat supply company.

STILL, THAT'S ONLY HALF OF THE TRUTH. The other half is that science in the past decades has given us a number of revolutionary inventions that transformed our lives. We've simply grown so accustomed to them already that we don't even notice them. Right now it is quite likely you have in your pocket a computer with 1500 times bigger computing power than the one Neal Armstrong and Buzz Aldrin carried while landing on the Moon (1.024 megahertz and only 2k of operational memory). It's your problem that you mainly use it to order pizza and watch kittens videos on Youtube.

THE OTHER COMPLAINTS may soon be over, too. Elon Musk has really set about providing you with a holiday on Mars - although one-way for the moment. There are at least four different companies that are going to start selling flying cars in 2020. The smart robot servant still remains a project of the more distant future, but in turn your car will very soon be able to drive you to your office on its own, allowing you to read a book and take a coffee. Yet, there are aspects of our life where science has been going wrong indeed. Let's have a look at the six most significant questions we have not received answers to yet.

HOW DID THE UNIVERSE APPEAR AND WHAT IS IT MADE FROM? Quite significant evidence has accumulated in recent years in support of the Big Bang theory and the origin of the universe. In 2012, CERN finally succeeded in detecting the famous Higgs boson, an elementary particle predicted by the Standard Model of universe origin but not monitored in practice until then. In the meantime, in the Relativistic Heavy Ion Collider in Long Island scientists managed (at a temperature of 4 trillion degrees Celsius, 250000 times more than the one in the core of the Sun) to reproduce the so called quark-gluon plasma, a specific state of matter that existed a millionth of a second after the Big Bang. The only problem, as Nobel Prize winner Steven Weinberg points out, is that these discoveries only serve to confirm things we already know - they do not give us any new knowledge. And therefore they fail to provide any incentive that would convince govern-

ments to invest many more billions in the creation of a new type of accelerator.

Weinberg, author of the book *The First Three Minutes: A Modern View of the Origin of the Universe*, which has also been published in Bulgarian, has a perfectly clear idea of how to present the physics of elementary particles in order to call forth interest and win financing. Following the 'God particle', it is now the turn of other, even more mysterious particles - those that would prove the existence of the so-called Dark Matter and Dark Energy.

The particles known to us so far - electrons, quarks, and others - only explain about one-sixth of the theoretical mass of the Universe. The remaining five-sixths are accounted for by something we have never seen. This could be an invisible particle that exists all around us without our suspecting it. An accelerator of a fundamentally new type could provide the answers - but it would cost dozens of billions and scientists would have to come up with at least some circumstantial evidence for it to happen.

ARE WE ALONE IN THE UNIVERSE - OR UNIVERSES? The fact that the rise of life is possible in the universe we know is due to some extremely precise adjustments in the laws of nature: a very small change in any of them would make life impossible. If there is only one universe, how did these particular adjustments happen? Religious people do have their answer, of course. And physicists have been quite ready lately to explain it with the Multiverse: the theory that there is an endless number of various universes existing. In that case the conditions in our own universe would not be an extreme phenomenon but just a statistical probability. As far as the possible existence of life elsewhere is concerned,

it remains a mere hypothesis for now. Yet, a far more convincing one, since astronomers succeeded in discovering the first planets with liquid water and conditions similar to those on the Earth. In just a few years the list of such suitable planets grew to more than 50 mostly thanks to the Kepler space telescope which was launched with that particular purpose. Meanwhile, radio astronomers on Earth keep listening for signals from other civilizations with the help of radio telescopes like the one in Magdalena, New Mexico (you should remember it from Contact, the movie starring Jodie Foster) and ALMA in the Atacama desert in Chile.

HOW CAN WE GET RID OF CARBON? For the past three decades the average annual number of natural disasters has grown four times, according to statistics published at the time Hurricane Harvey hit the state of Texas. Global warming is becoming a stubborn fact. But we are still too far from having a clear plan on how to cope with it. Carbon and its compounds that cause the greenhouse effect are an inevitable waste product of industry, transport, agriculture. Attempts to find carbon-neutral technologies have remained inconclusive so far. Science must find a way to improve the obtaining of energy from the sun because the currently operating solar power plants are inefficient and unstable. However, there are scientists who claim that before we fight global warming, we should gain a much better understanding of how climate on the planet works.

Modern-day monitoring devices work perfectly and provide a full picture of all effects - however, they have been doing so only for the past thirty years in which the system was built. And in order to make a reliable prediction for the future we'll need data for tens of millennia in the past. This is exactly the purpose of the Paleon project initiated in 2011 by a group of enthusiasts and expanded to several hundred of scientists today. They have been gathering paleoenvironmental data mostly from the bottoms of lakes in North America - because, as the project leader Jason McLachlan explained, lakes are like vacuum-cleaners that collect everything from the world around: coal from wood fires, pollen from flowers, etc., and then preserve them under a layer of mud. That's how scientists may finally be able to gather enough climate history in order to predict the effects of our current interventions in the deeds of nature.

HOW WAS LIFE - AND MAN, BORN? Four billion years ago something livened up in the primordial soup of the ancient oceans, Hayley Birch, Mun Keat Looi and Colin Stuart wrote in their book The Big Questions in Science: The Quest to Solve the Great Unknowns. The first molecules able to reproduce themselves were born. But what forced them to that spontaneous change? Where from did the DNA appear? More than a half of a century has passed since Stanley Miller proposed the theory of a "primordial soup" and we still don't have any idea about the answer to the most important question. According to some theories, life was born in the hot springs near volcanos stimulated by the heat. According to others, it was brought from outside, by a meteorite.

A mystery of this kind is also what distinguishes people from the other animals. There are differences that are evident for everyone, of course. But we have no explanation why we have 86 billion neurons packed in our brains - three times more than gorillas do. Brain remains a mystery bigger than the depth of space itself. We are not quite sure about the reason of even usual phenomena like dreams. Or yawns.

IS A COMPUTER SMARTER THAN MAN POSSIBLE? Computers able to calculate millions of times faster than we do exist even now. But futurologist Ray Kurzweil claims that in order for a com-

puter to cover all aspects of human intelligence, including things like intuition and original thinking, it should be able to fulfil 10 quadrillion operations per second (Watson, the super computer which won a TV contest against people "only" performs 80 trillion operations). However, Kurzweil foresees that this barrier will be overcome no later than 2020.

The creation of such computing power would coincide with the ever growing amounts of information about each of us that the new technologies are collecting. Big Data is already proving useful in many aspects - but it is also slightly scaring in others. Last year, for example, scientists proved that on the mere basis of data about the usage of your phone they are able to predict your location in a certain moment in the future - with the shocking precision of 93%.

HOW CAN WE LIVE FOREVER? In fact, this one includes the answers to many other questions: how to cope with cancer; how to defeat bacteria and viruses once and for all; how to stop the process of ageing. Scientists like Aubrey de Grey insist that ageing is not a natural process at all but a kind of a disease that we could fight against.

During the past years genetics accumulated quite a lot of information on what unlocks ageing. But it is still far from the universal answer. And maybe this is for the better, because in the meantime we must find a solution to one more problem: how to make the planet survive with so many people living on it. Thomas Malthus wrote his dark prophecy that extreme population would destroy us when there were only one billion people on Earth. Today we are more than 7 billion, and until 2050 we shall almost certainly go beyond 9 billion. ■

Since 1979

Since 2016

Beratungs- & Orga-Control AG

Nordstrasse 1
CH-6302 Zug

boc@boczug.com

Blvd. Totleben, 53-55
BG-1606 Sofia

www.boczug.com

Our Services

- Setting up companies and fiduciary services
- Private Banking and exchange transactions network
- Moving to Switzerland
- Gold transactions
- Tax and auditing
- Representation / assignments abroad
- International Trade Platform

► статистика, публикувана точно в унисон с пораженията на урагана Харви в Тексас.

Глобалното затопляне започва да става все по-неумолим факт. Но още сме далеч от ясен план как да се справим с него. Въглеродът и неговите съединения, които предизвикват парниковия ефект, са неизбежен отпаден продукт и на промишлеността, и на транспорта, и на селското стопанство. Опитите да се намерят въглеродно неутрални технологии засега са в най-добрия случай половинчати. Науката

трябва да открие начин по-добре да извлича енергия от Слънцето, защото сегашните соларни централи са неефективни и непостоянни. Някои учени обаче смятат, че преди да се борим срещу глобалното затопляне, първо трябва да разберем много по-добре как действа климатът на планетата. Съвременните средства за наблюдение работят отлично и дават пълна картина за всички ефекти - но само за последните трийсетина години, през които бе построена системата. Докато за добро предвиждане на бъдещето са нужни данни за десетки хилядолетия назад. Тъкмо това е целта на проекта Paleon, започнат през 2011 от шепа ентузиастични и разрастнал се вече до няколкостотин учени. Те събират палеоекологични данни най-вече от гъната на езерата в северна Америка - защото, както обяснява лидерът на проекта Джейсън Маклокълн, езерата са като прахосмукачки, събиращи всичко от околния свят - въглени от горски пожари, полен от цветя и т. н. - и после консервиращи ги под слой тиня. Така учените биха могли най-после да съберат достатъчно климатична история, за да могат да предвидят ефектите от сегашните ни намеси в делата на природата.

КАК СЕ Е ПОЯВИЛ ЖИВОТЪТ - И ЧОВЕКЪТ? Преди 4 милиарда години нещо се е размърдало в първичната супа на гревните океани, отбелязват Хейли Бърч, Мун Кят Луи и Колин Стюърт в книгата си "Големите въпроси в науката". Появили са се първите молекули, способни да се възпроизвеждат. Но какво ги е подтикнало към тази спонтанна промяна? Откъде се е взела ДНК? Мина повече от половин век, откакто Стенли Милър предложи теорията за "първичната супа", и все още нямаме никаква представа за отговора на най-важния въпрос. Според някои теории животът се е зародил в горещите извори край вулканите, стимулиран от топлината. Според други е пренесен отвън, чрез някой метеорит.

Също такава загадка е какво отличава хората от останалите животни. Някои разлики са очевидни за всички, разбира се. Но нямаме обяснение защо в нашия мозък има натъпкани 86 милиарда неврона - три пъти повече, отколкото при горилите. Мозъкът си остава по-голяма загадка дори от дълбините на космоса. Не сме съвсем сигурни каква е причината дори за най-привични явления като сънищата. Или

прозявките.

ВЪЗМОЖЕН ЛИ Е КОМПЮТЪР, ПО-УМЕН ОТ ЧОВЕКА?

Компютри, способни да изчисляват милиони пъти по-бързо от нас, имаме и в момента. Но футурологът Рей Кързуейл твърди, че за да покрие компютърът всички аспекти на човешката интелигентност - включително неща като интуиция и оригинално мислене - трябва да може да извършва 10 квадриона операции в секунда (суперкомпютърът Watson, който преди няколко години успя да спечели теле

визионна игра в съревнование с хора, извършва "едва" 80 трилиона операции). Кързуейл обаче прогнозира, че този праг ще бъде достигнат още през 2020 година.

Създаването на подобна изчислителна мощ би съвпаднало и с все по-нарастващите количества информация за всеки от нас, която събират новите технологии. Big Data вече доказва полезността си в много области - но и успява да е леко плашеща в други. Миналата година например учени доказаха, че само на база данните за ползването на мобилния ви телефон са способни да предрекат местоположението ви в определен момент от бъдещето - с шокиращата точност от 93%.

КАК ДА ЖИВЕЕМ ВЕЧНО? Това всъщност включва отговорите на множество други въпроси - как да се справим с рака; как да победим веднъж завинаги бактериите и вирусите; как да спрем процеса на стареене. Учени като Обри де Грей настояват, че то всъщност не е никакъв естествен процес, а по-скоро нещо като заболяване, с чиито прояви можем да се борим.

В последните години генетиката натрупа госта информация за това какво отключва остаряването. Но още е далеч от универсалния отговор. И може би за добро, защото междувременно ще трябва да решим още един въпрос: как да оцелее планетата с толкова хора на нея. Томас Малтус пише мрачното си пророчество, че свръхпопулацията ще ни унищожи, когато човечеството наброява едва един милиард. Днес сме надхвърлили 7 милиарда и до 2050 почти сигурно ще надхвърлим 9. ■

Опитите да се намерят въглеродно неутрални технологии засега са в най-добрия случай половинчати

ДРУТОТО ЛИЦЕ НА КАЛОТИНА

Вероятно най-прочутото като име село в България крие една от най-малко познатите старинни църкви

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография КОЛЕЛА

За две години поредицата "Угасващи съкровища" ни отведе в някои от най-затънтените и обезлюдени краища на България; в села, чиито имена никога не бяхме чували и в които природата си взема обратно своето в отсъствието на хората.

ЗА ТЕЗИ МЕСТА Е ДОНЯКЪДЕ РАЗБИРАЕМО, че не успяват да опазят своите културни съкровища. Но днешната ни спирка е в може би най-прочутото като име село в България. Почти всеки от нас е минавал през него поне веднъж в живота си; мнози

на го прекосяват всеки уикенд на път към плескавиците и дюлевата ракия на Сърбия. Става дума, разбира се, за Калотина.

САМО НЯКОЛКОСТОТИН МЕТРА делят това селце от един от най-оживените пътища на Балканите. Но със същия успех биха могли да са стотици километри. Някога надхвърляло хиляда и шестстотин жители, днес селото едва събира и двеста. Същата съдба е сподобила и главната му забележителност - средновековния храм "Свети Никола".

ТАЗИ НЕУГЛЕДНА, МАЛКА постройка от грубо дялан камък едва ли ще ви впечатли особено. Но ако знаехте, че тя датира още от времето на цар Иван Александър, отпреди почти 700 години, вероятно бихте я погледнали с друго око. Датировката ѝ е сравнително сигурна заради ктиторския надпис, който още е стоял през 40-те години и който известният изследовател Асен Василиев е снел и пренесъл в Археологическия музей.

МЕСТНИТЕ ЛЕГЕНДИ ТВЪРДЯТ, че тъкмо

тук е станала втората венчавка на Иван Александър. Но истината е, че сме чували същото за почти всеки друг храм от тази епоха в Западна България.

Истинската ценност на "Свети Никола" не е в тези непроверими предания, а в стенописите.

Те са в два слоя, по-старият от които вероятно съвпада с построяването на храма - тоест някъде около 1330 година. Тези рисунки са един от последните спомени за културата на средновековна България от залеза ѝ. Или по-точно щяха да бъдат един от последните спомени, ако бяхме успели да ги опазим.

НАЙ-ТЪЖНОТО Е, ЧЕ РАЗРУХАТА на този храм се случва след Освобождението. Над десетилетие той е без покрив, преди местни селяни да скалпят някакво временно решение. През 30-те години е скован гърбен покрив, който просъществува без каквато и да било намеса почти до наши дни. Изгнилото гърво не е било особена преграда за дъждовете и днес от

фреските, надживели благополучно османската власт, са останали само отделни фрагменти.

Още през 1977 година "Свети Никола" е обявен за паметник на културата от национално значение - но явно само на думи. "Институтът за недвижимо културно наследство би трябвало през всичките тези години да е стопанисвал тези обекти, защото те са били под негова закрила", казва отец Лъчезар Лазаров, архиепископски наместник на Годечката духовна околия. "Дори няма да кажа нищо ново, но там, където ние сме решавали да направим нещо с наши усилия, с наши средства, ако то не е било идеално съгласувано с института, винаги сме имали проблеми. Сега, разбира се, се забелязват промени в тези отношения. Всички имаме нагласата в единомислие и синхрон да работим, и това е много хубаво... Но остава фактът, че години наред никой не се е погрижил за тези храмове, и те са в такова състояние".

ЕДВА В НАШИ ДНИ проблемът с покрива

най-после е решен и постоянните течове са прекъснати. Но още не е ясно дали ще се намерят средства за реставрация на фреските - или поне на каквото е оцеляло от тях.

Впрочем "Свети Никола" не е единственият стар храм в района на Калотина, някогашна богата спирка по оживения римски път Виа Милитарис.

В СЪСЕДНОТО ЧЕПЪРЛЯНЦИ се пази църквата "Свети Георги", датирана някъде към края на XV - началото на XVI век. Дълги десетилетия изоставена, тя била стегната и измазана от благочестиви хора през 20-те години, а в наши дни цялата фасада е реновирана - заличавайки и последните белези, че това е средновековен храм. Стенописи са оцелели само по източната ѝ стена, но и те са съслепени от съвременен иконописец, който решил да ги освежи. Възможно е под замазката на останалите стени да се крият и други фрески. Вероятно никога няма да разберем. ■

The Other Face of Kalotina

The best known village by name in Bulgaria probably hides one of the least known old churches

By KONSTANTIN TOMOV / Photography KOLELA

In two years, the Fading Treasures series has taken us to some of the most remote and deserted parts of Bulgaria, to villages whose names we'd never even heard of and in which nature is taking back its own in the absence of people.

UNDERSTANDABLY, THESE PLACES were unable to preserve their cultural treasures. But our present stop is in the possibly best known village in Bulgaria, when it comes to its name at least. Almost every one of us has passed through it at least once in his life, many pass through it every weekend en route to Serbia's pljeskavicas and quince brandy. We are, of course, speaking of Kalotina.

JUST A FEW HUNDRED METRES divide this small village from one of the busiest roads in the Balkans. But they might just as well be hundreds of kilometres. Once boasting more than 1,600 inhabitants, today the village barely numbers 200. The same fate is shared by its main landmark: the mediaeval St. Nicholas church.

THIS UNSIGHTLY, SMALL BUILDING, made of roughly hewn stones, is unlikely to impress you much. But if you knew that it dates back to the time of Tsar Ivan Alexander, almost 700 years ago, you'd probably look at it with different eyes. It is dated fairly accurately due to the donor's inscription, which was still in place in the 1940s and which the well-known researcher Asen Vasilev removed and transferred to the Archaeological Museum.

LOCAL LEGENDS HAVE IT that this was where Ivan Alexander's second wedding took place. But the truth is that we've heard the same of just about any other church from that time in Western Bulgaria. The real value of St. Nicholas does not lie in these unverifiable legends, but in its murals. There are two layers of murals, the older of

which probably coincides with the time the church was built – i.e. sometime around 1330. These paintings are some of the last memories of the culture of mediaeval Bulgaria during its decline. Or, more precisely, would have been some of the last memories, had we managed to preserve them.

SADLY, THE DESTRUCTION of this church happened after the Liberation. For more than a decade, it remained without a roof, until local villagers finally came up with a makeshift solution. In the 1930s, a wooden roof was knocked together which survives almost unchanged to this day. But the rotten wood failed to keep out the rain and today only fragments remain of the frescoes which safely survived Ottoman rule. Back in 1977, St. Nicholas was declared a monument of culture of national importance – but, alas, only in words. "The National Institute of Immovable Cultural Heritage should have looked after all these sites during all these years, because they were under its protection," says Father Lachezar Lazarov, episcopal vicar of Godech spiritual district. "It won't come as a surprise to you, but wherever we decided to do something with our own efforts, with our own funds, unless it was perfectly coordinated with the Institute, we've

always had problems. Now, of course, we're seeing a change in these relationships. We all want to work together in synergy, and that's a very good thing... But the fact remains that for years nobody cared about these churches, and that's why they are in such a state."

THE PROBLEM WITH THE ROOF has now finally been solved and the constant leaks have stopped. But it is still unclear whether funds will be found for restoring the murals, or at least what remains of them. Incidentally, St. Nicholas is not the only old church in the area of Kalotina, once a rich stop along the busy Roman road Via Militaris.

THE NEIGHBOURING CHEPARLYANTS village preserves the St. George Church, dated to the late 15th - early 16th century. Abandoned for decades, it was repaired and plastered by worshipers in the 1920s, and today the whole façade has been renovated – obliterating even the last signs of this being a mediaeval church. Murals survive only along its eastern wall, but they, too, have been ruined by a modern icon-painter who decided to refresh them. Other frescoes might perhaps still be hidden beneath the plaster on the other walls. We'll probably never find out. ■

ЦКБ Сила
пенсионноосигурително
акционерно дружество

С грижа за вас!

ИЗБЕРИ ПОАД „ЦКБ-СИЛА“: **ПЪРВОТО РЕГИСТРИРАНО В БЪЛГАРИЯ ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНО ДРУЖЕСТВО ПРЕЗ ФЕВРУАРИ 1994 Г. КЪМ 30.06.2017 Г. – С НАД 420 ХИЛЯДИ КЛИЕНТИ И НАД 1.1 МИЛИАРДА ЛЕВА УПРАВЛЯВАНИ НЕТНИ АКТИВИ (ДАННИ НА КФН WWW.FSC.BG). ИЗПЛАЩА ПЕНСИИ ОТ ДОБРОВОЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД ОТ МАРТ 1996 Г.**

*Посочените резултати нямат по необходимост връзка с бъдещи резултати.

1113 София, бул. Цариградско шосе 87
Клиентски център - тел.: 0700 11 322, e-mail: office@ccb-sila.com
www.ccb-sila.com

ПРИКЛЮЧЕНИЕ С МАСАЖ

"Достъпният" Land Rover е станал с почти половин тон по-лек - и горе-долу с толкова по-луксозен

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография "КОЛЕЛА"

Основното чувство, което предизвиква новият Land Rover Discovery, е изумление. Просто защото от гледна точка на маркетинга този автомобил е еквивалентът на това сам да се простреляш в десния крак. След като го покарахме, наистина недоумяваме как някой би могъл да си купи далеч по-скъпия Range Rover. След малко ще ви обясним защо.

ДОСЕГАШНИЯТ DISCOVERY също бе много солидна машина. И как да е иначе, след като англичаните я бяха направили на практика от две коли: един монокок за купето и двигателя, и допълнителна носеща рама за окачването и трансмисията. Това го правеше необикновено корав. Но също така го правеше и необикновено тежък -

дори за онези страни, в които не открагват две трети от асфалтовото покритие още при проектирането.

У нас с него просто рискувахте да потънете в Цариградско шосе. Да не говорим, че усещането зад волана бе, все едно карате хотел "Плюска".

ЗАТОВА НЕ СМЕ ИЗНЕНАДАНИ, че в Land Rover са се отказали от тази концепция и са направили новото Discovery като нормален автомобил, само с едно шаси. При това - изцяло алуминиево, като в Range Rover Спорт. Резултатът е, че в някои версии новото Discovery е с почти половин тон по-леко от предишното.

Нашата тестова кола, с безсрамно богато оборудване и шестцилиндров дизел,

тежи малко над 2.2 тона. Не е чак в категория перо, но разликата в пътното поведение е огромна.

ВОЛАНЪТ Е ДИРЕКТЕН, макар и нарочно тежък, и колата взема завоите усърдно, без капризи и особено накланяне. Осемстепенният автоматик от ZF работи безукорно.

Естествено, конкуренти като Audi Q7 или BMW X5 ще ви дадат повече динамика. Но ако искате динамика, каква работа имате изобщо при тежките офроудъри? Тук важните неща са удобството, вътрешното пространство и проходимостта. А това Discovery е смайващо и в трите области.

КОЛКОТО ДО ОФРОУДА, трудно ще на-

258

конски сили максимална
мощност
hp maximum power

600

Нм максимален въртящ
момент
Nm max torque

8.1

секунди 0-100 km/h
seconds 0-100 km/h

900

мм дълбочина на газене
mm wading depth

мерите сериен автомобил с повече способности. Тестовата ни кола с адаптивно окачване има максимален просвет от 28 см и максимална дълбочина на газене 90 сантиметра, в добавка към системата Terrain Response, понижаващата предавка и възможността за ръчна блокировка на диференциала. Окачването е подсилено със специални подпори от високоякостна стомана. Възщност само едно нещо може да ви попречи да атакувате с това Discovery джунглите на Гватемала: мисълта за цената му.

ЕДИНСТВЕНО НАЙ-БАЗОВАТА ВЕРСИЯ, с двулитров дизел и оскъдно оборудване, успява да слезе под стотите хиляди лева. И то с малко. Трилитровият дизел, накачулен с всички екстри от каталога, вдига летвата до 160 000. Кое е добра цена за недвижим имот в центъра, но болезнено много за автомобил.

ОТ ДРУГА СТРАНА, Range Rover със същия двигател и няколко екстри по-малко ще ви струва с 50 хилядарки отгоре. Като от-

четем, че Discovery е пораснало госта и в момента разликата между двата модела е едва 2 сантиметра. И че от гледна точка на лукса е трудно да преценим кое от двете е флагманът на компанията и кое - уж достъпната алтернатива.

ИНТЕРИОРЪТ Е ИСТИНСКИ ОАЗИС, съвършено изолиран от външния шум. Седалките са изключително комфортни - включително и третият ред, на който спокойно могат да седят възрастни хора и който също предлага отопление.

За пътниците на втория ред има два телевизора, специални слушалки и HDMI кабели, за да могат да си гледат видео от лаптопа.

БЕЗ ТРЕТИЯ РЕД седалки багажникът побира над 1200 литра. Ако сгънете и втория, можете спокойно да сместите гардероб. Самото съгване е електрическо и се управлява от отделен команден пулт в багажника. Получавате също специална подвижна скамейка, на която можете да поседнете и която издържа до 300 килограма.

Купето е пълно с удобни ниши за багаж, а също и с общо девет USB входа, така че ничий смартфон да не остане без заряд.

Климатикът е автоматичен и с четири зони. Една от жабките е възщност хладилно отделение, а предните седалки, освен отопление, имат също вентилация и масажна функция.

Мултимедията е с 10-инчов тъч скрийн с висока резолюция, а за звука се грижи система на Meridian с 14 говорителя.

ЕСТЕСТВЕНО, НЕ Е МИНАЛО и без дребни, но дразнещи недостатъци. Информационната система се стартира мъчително бавно. Тъчскрийнът е удобен, когато сте спрели, но усложнява живота на шофьора в движение. Задните стъкла не се прибират съвсем до долу. А електрическият танц на седалките малко се помрачава от факта, че след всяко съгване ще трябва да изправяте подглавниците на ръка.

НИЕ В "КОЛЕЛА" ВИАГИ сме харесвали британския стил. Но като цяло не бихме препоръчали на приятел да си купи Range Rover - от една страна, защото нямат репутацията на особено надеждни, и от друга, защото философията на тази компания за парите се изразява в това да ви ги вземе всичките.

Но след този тест трябва да добавим още нещо. Ако днес искате голям, високопроходим SUV, и не си вземете Discovery, значи нещо тежко ви е удряло по главата като деца. Много пъти. ■

15 години EO Dent

Клиниката е отличена с "Златен печат" и почетна значка "Златна книга" за европейски менаджмънт в здравеопазването, Европейско отличие за корпоративна социална отговорност, Диамантена награда за качество.

Импланти, избелване, фасети, циркониеви конструкции, лечение с лазер, HELBO терапия и още ...

на www.eo-dent.com

Само за седмица в България. Вие може да решите своя дентален проблем

*Подарете си красива усмивка -
Силвестър Сталон вече го
направи в нашата клиника!*

15 years EO Dent

The clinic has been awarded "Golden stamp" as well as the honourable badge "Golden book" for European Management in Healthcare, EO Dent was awarded the European prize for Corporate Social Responsibility and Diamond Quality Award.

Dental implants, teeth whitening, dental veneers, zirconium teeth, laser treatment, HELBO therapy and a lot more ...

at www.eo-dent.com

For only a week in Bulgaria, you can solve your dental problems.

*Give yourself a beautiful smile -
Silvester Stallone already
did it in our clinic!*

6A, Cherni vrh, Sofia, tel. +359 888 500 522, 888 500 533 (dental implant clinic)
16, St. P. Zografski str., Izpov. Dist., Sofia, tel. +359 884 45 45 77, 882 54 54 11
16, St. P. Zografski str., Izpov. Dist., tel. +359 888 14 10 10, Ch. Iliya (dent. clinic)
11, Arzembalski Blvd., Sofia, tel. +359 2 963 63 05, +359 885 003 706
417.2, Straynos Blvd., Sofia, tel. +359 2 927 0816, +359 886 097 435
2, Ch. Topchev str., Perik, tel. +359 76 60 18 00, 60 19 00, 886 097 401
35/37, U. Gagarin Blvd., Perik, tel. +359 76 67 21 00, 886 097 405
Mobile dental office, tel. +359 886 466 166

www.eo-dent.com
www.implantology.eo-dent.com

info@eo-dent.com
f EO Dent

Adventure with Massage

The "affordable" Land Rover is almost half a tonne lighter and about just as much more luxurious

By KONSTANTIN TOMOV / Photography KOLELA

For most carmakers, the word facelift is just the main feeling the new Land Rover Discovery inspires is amazement.

Simply because from a marketing point of view, this car is the equivalent of shooting yourself in the right foot.

After driving it, we are really at a loss to explain how anyone could buy the far more expensive Range Rover. We'll tell you why shortly.

THE OLD DISCOVERY was also a very solid machine. Nor could it be otherwise, since the British had practically made it of two cars: a monocoque body for the cabin and the engine, and an additional support frame for suspension and transmission. This made it unusually hard. But it also made it unusually heavy – even for those countries that do not skim off two-thirds of the asphalt cover already at the design stage.

HENCE, IT COMES AS NO SURPRISE that Land Rover has abandoned this concept and made the new Discovery like a normal car, with only one body frame, an all-aluminium chassis, as in the Range Rover Sport.

The result is that in some versions the new Discovery is almost half a tonne lighter than its predecessor.

Our test car, with unashamedly lavish equipment and six-cylinder diesel, weighs just over 2.2 tonnes. Not exactly featherweight category, but the difference in road behaviour is enormous.

THE DIRECT DRIVE WHEEL, although deliberately heavy, lets the car take turns effortlessly, without problem or any lean. The eight-speed ZF automatic gearbox works flawlessly. Naturally, rivals like the Audi Q7 or the BMW X5 will give you more dynamics. But if that's what you want, what business do you have with heavy off-rovers anyway? The important things here are comfort, interior space and road ability. And this Discovery is stunning in all three.

WHEN IT COMES TO OFF-ROAD ABILITY, you'll be hard put to find a car to rival it. Our test car with adap-

tive suspension had a maximum ground clearance of 28 cm and a maximum wading depth of 90 cm, in addition to the Terrain Response system, sequential transmission, and the option of a manual locking differential. Suspension is reinforced with special high-strength steel subframes.

In fact, there's only one thing to keep you from attacking the jungles of Guatemala with this Discovery: the thought of its price.

ONLY THE BASE VERSION, with two-litre diesel and scanty equipment, manages to stay below 100,000 leva. Only just. The three-litre diesel, complete with all the extras from the catalogue, raises the price to 160,000 leva. Which might be a good price for a property in downtown Sofia, but exorbitant for a car.

ON THE OTHER HAND, a Range Rover with the same engine and fewer extras, will cost you 50,000 leva more. Bearing in mind that the Discovery has grown a lot and now the difference between the two models is just 2 cm. And that in terms of luxury, it is difficult to judge which of the two models is the flagship of the company and which a supposedly affordable alternative.

THE INTERIOR IS A GENUINE OASIS, completely cut off from outside noise. The seats are extremely comfortable, including the third-row which easily seats adults and which is also

heated.

Passengers in the second row have two TVs, special headphones and HDMI points for watching videos from their laptop.

WITHOUT THE THIRD ROW OF SEATS, the boot holds over 1,200 litres. If you fold the second row as well, you can easily fit a wardrobe into the car. The rearmost seats can be folded and unfolded remotely by a mechanism that is controlled from switches in the boot opening or via a smartphone app. There also is a special mobile bench that can support a weight of up to 300 kg.

The cabin is packed with multiple storage cubbies and has a total nine USB points for charging electronic devices.

The automatic air-conditioning provides four-zone climate control. One of the glove compartments is actually a chilled drinks compartment, and the front seats, besides heating, also have ventilation and massage functions.

The multimedia system features a 10-inch high-resolution touchscreen and a 14-speaker Meridian sound system.

OF COURSE, THERE ARE SOME small, but annoying flaws. The infotainment system is painfully slow to start. The touchscreen is convenient when you're standing still, but makes life difficult while you're driving. The rear windows do not roll down all the way. And although the seats are folded automatically, you still have to straighten the headrests by hand every time.

WE AT KOLELA HAVE ALWAYS liked the British style. But in general, we would not advise a friend to buy a Range Rover – on the one hand, because it does not have a reputation of being particularly reliable, and, on the other, because this company's money philosophy is to take all of yours. But after this test we have to add something else. If you want a big high-clearance SUV, but don't get a Discovery, something heavy must have hit you on the head when you were a kid. Repeatedly. ■

Любимата салата с грозде

ДОСТАВКА
0700 19 000

SEA GARDEN BURGAS

EXQUISITE PROPERTY
&
EXCEPTIONAL SERVICE
for Your business event.

WWW.HOTELPRIMORETZ.BG

+359 56 8 12345 / info@hotelprimoretz.bg / #Primoretz

"ЖИЗЕЛ" В СОФИЯ "GISELLE" IN SOFIA

Светлана Захарова и Денис Родкин, водещите солисти на московския Большой театър, ще представят в НДК "Жизел", знаменития балет на Адолф Адам. Организатори на представлението са „Жокер медиа“ и Националната опера и балет – София.

Захарова, която е също примабалерина и миланския театър "Ла Скала", и Родкин ще разкажат историята за сляпата любов, предателство и преданост, издържани изцяло в стила на класическата хореография. Билети се продават от eventim.bg и партньорските вериги.

"ЖИЗЕЛ" е в Зала 1 на НДК на 16 октомври

Svetlana Zakharova, Denis Rodkin, the main soloists of the Moscow Bolshoi Theatre, will present the famous ballet "Giselle" by Adolphe Adam at the National Palace of Culture. The event is hosted by "Joker Media" and the National Opera and Ballet – Sofia.

Zakharova, who is also the prim ballerina of the Milan theatre "La Scala", and Rodkin will tell the story of the blind love, the treason and devotion, presented entirely in the style of the classical choreography. The tickets are available from eventim.bg and partners.

"GISELLE" will be performed in Hall 1 of the National Palace of Culture on the 16th of October

АФИШ

Събитията
и нещата, за
които ще се
говори през
септември

КОНЦЕРТ

STING // Макар Стинг да е далеч от музиката, която създаде с The Police и ранните си соло проекти, пристигането му отново в България е повод за радост. Концертът е част от турнето по представянето на последния му албум 57th & 9th. Относително позитивните ревята за диска ни карат да очакваме с по-голямо нетърпение класиките, заради които го обичаме – Roxanne, Fields Of Gold, Fragile. Специален гост на събитието е синът му Джо Съмнър, също музикант.

16 септември, зала „Арена Армеец“, София

ИБЕРИЙСКИ РИТМИ

OLE! // Фестивалът за нова музика от Испания и Латинска Америка се превърна в регулярно събитие, което добавя щипка екзотика към есенния културен афиш на столицата. Голямото име в тазгодишното му издание е саксофонистът и флейтист Хорхе Пардо с квинтета си и последния си проект „Djinn“. Вторият концерт е на каталунското дуо Мария Арнал и Марсел Бажес, а закриващата нощ е в ръцете фламенко китариста Хосеми Кармона и басиста Хавиер Колина.

20 септември, 18, 26 октомври, Sofia Live Club, София

КНИГА

ХУБОСТТА Е РАНА // Романът на Ека Курняван е възможност да се докоснете не само до света на непознатата индонезийска литература, но и до историята на тази екзотична страна. Номинирана за престижната награда „Ман Букър“, книгата е бълбукаща смес от магически реализъм, политическа сатира и семейна сага. Няколкото сюжетни линии дават възможност да усетим живота в Индонезия на фона на събитията, променили страната в последния век.

Издателство „Колибри“

EN

CONCERT

STING // Even though Sting is far from the music he created with The Police and from his early solo projects, the fact that he is coming to Bulgaria again is a reason for joy. The concert is part of the tour presenting his latest album, 57th & 9th. The relatively positive reviews about the disc make us wait more impatiently for the classics for which we love him: Roxanne, Fields of Gold, Fragile. His son Joe Sumner, a musician too, will be a special guest to the event.

September 16, Arena Armeets Hall, Sofia

IBERIAN RHYTHMS

OLE! // The festival presenting new music from Spain and Latin America turned into a regular event which adds a pinch of exotic to Sofia's autumn cultural life. The big name in this year's edition is Jorge Pardo, the saxophone and flute player, with his quintet and his latest project, Djinn. The second concert will be performed by the Catalan duet Maria Arnal and Marcel Bages, and the closing night is in the hands of the flamenco guitar player Josemi Carmona and the double-bass player Javier Colina.

September 20, October 18, 26, Sofia Live Club, Sofia

BOOK

BEAUTY IS WOUND // The novel by Eka Kurniawan gives you a chance to touch both the unknown Indonesian literature and the history of this exotic country. Nominated for the prestigious Man Booker award, the book is a babbling mix of magic realism, political satire, and a family saga. The several plots help us feel what life in Indonesia is, while getting familiar with the events that changed the country in the last century.

Colibri publishing house

Events and
things that
will be
discussed in
September

POSTER

ФЕСТИВАЛ

НОЩ ПЛОВДИВ // Тринайсетото издание на нощния фестивал съвсем не е фатално, защото за първи път ще се състои в рамките на три поредни дни (и нощи). Изложби, перформанси, концерти, работилници, кинопрожекции, детски събития са част от програмата, а достъпът до всичките е безплатен. Космическа храна и възможността да обиколят виртуално някои от най-известните музеи в света допълват разнообразието от събития.

15 – 17 септември, Пловдив

ТРАДИЦИИ

ДЕЛЪОВИ ПРАЗНИЦИ // Празниците, които всяка година започват на Деня на независимостта, представят един традиционен пазарен ден от преди 100 години в рогопския град – улиците се изпълват с гости и жители на града, преоблечени като занаятчии, абаджии, търговци, купувачи. В последните десетина години се прави и възстановка на подвига на Делю хайдутин – емблемата на града, спасил от помохамеданчване последните християни в Златоград.

18 - 24 септември, Златоград

КИНО

ДОВЕРЕНИКЪТ НА КРАЛИЦАТА // Режисьор е Стивън Фриърс, а след „Опасни връзки“ и „Момичета от класа“ му имаме пълно доверие. Тук той за пореден път режисира Джуди Денч в ролята на кралица Виктория. По случай 50-годишния ѝ юбилей на престола, от Индия пристига Абдул Карим, който е назначен за неин слуга. Той обаче бързо печели доверието ѝ и се превръща във верен съветник и приятел, въпреки многобройните опити съюзът им да бъде саботиран.

От 11 август по кината

EN

FESTIVAL

NIGHT PLOVDIV // The 13th edition of the night festival is not fatal at all, because this will be the first time it will be held in the course of three consecutive days (and nights). Exhibitions, performances, concerts, workshops, film shows, children events are part of the programme, and access to any of them is free. Space food and the opportunity to make a virtual walk around some of the most famous museums in the world add to the variety of events.

September 15 – 17, Plovdiv

TRADITIONS

DELYO'S HOLIDAYS // The holidays that start every year on Independence Day present what a traditional market day looked like in the Rhodope town 100 years ago: the streets get full of guests and local people dressed like artisans, tailors, traders, buyers. The heroic deed of Delyo haydutin has been enacted in the past ten years, too - he is the emblem of the town and the man who saved the last Christians in Zlatograd from being converted to Moham-medanism.

September 18 - 24, Zlatograd

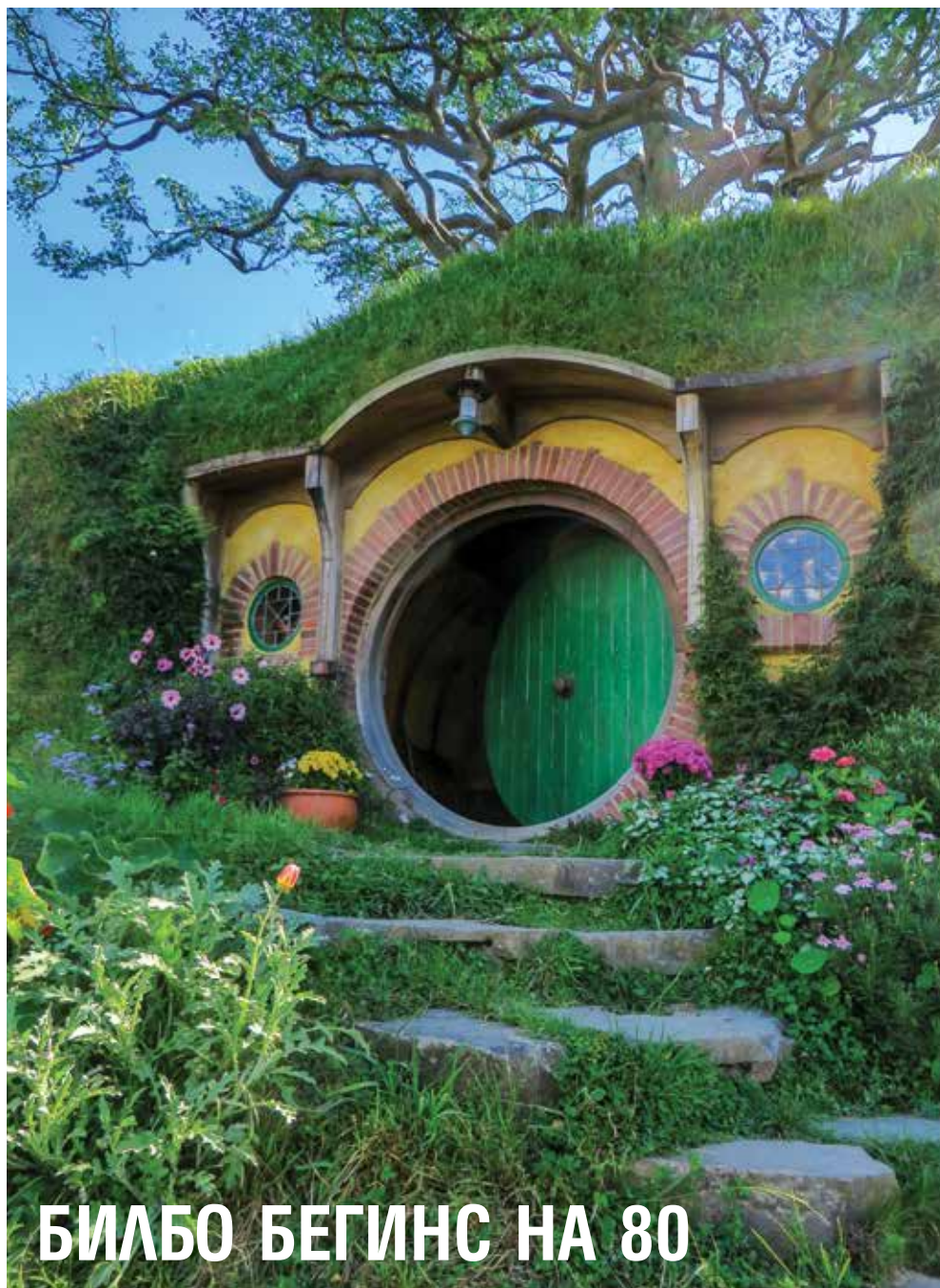
CINEMA

VICTORIA AND ABDUL // The film is directed by Stephen Frears, and after Dangerous Liaisons and My Beautiful Laundrette we absolutely trust him. Again he is directing Judi Dench playing Queen Victoria. On the occasion of her 50th anniversary on the throne, Abdul Karim is coming from India and is appointed her servant. However, he gains her trust quite soon and becomes a loyal adviser and friend of hers despite the many attempts to sabotage their union.

In cinema from August 11

Текст: КРИСТИНА НИГОХОСЯН / By CRISTINA NIGHOSSIAN

БИЛБО БЕГИНС НА 80

"В ЕДНА ДУПКА В ЗЕМЯТА ЖИВЕЕШЕ ЕДИН ХОБИТ" едва ли е най-разтърсващото начално изречение в английската литература. И все пак то постави началото не само на най-четения автор за последния век, а и на един нов, изненадващо жизнен жанр в литературата. С тези осем думи започва "Хобитът" - писателският дебют на Джон Р.Р. Толкин и първият класически представител на фентъзи-литературата. "Хобитът", излязъл от печат точно преди 80 години, на 21 септември 1937, и неговото продължение - "Властелинът на пръстените" - са не само най-популярните книги на XX век, но и основата за хиляди други творби със същата

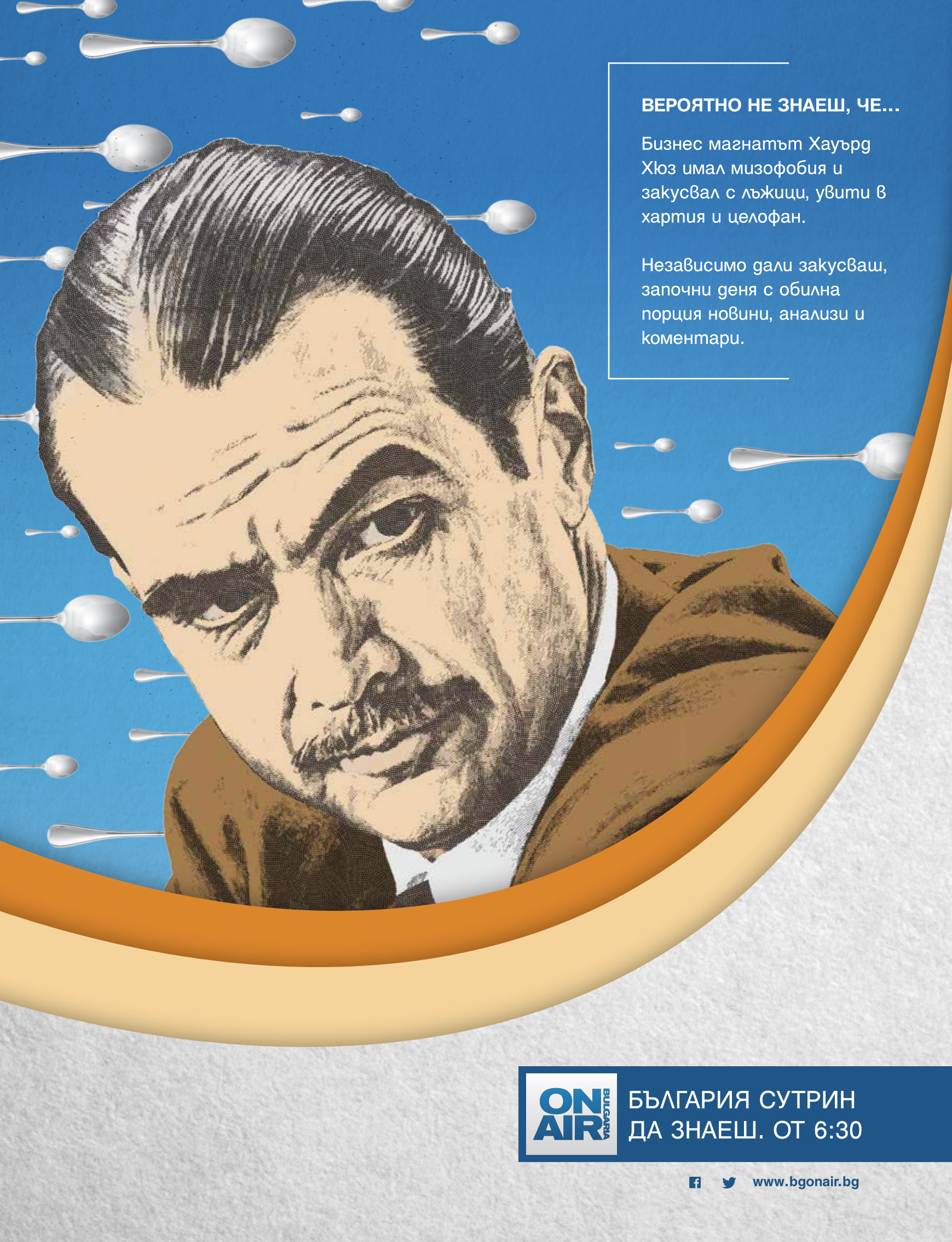
стилистика. Професор по староанглийска литература в Оксфорд, Толкин написал "Хобитът" не за широката публика, а за да я чете на четирите си деца. Книгата случайно попаднала у агента Сюзан Дагнол, която после два месеца убеждавала автора да я даде за публикуване. Романът имал успех и вдъхновил Толкин за продължение - "Властелинът на пръстените". С над 150 милиона екземпляра, това е третата най-продавана книга в историята (след "Приказка за два града" на Дикенс и "Малкият принц" на Екзюпери). В анкета през 1999 потребителите на Amazon я обявиха за "книга на хилядолетието". ■

BILBO BAGGINS TURNS 80

"IN A HOLE IN THE GROUND THERE LIVED A HOBBIT" is hardly the most earth-shattering opening sentence in English literature. Yet it marked the beginning not only of the works of the most read author for the last century, but also of a new, surprisingly vital genre in literature.

It is with these ten words that The Hobbit opens – the writing debut of John R. R. Tolkien and the first classical representative of fantasy fiction. The Hobbit, published exactly 80 years ago (September 21, 1937) and its sequel, The Lord of the Rings, are not only the most popular book of the 20th century, but also the basis for thousands of other books in the same vein. Professor of Anglo-Saxon literature at Oxford, Tolkien wrote The Hobbit not for the broad public, but to read it to his four children. The book accidentally fell into the hands of Agent Susan Dagnall who then tried for two months to persuade the author to have it published. The novel scored success and inspired Tolkien to write a sequel: The Lord of the Rings. With over 150 million copies, this is the third most sold book in history (after Charles Dickens's A Tale of Two Cities and Antoine de Saint-Exupéry's The Little Prince). In a 1999 survey Amazon users ranked it the "book of the millennium". ■

ВЕРОЯТНО НЕ ЗНАЕШ, ЧЕ...

Бизнес магнатът Хауърд Хюз имал мизофобия и закусвал с лъжици, увити в хартия и целофан.

Независимо дали закусваш, започни деня с обилна порция новини, анализи и коментари.

**ON
AIR** БЪЛГАРИЯ

БЪЛГАРИЯ СУТРИН
ДА ЗНАЕШ. ОТ 6:30

www.bgonair.bg

СЕПТЕМВРИ, ЩЕ БЪДЕ МАЙ

SEPTEMBER WILL BE MAY

По-малко туристи, по-меко слънце и
меланхоличното усещане за изнизалото се лято –
шест отлични дестинации за есента

Fewer tourists, softer sunshine and the melancholic
feeling of the summer that has slipped away - six excellent
destinations for the autumn

Има нещо особено романтично в есенните пътешествия. За разлика от лятната ваканция, те са по-бавни и насочени повече към вътрешните ви преживявания за мястото, отколкото към пълен релакс или купон с приятели. Пътуването през септември, октомври и началото на ноември звучи като занимание, което да предприемете сами. Или поне с някой сравнително мълчалив спътник. Ето 6 дестинации, които са особено красиви през есента и ще събудят поета във вас.

There is something particularly romantic in autumn journeys. In contrast to the summer holidays, they are slower and aimed more at your inner experiences of the place, than at a total relax or a party with friends. Travelling in September, October or the beginning of November sounds like an occupation that you are to undertake on your own. Or at least with some comparatively silent fellow-traveller. Here are 6 destinations that are particularly beautiful in autumn and will awaken the poet in you.

ШОТЛАНДИЯ SCOTLAND

Идиличната природа, излязла като от поезията на Робърт Бърнс, е особено красива именно есенно време, когато цветовете на горите се отразяват в многобройните езера и ще ви накарат да забравите популярните с листопада си Масачузетс, и Майн в САЩ. Китното и сравнително непознато градче Бридж ъф Орки в планината Шотландски Хайлендс предлага цялата пасторална картинка, която се появява в главата ви при думата „Шотландия“. Полегати хълмове, безкрайни поля, езера, замъци и, разбира се, дестилерия за уиски изникват от леката мъгла пред вас, за да се скрият отново. В езерото Тула малко островче е като концентрирана версия на пейзажа наоколо с цялата палитра от зелено през златистото до кърваво червено. Пътеката Уест Хайланд е популярен пешеходен маршрут малко извън Глазгоу, което означава, че когато идиличните гледки ви дойдат в повече, най-големият шотландски град е на ваше разположение.

The idyllic nature, as if having come out of the poetry of Robert Burns, is particularly beautiful exactly in autumn, when the colours of the forests are reflected in the multiple lakes and will make you forget the popular with their fall of the leaf Massachusetts and Maine in the USA. The pretty and comparatively unknown town Bridge of Orchy in the Scottish Highlands offers the entire pastoral picture which appears in your head at the word "Scotland". Sloping hills, endless meadows, lakes, castles and, of course, a whisky distillery arise from the slight mist before you, to hide again. A small island in Loch Tulla is like a concentrated version of the scenery around with the entire palette from green through aureate to bloodred. The West Highland Way is a popular trekking route a little ways outside of Glasgow, which means that when the idyllic views become too much for you, the largest Scottish city is at your disposal.

ГРЮЕР GRUYÈRES

Няма как Алпите да останат извън препоръчителните места за посещение през първите месеци след края на лятото. Пешеходните маршрути не са наводнени с туристи, а склоновете на планината са изпъстрени с цветове. Не дълъг и сравнително лек маршрут, който ще ви даде оптимална представа за есенните швейцарски Алпи, е Chemin du Gruyère – 3-часов поход, който започва от фабрика за шоколад и завършва в мандрата за производство на световноизвестното едноименно сирене грюер. Долината на река Саане и езерото... Грюер са други места, които да разгледате, ако се задържите за по-дълго, подмамени от кулинарните и природни бижута.

There is no way for the Alps to be left outside the most recommended places to be visited during the first months after the end of summer. The trekking routes are not flooded with tourists, and the slopes of the mountain are checkered with colours. A not long and comparatively easy route, which will give you an optimum notion of the autumn Swiss Alps, is Chemin du Gruyère - a 3-hour march, which starts at a chocolate factory and ends at the dairy where the world-famous Gruyère cheese of the same name is made. The valley of the Saane river and the lake... Gruyère are other places for you to see if you stay longer, enticed by the culinary and natural jewellery.

ПРАГА PRAGUE

Babi leto – така наричат чехите циганското лято. А в столицата то се характеризира с ниско слънце, което окъпва в златиста светлина и без това романтичните очертания на града. Прибавете към това пъстрите листа на дърветата от двете страни на Вълтава и получавате истинска приказка. Започнете разходката си от Карловия мост с готическите статуи, на който някога е можело да се разминат четири карети едновременно, но вече е пешеходен. Около реката се откриват гледки към катедрата „Св. Витус“, както и към замък. Хладното време предразполага към посещения на някои от музеите в града – ако от мози на Франц Кафка ви натежи, се прехвърлете на Choco-Story за историята на шоколада. Но не преди да сте хапнали нещо солено, като местния гулаш с чаша пилзен.

Babi leto – that is how the Czechs call the Indian summer. And in the capital it is characterized by a low standing sun, bathing in golden light the already romantic skyline of the city. Add to this the variegated leaves of the trees on both sides of the Vltava and what you get is a real fairy tale. Begin your stroll from Charles Bridge with the gothic statues, on which four carriages could once cross each other, but is now a pedestrian one. Around the river views open out to the St. Vitus Cathedral, as well as to the castle. The cool weather is conducive to visits to some of the museums in the city - in case the Franz Kafka Museum gets too heavy for you, cross over to Choco-Story for the history of chocolate. But not before you have eaten something salty, such as the local goulash with a glass of pilsner.

БРЮЖ BRUGES

Средновековният белгийски град минава за един от най-красивите в Европа не само през есента. Само тогава обаче може да видите почервенелите от листата на дивата лоза фасади на сградите, отразени във водата на каналите. Калдъръмените улици, кулите на замъци и църкви, които се появяват почти зад всеки ъгъл и живописните площади ще затоплят душата ви не по-малко от чаша горещ шоколад. Какаовото лакомство за мнозина е основната причина да се озоват в града, а фактът, че лятото е минало и няма нужда да се притеснявате как ще изглеждате по бански, носи известно успокоение на съвестта, когато опитвате поредните ръчноправени бонбони.

The Medieval Belgian city claims to be one of the most beautiful in Europe not only in autumn. It is only then however, when you may see the facades of the buildings, reddened from the leaves of the wild grape vine, reflected in the water of the canals. The cobblestone streets, the towers of castles and churches, coming into sight almost around every corner and the picturesque squares will warm your soul no less than a cup of hot chocolate. The cocoa dainty for many is the main reason, for which they find themselves in the city, and the fact that summer is over and there is no need for you to worry how will you look in a swimming suit, brings a certain soothing to the conscience, while you are tasting the next handmade sweets.

КИПЪР CYPRUS

Колкото и красиви да са пъстрите есенни листа, на някои хора им е особено трудно да се разделят с лятото. Тогава на помощ идват полетите до сравнително близка дестинация, в която обаче лятото продължава и през октомври – Кипър. Средиземноморският остров е достатъчно на юг, за да се гордее с климат като този в Близкия изток. Богатата история и пълноценно културно наследство в комбинация с лазурна вода и чисти плажове го правят привлекателна дестинация за топлолюбците. Не пропускайте и факта, че само на километри от брега са планините Троодос, по чиито склонове растат лозите, от които се произвежда кипърското вино.

No matter how beautiful the particoloured autumn leaves are, some people find it particularly difficult to part with the summer. That is when the flights to a comparatively near destination, where summer however continues even in October - Cyprus, come to people's aid. The Mediterranean island is located south enough to be proud with a climate such as the one in the Middle East. The rich history and colourful cultural heritage, combined with azure water and clean beaches make it an attractive combination for the lovers of warmth. Do not miss the fact as well, that only kilometers away from the coast is where the Troodos Mountains are located, on the slopes of which the grapevines grow, from which the Cypriot wine is made.

ЛИСАБОН LISBON

Мекият средиземноморски климат на португалската столица ще ви се отрази добре, ако вече тъгувате по лятото. По това време тук може и да превали, но гъждът не е болка за умиране особено на фона на значително по-ниските цени на хотелите в сравнение с високия сезон. Какво да правите в Лисабон? Чудим се откъде да започнем: дали от замъка Castelo de Sao Jorge, построен от маврите през Средновековието, от музея на прочути-те португалски керамични плочки азулежош, от величествената катедрала Se de Lisboa или популярните площади Rossio и Praca Do Comercio, които са сърцето на града? Може би ще искате да слушате фадо и да пробвате морска храна в традиционните ресторанти marisqueiras? Или пък ще излезете от града, за да се озовете в Синтра с приказния дворец Palacio da Pena? Екскурзия в обратната посока (тоест на югоизток) ще ви отведе в близкия Сетубал, където да пробвате местни вина. Какво по-добро време от есента за това?

The mild Mediterranean climate of the Portuguese capital will have a good effect on you, if you are already lamenting the summer. At that time here it may also rain, but the rain is nothing to worry about, especially taking the considerably lower prices of the hotels into account, in comparison to the high season.

What to do in Lisbon? We are wondering where to start from: whether from the Castelo de Sao Jorge castle, built by the Moors in the Middle Ages, from the museum of the famous Portuguese tiles azulejos, from the magnificent Se de Lisboa cathedral or the popular Rossio and Praca Do Comercio squares, which are the heart of the city? Maybe you would like to listen to fado and taste seafood in the traditional marisqueiras restaurants? Or you will leave the city to find yourselves in Sintra with its enchanting Palacio da Pena palace? An excursion in the opposite direction (that is to say to the south-east) will lead you to the nearby Setúbal, where you may taste local wines. What better time for that than the autumn?

ЦЪРКВАТА „ИГЛЕСИА ДЕ САНТА МАРИЯ“ ЩЕ ВИ РАЗКРИЕ ИСТОРИЯТА НА ИЗКУСТВОТО

Аликанте

€ 69

€ 133

Цените са крайни и включват 1 бр. ръчен багаж до 10 кг, кетъринг на борда, безплатен check-in. Чекиран багаж може да се закупи преди полет на летище или в офиса на издателя на билета. Цена на първо парче багаж до 23 кг - 20 евро на посока за международни полети. В случай на по-тежък, по-обемен или допълнителен чекиран багаж, се прилагат стандартните правила на България Ер.

България Ер
Национален Превозвач www.air.bg

ПРИЯТЕН
ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ
ЕМОЦИИ

www.air.bg

В куфара на Ролф-Юрген Заерле

Ролф-Юрген Заерле е изпълнителен директор на "Силвър Стар Моторс" - компанията, която от тази година е генерален дистрибутор на Daimler и Mercedes-Benz за България. Има близо 30-годишен опит с Mercedes, като през последните четири е управлявал дистрибутора на германската марка за Сърбия, Черна гора и Босна и Херцеговина. Нещата, без които не тръгва на път:

Винаги нося със себе си своя **бележник** формат A5. Въпреки, че ползвам много дигитални устройства продължавам да си водя бележки на хартия.

Писалка Montblanc, по същата причина.

iPhone 7 и **iPad Mini**, за цялата ми комуникация - лична и служебна.

Слушалки Sennheiser със система за потискане на външния шум - единственият начин човек наистина да си почине по време на полет.

Едно или повече **туристически или архитектурни списания**. Защото все още предпочитам да усещам между пръстите си печатна хартия, когато чета. ■

In the Suitcase of Rolf-Juergen Seyerle

Rolf-Juergen Seyerle is the CEO of "Silver Star Motors" – the company, which is the general distributor of Daimler and Mercedes-Benz for Bulgaria. He has experience with the brand for nearly 30 years, as during the last four years he was responsible for the dealership in Serbia, Monte Negro and Bosnia and Herzegovina. So here are the things he never leaves when he hits the road:

I always have my **notebook** in the A5 format. No matter I use a lot of electronic devices I still love to put my thoughts on a paper.

A Montblanc pen, for the same reason.

iPhone 7 and **iPad Mini**, for all my communication – both personal and business.

My Sennheiser headphones with Noise reduction to get a good rest during flights.

And one or more **travel or architecture magazines**. As I prefer to hold "printed paper" when reading magazines. ■

Samsonite

BY YOUR SIDE

до
50 000 лв.

срок на изплащане до

10 години

**НИСКА
ЛИХВА**

възможност за кредит

без поръчител

до 30 000 лева

ЧЕРВЕНО, СРЕБРО И КОЖА

Есента на 2017 идва с няколко гръзки, но и с няколко добре експлоатирани тенденции в облеклото

Предстоящият нов моден сезон може да ви е напълно безразличен. Но може и да ви изпълва с възнение в какво ново в гардероба си е добре да инвестирате и какво актуално вече се намира по рафтовете му. Радостното в дефилетата за есен-зима 2017 е, че ще удовлетворят и двете групи. Освен няколко помпозни нови тенденции, останалото е не съвсем добре забравено старо, а шансът модните лаици да се окажат актуални съвсем не е малък.

ЧЕРВЕНО, ЧЕРВЕНО, ЧЕРВЕНО. Обявен за цвятът на тази есен, червеното ви дава възможност да избирате от много нюанси и да подберете най-подходящия за тена си. Всъщност завръщането на огнения цвят е толкова триумфално, че може да се облечете от глава до пети в алено или просто да сложите ярко червило, за да бъдете в крак с модата. Показват го колекциите на Givenchy, Tod's, Armani,

Prada, Proenza Schouler.

КОСТЮМ ЗА НЕЯ И НЕГО. Ако си ви-ят костюм ви звучи скучно, най-добре преосмислете възприятията си. Защото това е комбинацията, с която може да отидете до офиса, но и на вечерно парти. Или където искате, според Victoria Beckham, Calvin Klein, Stella McCartney, Celine, Alexander Wang. А кои сме ние, за да спорим с тях?

БЛЯСЪК В СРЕБЪРНО. Космическа огу-сея, рицарски господи, диско клуб от 70-те – каквото и да стои зад тази искряща тенденция, ви съветваме да я презърнете с радост. Защото всеки може да облече шлифер или шотландско каре през есента, но не всеки ще се осмели да се качи в трамвая в сребриста рокля. Ламе, паиети, фина метална мрежа, сребърен шифон - Saint Laurent, Chanel, Balenciaga, Miu Miu са яхнали бляскавата вълна с пълна сила.

ПОДЧЕРТАНА ТАЛИЯ. В последните години всички изровихме коланите от дъното на гардероба, за да добавим малко структура и прибраност в талията. Е, това продължава да е актуално, а с моделите на Jacques, Dior и Balenciaga са с кройка, която подчертава талията и без колан. На последния аксесоар обаче продължава да гръжат Louis Vuitton, Hermes, Isabel Marant, Michael Kors.

ЛИЦЕВА КОЖА. Съвсем не е нужно да презърнете рокендрол стила или да сте фен на Лорънс Фишбърн в „Матрицата“, за да облечете кожа тази есен. В предложенията на Bottega Veneta, Hermes, Saint Laurent, Alexander McQueen тя е толкова фина, мека и добре скроена, че ще спечели и най-запаления еко маниак. Разбира се, голяма част от дизайнерите работят с качествена веган кожа, така че няма проблем да сте в тенденцията и да не изневерите на моралните си възгледи. ■

1.

2.

3.

4.

5.

6.

1. Saint Laurent
2. Petar Petrov
3. Prada
4. Calvin Klein
5. Alexander McQueen
6. Michael Kors Collectio
7. Isabel Marant
8. Balenciaga

7.

8.

RED, SILVER AND LEATHER

The autumn of 2017 is coming with several bold, but also with several well exploited trends in clothing

The forthcoming new fashion season may be totally uninteresting to you. But it may also make you full of excitement regarding what new item in your wardrobe is good for you to invest in, and what items that are already on its shelves are up-to-date. The reason for joy with regard to the autumn-winter 2017 fashion parades is that they will satisfy both groups. With the exception of a few pompous new trends, the rest is a not too well forgotten old, and the chance for the fashion laymans to find themselves being up-to-date is not small at all.

RED, RED, RED. Declared to be the colour of this autumn, red gives you the opportunity to choose between many shades and choose the one that best suits your complexion. In fact the return of the fiery colour is so triumphal that you may dress in vermilion from head to toe or just put on a bright lipstick, in order to be in step with fashion. This is what the collections of Givenchy, Tod's, Armani, Prada,

Proenza Schouler are showing.

A SUIT FOR HER AND FOR HIM. If the gray suit sounds boring to you, you better reconsider your perceptions. Because this is the combination with which you may go to the office, but to an evening party as well. Or wherever you like, according to Victoria Beckham, Calvin Klein, Stella McCartney, Celine, Alexander Wang. And who are we to argue with them?

BRILLIANCE IN SILVER. A space odyssey, a knight's suit of armour, a disco club from the 70's - whatever stands behind this sparkling trend, we advise you to happily embrace it. Because anyone can put on a mackintosh coat or dress in tartan in the autumn, but not everyone will dare board the tram wearing a silvery dress. Lamé, sequins, sheer metallic mesh, silver chiffon - Saint Laurent, Chanel, Balenciaga, Miu Miu are riding the gleamy wave with might and main.

EMPHASIZED WAIST. In recent years we all dug up the belts from the back of the wardrobe, in order to add some structure and tightness in the waistline. Well, this continues to be up-to-date, and the designs of Jacquemus, Dior u Balenciaga have a pattern that emphasizes the waist even without a belt. However Louis Vuitton, Hermes, Isabel Marant, Michael Kors continue to be keen on the latter accessory.

UPPER LEATHER. It is by no means necessary to embrace the rock & roll style or to be a fan of Laurence Fishburne in "The Matrix", in order for you to wear leather this autumn. In the offers of Bottega Veneta, Hermes, Saint Laurent, Alexander McQueen it is so fine, soft and well cut that it will win over even the keenest enviromaniac. Of course, a large portion of the designers are working with quality vegan leather. so there is no problem for you to be in the trend and not to betray your moral outlook. ■

ЯЖ, СПОРТУВАЙ И ИЗДИШАЙ

Да се храните ли преди тренировка и, ако да, с какво точно – ето какво смятат диетолозите

Текст КРИСТИНА НИГОХОСЯН / Фотография SHUTTERSTOCK

Спорт – всеки има нужда от него, но мнозина си намират оправдания да не го практикуват. Ако вие не сте от тях, поне очаквайте максимален ефект с минимални усилия. А това може да постигнете с добра подготовка, реалистични очаквания и правилно хранене.

ТРЯБВА ЛИ ИЗОБЩО ДА СЕ ЯДЕ преди физическо усилие? В идеалния случай отговорът е "не". Ако тренирате на гладно (например веднага след ставане сутрин), се активира т. нар. симпатиков дял на вегетативната нервна система, която е отговорна за мобилизацията на организма, разбирай – изгарянето на мазнини и преобразуването на енергия. Многобройни изследвания са доказали, че спортуването на гладен стомах е най-ефективно за намаляване както на теглото, така и на мазнините в тялото. Въпросът е, че не всеки издържа на подобно мъчение. Останалите все пак могат да хапнат по нещо преди тренировка – но внимателно подбрано според конкретния случай.

Ако тренирате сутрин

МАТЧА. Този тип японски зелен чай е известна суперхрана, която зарежда с енергия, повишава концентрацията и е богата на антиоксиданти (но без минусите, които идват с кафето например). Заради специфичния си начин на събиране и обработка, матча съдържа по-голямо количество катехини, хлорофил и l-теанин от обикновения зелен чай, които пък също спомагат за горенето на мазнини. Пийте го половин час преди физическа активност, за да разчитате на ползотворните му действия.

ЧИЯ ПУДИНГ. Семената на южноамериканското растение вече са достъпни в търговската мрежа и изключително лесни за приготвяне за консумация. Важно е да помнете, че максималното количество, което може да приемете на ден, са 2 супени лъжици, и че не е препоръчително да ги консумирате несмлени, или ненакиснати във вода. За сутрешната си тренировка накиснете 2 лъжици от „храната за бягане“ в кокосово, бадемово мляко или вода от предната вечер. Хапнете ги малко преди тренировка. ►

Eat, Exercise, Exhale

Should you eat before a workout and if yes, what precisely - here is what nutritionists think

By KRISTINA NIGOHOSEYAN / Photography SHUTTERSTOCK

Sport - everyone needs it, but many find excuses for not engaging in it. If you are not one of them, at least you expect a maximum effect with minimum effort. And you can achieve this with good preparation, realistic expectations and proper nutrition.

SHOULD ONE EAT AT ALL before a physical effort? In the ideal case the answer is "no". If you are training before you have eaten (immediately after getting up in the morning for example), the so called sympathetic division of the autonomic nervous system is activated, which is responsible for the mobilization of the human organism, that is to say - the burning of fats and the transformation of energy. Many studies have proven that engaging in sports before having eaten is most effective for reducing both the weight and the fats in the body. The issue is that not everyone is capable of withstanding such a torment. The rest however, may eat something before a workout - but carefully selected in accordance with the specific case.

If you are training in the morning

MATCHA. This type of Japanese green tea is a well-known superfood, which energizes, increases the concentration and is rich in antioxidants (but without the drawbacks that come with coffee for example). Due to the specific method of collecting and treatment, matcha contains a larger quantity of catechin, chlorophyll and L-theanine than the ordinary green tea, which also contribute to the burning of fats. Drink it half an hour before physical activity in order to rely on its beneficial effects.

CHIA PUDDING. The seeds of the South American plant are already commercially available and exceptionally easy for preparation and consumption. It is important to remember that the maximum amount you can take in a day, is 2 tablespoons, and that it is not advisable to consume them non-ground

or not soaked in water. For your morning workout soak 2 tablespoons of the "running food" in coconut, almond milk or water from the previous evening. Eat them shortly before the workout.

SMOOTHIE. The opinions of consuming smoothies are contradictory. However we will not make you substitute feeding with them, but rather to just energize yourself before training. In order for them not to be too calorific due to the sugar in the fruits, it would be best if you bet on a 70:30 proportion in favour of vegetables, do not use ready-made juices and sweeteners for them, and add a healthy fat and protein (peanut or almond butter, chia, protein powder).

In case you are training in the afternoon

At best you should have provided yourself with the necessary balanced dose of proteins, fats and carbohydrates from the breakfast and lunch, that is to say you should not need to additionally fortify yourself before engaging in sport in the afternoon. If however you are alarmingly famished, you do not have to suppress your hunger. Carry in your sports bag fruits, several types of nuts, 1-2 hard-boiled eggs, an avocado or a protein block, in order to sate your appetite and provide yourself with energy for sport.

What to eat after a workout

As a matter of fact it is not obligatory to eat after having engaged in sports, because your body will recuperate within 8 hours after that with the aid of your regular daily meals. There are two exceptions to this rule: it is good to energize your system within an hour after a workout, if you have been training hungry (this applies to you, who are making your workout in the morning before you have eaten!); or if you are an athlete and you know that your next session of physical effort will be within the next 8 hours. The nutrition specialists have divided the types of feeding after engaging in sport in two varieties: based on proteins or on carbohydrates.

PROTEIN RECHARGE. When you have been training intensively, an accelerated process of protein synthesizing takes place in your system, in order for your body to be able to regenerate the muscle fibers that were destroyed during the physical activity. If you want to make maximum use of this process, lay an emphasis on the consumption of complete proteins not only after engaging in sport, but in general as well. Scientists have established that the optimum quantity of protein, which you have to take per day, is 0.36g for every kilogram of body weight. Of course, this rule applies for a person without specific medical conditions, such as pregnancy, diseases and others. If you take too little proteins, you risk getting a bad blood count and losing muscle mass. When it's too much, your blood sugar concentration increases. Nutritionists suggest countless variants of protein foods after sport: a rich portion of fresh vegetables with roasted chicken or beef meat; stewed vegetables with roasted oily fish; bone broth - a "magic" food, rich in amino acids, which increases the metabolism and aids the growth of the muscle fibers; ready-made protein smoothies or desserts.

CARBOHYDRATE RECHARGE. After a cardio workout the body is more sensitive to insulin and the carbohydrates are not directly transforming into fats. The insulin "distributes" them to the muscles instead and transforms them into glycogen. Which does not mean that after

an hour at the gym you can gobble a portion of spaghetti alla carbonara, hoping that not a single calorie from them will "stick" to your thighs. On the contrary - what you'll get is an insulin bomb, followed by low blood sugar and an increased release of cortisol - the stress hormone. What follows is fatigue, decreased concentration and an increased desire for some other bakery and/or sweet product. In order to avoid this vicious circle, forget the carbonara and substitute it with vegetables and fruits that are rich in starch, and with whole-grain foods. Potatoes (regular or sweet), black rice, quinoa, nuts are a good option. ■

ЗАСТРАХОВКА ЗАЩИТЕН ДОМ

Армеец
Лято

ПОГРИЖЕТЕ СЕ ЗА СПОКОЙСТВИЕТО И СИГУРНОСТТА НА ВАШИЯ ДОМ!

Застраховка „Защитен дом“ от ЗАД „Армеец“ осигурява пълно застрахователно покритие на движимо и недвижимо имущество срещу:

- Пожар, мълния, експлозия;
- Природни бедствия;
- Земятресение;
- Аварии от ВиК;
- Късо съединение и токов удар;
- Кражба и грабеж, злоумишлени действия на трети лица (вандализъм);
- Други рискове, в зависимост от конкретните нужди на застрахования.

Застраховка „Защитен дом“ е на промоционална лятна цена с 45% допълнителна отстъпка от 1 юни до 30 септември 2017 г.

За повече информация посетете интернет страницата на дружеството www.armeec.bg или се обадете на националния ни номер 0700 1 3939.

facebook.com/zad.armeec

► **СМУТИ.** Мненията за консумацията на смути са противоречиви. Ние обаче няма да ви караме да замените хранене с тях, а просто да се заредите с енергия преди тренировка. За да не са прекалено калорични заради захарта в плодовете, най-добре заложете на пропорция 70:30 в полза на зеленчуците, не използвайте готови сокове и подсладители за тях, и добавете здравословна мазнина и протеин (фъстъчено или бадемово масло, чия, протеин на прах).

Ако тренирате следобед

В най-добрия случай трябва да сте си осигурили необходимата балансирана доза протеини, мазнини и въглехидрати от закуската и обяда, тоест не би трябвало да се налага да се подкрепите допълнително преди спортуването следобед. Ако коремът ви обаче пристъргва притеснително, не е нужно да потискате гласа си. Носете в сака си за спорт плодове, няколко вида ядки, 1-2 твърдо сварени яйца, авокадо или протеиново блокче, за да заситите апетита си и си осигурите енергия за спорт.

Какво да ядете след тренировка

Всъщност не е задължително да ядете след спорт, защото тялото ви ще се възстанови в рамките на 8 часа след това с помощта на регулярните ви хранения за деня. Изключенията от това правило са две: добре е да заредите организма си с енергия в рамките на час след тренировка, ако сте я правили на гладно (това се отнася за вас, трениращите на гладно сутрин!); или ако сте спортист и знаете, че следващата ви сесия физическо натоварване ще е в рамките на следващите 8 часа. Специалистите по хранене са разделили видовете хранене след спорт на два вида: базирано на протеини или на въглехидрати.

ПРОТЕИНОВО ЗАРЕЖДАНЕ. Когато сте тренирали интензивно, в организма ви започва ускорен процес по синтезиране на протеин, за да може тялото да въз-

станови разрушените при физическата активност мускулни влакна. Ако искате да се възползвате максимално от този процес, наблегнете на консумацията на пълноценни протеини не само след спорт, но и по принцип. Учените са установили, че оптималното количество протеин, което да приемете на ден, е 0.36 г на всеки килограм телесна маса. Разбира се, това правило важи за човек без специфични медицински състояния, като бременност, заболявания и други. Приемете ли прекалено малко протеини, рискувате да се сдобие-те с лоша кръвна картина и да загубите мускулна маса. Когато пък е в повече, се увеличава кръвната ви захар. Диетолозите предлагат безброй варианти за протеинови храни след спорт: обилна порция пресни зеленчуци с печено пилешко или телешко; задушени зеленчуци с печена мазна риба; костен бульон - „магическа“ храна, богата на аминокиселини, която повишава метаболизма и спомага растежа на мускулните влакна; готови протеинови смутита или десертчета.

ВЪГЛЕХИДРАТНО ЗАРЕЖДАНЕ. След кардиотренировка тялото е по-чувствително към инсулина и въглехидратите не се превръщат директно в мазнини. Вместо това инсулинът ги „разпределя“ към мускулите и ги преобразува в гликоген. Кое не означава, че след час във фитнеса може да излапате порция спагети карбонара с надеждата, че нито калория от тях няма да се „лепне“ на бедрата ви. Напротив - ще получите инсулинова бомба, последвана от ниска кръвна захар и увеличено отделяне на кортизол - хормона на стреса. Следва умора, понижена концентрация и повишено желание за още нещо тествено и/или сладко. За да избегнете този порочен кръг, забравете карбонарата и я заменете със зеленчуци, и плодове с високо съдържание на скорбяла, и пълнозърнести храни. Картофите (обикновени или сладки), черният ориз, киноата, ядките са добра опция. ■

Art Hotel & Restaurant Simona

An artistic place for artistic people!

Sofia, Bulgaria
10 Inzhener Ivan Ivanov Blvd.
+359 885 259 098
e-mail: simona.central@abv.bg
www.hotelsimona.com

ЛИРИЧНИ ПОСЛАНИЯ LYRIC MESSAGES

регионална групова изложба на жени художници
group exhibition of women artists of Varna

05.09-27.09.2017

с подкрепата на
with the kind support of

tel

KOMFORT _{Ltd}

Здраве и красота, чрез силата на водата

Море, слънце, лечебна минерална вода и силата на морето - всички уникални природни дадености на най-стария български черноморски курорт комбинирани на едно място - в Aquahouse Thermal & Beach.

Комплексът разполага с 4 зони, осигуряващи различни видове усещания и активности.

ВОДНА ЗОНА - външни и вътрешни минерални басейни, плувен басейн, джакузи, зона за релакс и зона за плаж.

ДЕТСКА ЗОНА - вътрешни и външни басейни, два от тях подходящи и за бебета. Детски кът с аниматори за увлекателни игри и забавления.

ТЕРМАЛНА ЗОНА - терапевтични басейни, класическа и билкова сауна, парна баня, хамам, солна стая.

WELLNESS ЗОНА - зона за спортни занимания - фитнес, аеробика, йога и други, както и възможност за профилактика и рехабилитация, възстановяващи и разкрасителни процедури.

Health And Beauty By The Power Of The Water

Sea, sun, healing mineral water and benefits of the sea water and climate - all the unique natural resources of the oldest Black sea resort, combined in one location - Aquahouse Thermal & Beach.

The complex has 4 areas providing different experiences and activities.

AQUA AREA - outdoor and indoor pools with mineral water, a swimming pool, a jacuzzi, beach and relaxation areas.

KIDS AREA - outdoor and indoor pools, where two of the pools are suitable for babies. The animation team will take care of exciting games and fun activities for the children in the special kids play area.

THERMAL AREA - therapeutic mineral pools, a Finnish sauna, a herbal infrared sauna, a hammam, a steam bath, a salt room.

WELLNESS AREA - an area for sport activities - fitness, aerobics, yoga and others. In the same area are located devices for prophylactic and rehabilitation, as well as recreational and beauty services.

ДЪРВОТО НА ЦИВИЛИЗАЦИЯТА

От Буда до омега-3 киселините: смокинята е гала на човечеството наистина много

Текст ЯСЕН БОРИСЛАВОВ / Фотография SHUTTERSTOCK

Към края на лятото и в началото на есента пресните смокини завладяват въображението на всеки истински кулинар. Точно тогава те са идеално узрели, сочни и ароматни. От тях освен сладко и конфитюри може да се приготвят и много вкусни ястия и десерти. Това е валидно както за пресните, така и за сушените. Може да се изпекат със сирене, да се задушат с гъби, ориз и подправки, да се сготвят с пилешко или свинско, или да се поднесат с гъши гроб. Може да се явят на масата като предястие или като допълнение в някой десерт. Нека добавим, че от листата на дървото се приготвят много вкусни сиропи, а изсушени стават за лечебни чайове (впрочем някои смятат листата за по-полезни от плода.) При малко повече въображение с две три смокини добрият готвач може да изпълни с допълнително съдържание и вкус всяко ястие, точно както Адам и Ева са скрили голотата си със смокинови листа, напускайки Едемската градина.

СМОКИНЯТА, ЧИЕТО латинско име е *Ficus Carica*, е специално дърво, може би едно от най-специалните в историята на цивилизацията. Просто защото то е едно от най-рано култивираните плодни дървета. За негова родина се смятат земите на Мала

Азия, откъдето още в дълбока древност е започнало разпространението му на запад и на изток. В Библията, както и в други древни митологични текстове, смокинята присъства не само като ценна, желана и обичана храна, но и като знак на плодородие и изобилие, на божествена мъдрост и просветление. Със смокинови листа, както стана дума, Адам и Ева скрили голотата си, след като вкусили от дървото на познанието. Тази практика впрочем е запазена и по-късно. Водени от чувство за благочестие, първите християни закривали със смокинови листа голотата на античните статуи. Под смокиново дърво Сидхарта Гуатама Буда получил просветление и създал будисткото религиозно учение. Под същото дърво, според разказа на Плиний Стари, Капитолийската вълчица отгледала Ромул и Рем. В пирамидите в Гиза има изображения на богати смокинови реколти, а още от шумерските каменни архиви е документирана употребата им пресни и сурови. Смокиновите плодове са утвърдена част от трапезата на еврейската Пасха. ►

► **СПОРЕД ГРЪЦКАТА МИТОЛОГИЯ** по време на битката с титаните Гея превърнала своя син Сикус в смокиново дърво, за да го спаси. Според друг разказ смокинята била създадена от богинята на плодородието Деметра. Тя търсела отвлечената си дъщеря и разбрала, че простосмъртният Филатос я е подслонил. В знак на благодарност богинята му подарила смокиновото дърво. Римската митология свързва смокинята с Бакхус и това обяснява защо в известната картина на Караваджо младият бог на виното и веселието е с венец от смокинови листа.

Явно древните гърци и римляните са били наясно със забележителните хранителни качества на пресните или изсушени смокини. Впрочем това е един от първите плодове, които били съхранявани чрез сушене и изглежда това е била допълнителна причина да бъдат високо ценени и дори смятани за стратегическа суровина. През VI в. преди Христа, по времето на Солон, износът им от Атика е бил забранен със закон. По време на Олимпийските игри състезателите били хранени със смокини, за да постигат по-високи резултати. За ради специалното им отношение към тези плодове наричали атиняните „сикофаги“, т.е. смокиноядци. Елинистическият владетел Митридат ги обявил за най-добрата от всички храни, способна да предпазва от всякакви болести и наредил на своите поданици да ги ядат всеки ден.

ПРОРОКЪТ МОХАМЕД БИЛ КАЗАЛ, че

ако в Рая трябва да има само един плод, той лично би предпочел това да бъде смокинята. Любопитно е, че по този въпрос разбиранята на различните религии са в пълна хармония. Всички обичат смокинята. Тя навсякъде е смятана за свещено и дори някак стратегическо дърво.

В Рим по времето на империята със сушени смокини угоявали гъски, за да се подобри вкусът на месото и да се увеличи черният им гроб. Многобройните сортове, споменати от автори като Теофраст, Катон и Плиний Стари, потвърждават специалното значение на тази култура. Най-високо били ценени смокините от Сирия. По времето на император Тиберий те били предмет на оживена търговия. Гръцката и финикийската колонизация по бреговете на Средиземно море ги е направила популярни в Южна Европа и Северна Африка още от древността, което обяснява и тяхното трайно присъствие в гръко-римската, юдео-християнската и ислямската култура.

СМОКИНЯТА Е ИНТЕРЕСНА НЕ САМО със своята гълга и наситена с митологични детайли история, но и със своя сложен и загадъчен „вътрешен живот“. Малко хора знаят, че смокините са мъжки и женски. В началото на май по клоните на дървото се появяват малки тъмнозелени плодчета. Това са мъжките смокини, които не узряват и отвътре приличат на дунапен. От тях се прави най-хубавото сладко. Във вътрешността им живее една малка пчеличка (или оса, в някои части на света).

Към края на май по клоните се появяват плодчетата на женските смокини. Те са по-светли на цвят и вътрешността им е със семки. Пчеличката, която обилно се е изцапала с мъжки прашец, отива при тях да ги опраши. После те узряват и вътрешността им става апетитно месеста и червена на цвят. Това е тайната на сложния вътрешен живот на смокините.

ЛЮБОПИТНО Е, ЧЕ И МОДЕРНАТА МЕДИЦИНА, също като боговете и пророците, гледа много благосклонно на този плод. Лекарите изтъкват поне десет много разумни причини човек да не се лишава от пресни смокини, особено през ранната есен, когато са идеално узрели, сладки и ароматни. Доказано е, че понижават кръвното налягане и намаляват рисковете от рак, богати са на фибри и подпомагат доброто храносмилане, съдържат ценни минерали и микроелементи, както и омега 3 и - 6 мастни киселини, богати са на калий и калций, както и на желязо и освен всичко това подобряват настроението. Това с настроението се обяснява по следния начин. Смокините били лаксатив, т.е. помагали срещу хроничен запек, а хората със запек обикновено са кисели и тревожни. Диетолозите специално наблюдават на профилактичните и лечебни качества на смокините при хора със сърдечно съдови заболявания. За здраво сърце, казват, трябва непременно да се ядат смокини. Краят на лятото е най-доброто време за това хем приятно, хем здравословно занимание. ■

Ипотечен кредит **ДОМ ЗА ТЕБ**

*От Вкъщи
по-хубаво няма!*

- С ниски лихви
- Честен подход и прозрачни условия
- Безплатна имуществена застраховка

Централна Кооперативна Банка
Важният си ти.

0800 11 400
www.ccbank.bg

The Tree of Civilisation

From Buddha to omega-3 acids: figs have given humanity a lot

By YASEN BORISLAVOV / Photography SHUTTERSTOCK

In late summer and early autumn fresh figs capture the imagination of any true gourmet. That's when they are perfectly ripe, juicy and fragrant. Besides for jams, they are used for making many tasty dishes and desserts. This is valid for both fresh and dried figs. They can be baked with cheese, stewed with mushrooms, rice and spices, cooked with chicken or pork, or served with foie gras. They can be served both for starters or with a dessert. Moreover, fig leaves can be used to make delicious syrups, and dried they are ideal for medicinal teas (in fact, some consider the leaves more beneficial than the fruit itself). With a little more imagination and a couple of figs, a good cook can add an extra touch and taste to any dish, just as Adam and Eve hid their nudity with fig leaves when leaving the Garden of Eden.

THE FIG, WHOSE Latin name is *Ficus Carica*, is a special tree, perhaps one of the most special ones in the history of civilization. Simply because it is one of the earliest cultivated fruit trees. It is considered native to the lands of Asia Minor, from where it started to spread to the West and East in ancient times. In the Bible, as in other ancient mythological texts, the fig is presented not only as a valuable, desired and loved food, but also as a sign of fertility and abundance, of divine wisdom and enlightenment. As already mentioned, Adam and Eve covered their nudity with fig leaves after eating from the Tree of Knowledge. In fact, this practice was continued later. Piously, the first Christians covered the nudity of ancient statues with fig leaves. Siddhartha Gautama Buddha achieved enlightenment under a fig tree and created the Buddhist religion. According to Pliny the Elder, the Capitoline She-Wolf suckled Romulus and Remus under a fig tree. The pyramids of Giza contain illustrations of abundant fig crops, and even Sumerian stone tablets document the use

of fresh and raw figs. Figs are an integral part of the Jewish festival Passover.

ACCORDING TO GREEK MYTHOLOGY, the earth goddess Gaia caused a fig tree to sprout and protect her son, the Titan Sykeus, from Jupiter's wrathful thunderbolts. According to another story, the fig was created by the goddess of fertility, Demeter. She was searching for her abducted daughter, Persephone, when the mortal Phytalos gave her hospitality. She thanked him for his kindness by giving him the first fig tree. Roman mythology associates the fig with Bacchus and this explains why Caravaggio's famous painting depicts the young God of wine and revelry with a wreath of fig leaves. Clearly, the ancient Greeks and Romans were familiar with the remarkable nutritive properties of fresh or dried figs. In fact, figs were one of the first fruits that were dried to preserve them and this seems to have been an additional reason why they were valued so highly and even considered a strategic raw material. During the 6th century BC, at the time of Solon, their export from Attica was prohibited by law. During the Olympic Games, athletes were given figs to eat in order to achieve higher results. Due to their special attitude to these fruits, the Athenians were called sycophants, i.e. fig-eaters. The Greek King Mithridates declared figs the best of all foods, capable of preventing any disease, and ordered his subjects to eat them every day.

THE PROPHET MUHAMMAD IS SAID to have

said that if there were only one fruit in Paradise, he would want it to be a fig. Interestingly, the different religions are in full harmony on this subject. They all love the fig tree. It is considered sacred and even a kind of strategic tree by all.

During the Roman Empire, dried figs were used to fatten geese, thus improving the meat's taste and increasing their liver. The many varieties, mentioned by authors such as Theophrastus, Cato and Pliny the Elder, confirm the special importance of this fruit. Figs from Syria were valued the most. At the time of Emperor Tiberius they were busily traded. The Greek and Phoenician colonization along Mediterranean shores made them popular in Southern Europe and North Africa, which explains their lasting presence in Greco-Roman, Judeo-Christian and Islamic culture.

THE FIG IS INTERESTING NOT ONLY for its long history, abounding in mythological detail,

but also for its intricate and mysterious "inner life". Few people know that figs have male and female flowers. In early May, small dark green fruits appear on the branches of the tree. These are the male figs that do not ripen and look like foam on the inside. They make the best jam. A small bee (or wasp in some parts of the world) lives inside them. By the end of May, the female fruits appear. They are lighter in colour and full of seeds. The bee or wasp pollinates them. When they ripen, their fleshy interior becomes succulent and red in colour. That's the secret of the intricate inner life of figs.

INTERESTINGLY, MODERN MEDICINE, TOO, just like the gods and prophets, is very fond of this fruit. Doctors cite at least ten good reasons why we should eat fresh figs, especially in early autumn, when they are perfectly ripe, sweet and aromatic. They are known to lower blood pressure and reduce the risk of cancer, are rich in fibres and good for the digestion, contain valuable minerals and trace elements, as well as omega-3 and omega-6 fatty acids, abound in potassium, calcium and iron, and, in addition, they are a mood booster. The latter is explained as follows. Figs were used as a laxative, i.e. against chronic constipation, and constipated people are usually surly and anxious. Nutritionists emphasize the prophylactic and healing properties of figs in people with cardiac problems. Figs are a must for a healthy heart, they say. The end of summer is the best time to enjoy this nice and healthy fruit. ■

Social Cafe Bar & Kitchen

София, бул. „Витоша“ 16
тел.: 0876 767 647
www.socialcafe.bg

Social Cafe Bar & Kitchen

16, Vitosha Blvd., Sofia
phone: +359 876 767 647
www.socialcafe.bg

**MORNING COFFEE? BREAKFAST? LUNCH? DINNER!
IT'S ALWAYS A GOOD TIME FOR SOCIAL!**

Различната гледна точка към автентичната италианска кухня в уютна атмосфера и креативен дизайн.

От сутрешното кафе или капучино до вкусна италианска пица или паста до неустоимите авторски десерти.

Винаги е време за Social!

Ние сме тук, за да ви очароваме!

Authentic Italian cooking in a buzzing, social atmosphere.

Cozy style, the selection and combination of quality pizza and pasta, signature desserts, excellent drinks, ideas still have primary place in SocialCafé conception. Always a good time for Social!

We are here to charm you!

Spaghetti Kitchen*Bar

София, площад Св. Неделя 3
www.spaghetti-kitchen.bar
e-mail: office@spaghetti-kitchen.bar
тел.: 089 304 66 66

Ако трябва да забодем карфица в центъра на София, ще бъде точно тук – на площад Света Неделя 3, при чисто новият Spaghetti Kitchen*Bar. Отпращайки се към парадния вход, виждаме едно съвсем различно място - интериор на няколко нива и съвсем различни зони с много акценти и детайли, живеещи в пълна хармония.

Вкусната обиколка на мястото започва с това, с което обикновено свършваме – десерта. На входа ни посреща витрина с авторски десерти, приготвени на място от майстор сладкарите на Spaghetti Kitchen.

Ако си решил да преоткриеш италианската храна, просто се отдай на прясна паста и добре препечена по ръбчетата пица в Morello фурната. Разбира се, Италия не е самотна на вкусната карта, която стои пред нас. Тръгваме на околосветско пътешествие с японското патешко, норвежка сьомга, октопод от Санторини, както и няколко предложения от българската кухня. Зоната с прошуто бара пък е прекрасно място за вино и тапаси. Нова-морските коктейли, които се предлагат, са истинско произведение на алкохолното изкуство.

Накратко – Spaghetti Kitchen*Bar е мястото, на което можеш да се срещнеш с приятели, да хапнеш хубава храна или да пиеш любимия си коктейл в приятна атмосфера.

SPAGHETTI KITCHEN★BAR

EAT • DRINK • SOCIALIZE

and tapas. The innovative cocktails they offer are a real work of the alcoholic art. In a nutshell – Spaghetti Kitchen*Bar is the place where you can meet friends, eat good food or have your favorite cocktail in a pleasant atmosphere.

Spaghetti Kitchen*Bar

3, Sveta Nedelya Square, Sofia
www.spaghetti-kitchen.bar
e-mail: office@spaghetti-kitchen.bar
phone: +359 89 304 66 66

If we need to put a pin in downtown Sofia, it will be right here – at 3 Sveta Nedelya Square, at the brand new Spaghetti Kitchen*Bar. Heading for the front door, we see a completely different place – interior on several levels and completely different zones with a lot of highlights and details, living in perfect harmony.

The delicious tour of the place begins with what we usually end with – dessert. A window with original desserts, prepared here by Spaghetti Kitchen's pastry chefs, welcomes us at the entrance.

If you've decided to rediscover Italian food, just indulge in fresh pasta and crispy pizza round the edges in the Morello oven. Italy, of course, is not alone on the delicious map we have in front of us. We set off on a round-the-world trip with Japanese duck, Norwegian salmon, Santorini octopus, as well as a few offers from the Bulgarian cuisine. What's more, the prosciutto to bar zone is a great place for vino

Spaghetti kitchen

София, ул. 6-и септември №9
Резервации тел.: 0890 5 66666
office@spaghetti-kitchen.com
www.spaghetti-kitchen.com

Няма как да преминете по улица „6-и септември“ и да останете безразлични към вида на този наистина необикновен ресторант. Какво го прави такъв, ще разберете в момента, в който прекрачите прага му. С една-единствена крачка забравяте за работната суматоха на големия град и се пренасяте в един друг сюжет с въздушна атмосфера и безброй кулинарни предложения. Тук ще откриете приятна комбинация от съвременен дизайн в обзавеждането, изискано меню с интернационална кухня и отпускателна музика. От месец ноември се открива и отопляема външна градина. Заведението впечатлява и с деликатно лично отношение към клиента и усещане за домашен уют. Всичко това превръща Spaghetti Kitchen в най-модерното и желано място в София.

SPAGHETTI KITCHEN★

ITALIAN FOOD AMERICAN GRILL

Spaghetti kitchen

9, 6th of September Str., Sofia, Bulgaria
Reservations: +359 890 5 66666
office@spaghetti-kitchen.com
www.spaghetti-kitchen.com

It is not possible to pass 6th of September Street and to remain indifferent to the appearance of this unusual restaurant. You will understand what makes it so unusual the minute you cross its threshold. Only one step and you forget about the busy turmoil of the city, and move into another reality that has a magic atmosphere and countless culinary propositions. Here you will find a pleasant combination of contemporary interior design, exquisite international cuisine and relaxing music. The restaurant also impresses with its delicate personal attitude towards the customer and the feeling of home comfort. All this makes Spaghetti Kitchen the most modern and desired place in Sofia.

Motto

София, ул. Аксаков №18
тел. 02/ 987 27 23

Историята на всеки съвременен град е запечатана в забележителностите, които го характеризират на географската карта. Има и друга история, която често пъти е много по-любопитна и лична – онази, която пишат хората в заведения, превърнали се от години в градска легенда. Едно такова място винаги е съчетавало добрия вкус в музиката, храната и компанията, и от дълго време се е превърнало в култово и любимо за всеки, който иска да бъде част от интересната градска тълпа.

Клуб Мото е градски пристан за всеки, който иска да бъде някой или да срещне интересни събеседници, да научи най-новите софийски клюки, да разбере всичко за хитова книга, филм или театрална постановка. Удоволствието от приятния разговор е допълнено от елегантното меню, добрата селекция от напитки и хубава музика - от онази, която не те ангажира непременно да влезеш в ритъм, а по-скоро отзвучава леко в страни, като хармоничен фон на преживяването. Спокойствието и уютът са превърнали Клуб Мото не само в предпочитано, но в задължително място за всеки, който иска да усети истинската атмосферата на София и да научи най-тайните ѝ истории.

Spaghetti Company

Сердика център, бул. Ситняково №48
тел. 02/ 841 28 18
Mall Bulgaria 102 ет 3 до кино Арена
бул. Витоша 150, тел: 02/ 88 10 100
Работно време: *понеделник - неделя от 10:00 до 00:00 ч.*
spaghetticompany@mail.bg

Pizza, pasta, modernista и ТИ!

Мястото, известно с изключителна италианска кухня. Обстановката, която вдъхновява срещите, които винаги оставят у теб чувството, че си в сърцето на града!

Всеки от ресторантите Spaghetti Company носи свое собствено усещане. Независимо къде те отвеждат пътищата на София, в ресторантите от веригата намиращи себе си сред изискана и творческа обстановка, модерен дизайн и оригинална италианска кухня, специално създадена под черпак на Маестро Марко Лукиари.

Домът на италианската кухня е наблизо. Тук е, за да намиращ винаги себе си, приятели, делови партньори или нови срещи. Кухнята ни е палитра от италиански вкусове. Към това добавяме специална селекция от вина, музика и събития. Можеш да споделиш тук всяко късно сутрешно кафе, работен обяд, лежерен следобед или дълга вечеря. И всеки път ще бъде различно.

И както казва нашият главен готвач Марко Лукиари – „Има неща, за които няма сезони“. Има и такива места. Spaghetti Company е едно от тях.

Spaghetti Company

SERDIKA CENTER, 48 Sitnyakovo Blvd
phone: +359 2/ 841 2818
Mall Bulgaria 102 floor 3 near Arena cinema
150 Vitosha Blvd., phone: +359 2/ 88 10 100
Working time: *Monday-Sunday 10:00 am – 12:00 pm*
spaghetticompany@mail.bg

Pizza, pasta, modernista and YOU

The place, famous for exquisite Italian cuisine. The atmosphere, inspiring meetings that always leave you feeling in the heart of the city!

Each of the Spaghetti Company restaurants brings its own touch. No matter where Sofia roads take you, in the restaurant chain you find yourself amongst elegant and creative atmosphere, modern design and original Italian cuisine especially prepared by Maestro Marco Luchiar's ladle.

The home of Italian cuisine is nearby. It's right here, so you can always find yourself, friends, business partners or new encounters. Our cuisine is a palette of Italian flavours. We add a special selection of wine, music and events. Here you can share every late morning coffee, business lunch, a casual afternoon or a long dinner. It will be different each time.

As our chef Marco Luchiar says – "There are things of no particular season". There are such places. Spaghetti Company is one of them.

Медицински комплекс „Доверие“

София, ж.к. Овча купел 2, ул. Фридрих Грюнгер №2
тел.: 02 40 36 100; 02 40 36 143
www.mbal.doverie.bg
info@mbal.doverie.bg

МБАЛ Доверие е модерен медицински комплекс, разделен на диагностично-консултативен център и многопрофилна болница за активно лечение. На разположение на пациентите на МБАЛ Доверие са:

- Медицински център, разполагащ със собствени лаборатории и високотехнологично диагностично оборудване;
- 9 специализирани отделения за болнична помощ;
- 4 операционни зали и стационар от над 100 легла.

Освен високотехнологично оборудване и специализирани отделения, медицински комплекс Доверие, може да предложи на своите пациенти оперативно лечение с единствената в София система за роботизирана хирургия „Да Винчи“. Екипът на МБАЛ Доверие се стреми да се грижи за здравето на пациентите си, като им осигурява не само висококачествена медицинска помощ, но и максимално добро сълътстващо обслужване. Ръководните принципи в работата на екипа на МБАЛ Доверие са: безотказност, професионализъм, качество, коректност, висок морал, човещина и етика.

Повече информация за Доверие може да намерите на www.mbal.doverie.bg

Doverie Medical Complex

Sofia, Ovcha Kupel 2 District, 2, Friedrich Grunanger Street
phone: 02 40 36 100; 02 40 36 143
www.mbal.doverie.bg
info@mbal.doverie.bg

Doverie Multiprofile Hospital for Active Treatment is a modern medical complex, divided into a diagnostic-consulting centre and a multiprofile hospital for active treatment.

The Doverie Hospital patients are provided with:

- A medical centre provided with its own laboratories and high tech diagnostic equipment;
- 9 specialized hospital aid wards;
- 4 operating rooms and a hospital with more than 100 beds.

Besides high-tech equipment and specialized wards, Doverie medical complex, can offer its patients surgery treatment with the Da Vinci robotic surgical system, unique for Sofia.

The team at Doverie seeks to look after its patients' health by providing not only high quality medical care, but also the best accompanying service.

The guiding principles in the work of the team at Doverie Hospital are: consistency, professionalism, quality, honesty, high morality, humaneness and ethics.

You can find more information on Doverie at www.mbal.doverie.bg

Център по дентална медицина Свети Георги

ул. Константин Иречек 20, София, България
тел. 02/954 47 83, тел./факс 02/952 41 94
моб. тел.: 0886 129 213, 0898 526 082
e-mail: dc_st.george@abv.bg

Ако имате два свободни дни в София, идете на зъболекар дори да смятате, че не ви е необходимо. Повечето българи, които живеят в чужбина, редовно се прибират с единствената цел да си лекуват зъбите в България, където стоматолозите не само се справят доста добре, но и за по-малко пари.

В денталния център на г-р , специализирал ендодонтия, парадонтология и имплантология в Австрия, Италия, Швейцария и Франция, може да получите и козметични услуги. Една от възможностите е да си избелите зъбите по най-популярните в Европа технологии или просто да си направите профилактичен преглед. Новост в центъра е лечението с лазерен апарат без болка и без анестезия.

If you have a couple of days to spare in Sofia then you should visit a dentist – even if you don't think you need to. The majority of Bulgarians who live abroad regularly return with the single aim of having their teeth taken care of in a country where the dentists not only perform a very decent job, but also charge a lot less.

At Dr. Tsalov's Dental Services Centre you can also have cosmetic treatments. Dr. Tsalov has studied endodontics, parodontology, and implantology in Austria, Italy, Switzerland and France. Therefore, you will have the opportunity to have your teeth whitened with the latest European technology, or simply have a check-up.

Laser treatment, which is performed without anesthesia and is completely painless, is one of the centre's more novel procedures.

St. George Dental Services Centre

20 Konstantin Irechek Str., 1000 Sofia, Bulgaria
phone: +359 2/ 954 47 83, phone/fax: +359 2/952 41 94
cell phone: +359 886 129 213, +359 898 526 082
e-mail: dc_st.george@abv.bg

Комплекс люкс с видом на море
ПЕРВАЯ ЛИНИЯ

Luxurious complex
FIRST LINE

Carpe Siem
complex

BALCHIK

Carpe Vita
complex

STS. CONSTANTINE AND HELENA

Оазис спокойствия и уюта
300 М ОТ БЕРЕГА МОРЯ

Oasis of peace and comfort
300 M TO THE SEASIDE

*ЛЮКСОВОЕ СТРОИТЕЛЬСТВО *ДВУХ- И ТРЕХКОМНАТНЫЕ КВАРТИРЫ
С ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ПЛАНИРОВКОЙ *ОТЛИЧНАЯ ИНВЕСТИЦИЯ
*ИНВЕСТИЦИОННО-СТРОИТЕЛЬНАЯ КОМПАНИЯ С БОЛЬШИМ ОПЫТОМ
И ОТЛИЧНОЙ РЕПУТАЦИЕЙ

*LUXURY CONSTRUCTION *ONE - AND TWO - BEDROOM APARTMENTS
WITH FUNCTIONAL DISPOSITION *EXCELLENT INVESTMENT
*INVESTMENT CONSTRUCTION COMPANY WITH EXPERIENCE
AND A GREAT REPUTATION

MY-HOME.BG

+359 885 190390 | +359 888 603351

ВАЖНО!

ПРАВИЛА ЗА ПРЕВОЗ НА БАГАЖ ПО ПОЛЕТИТЕ НА БЪЛГАРИЯ ЕР

Всички пътници на България Ер имат право на превоз на безплатен ръчен багаж в салона и регистриран багаж /в багажника на самолета/, в зависимост от избраната тарифа. Безплатните норми за брой и тегло на багажа могат да бъдат различни, в зависимост от класата на пътуване /бизнес или икономична/, както и от тарифата, по която е издаден билета. Превозът на багаж по редовните линии е съобразен и с някои общи правила и политиката на България Ер, които трябва да имате предвид.

Авиокомпания България Ер въвежда по линиите си правила за превоз на багаж за билети, издадени след 2 май 2011 г. Системата **PIECE CONCEPT** се базира на броя, теглото и размерите на чекирания багаж.

ТАРИФИ БЕЗ РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

Всеки пътник, закупил билет по тарифа с включен само ръчен багаж, има право да превози в кабината на самолета безплатен багаж както следва:

Класа на обслужване	Норма на безплатен багаж	Такси за багаж
Икономична класа	1 брой ръчен багаж до 10 кг и размери 55x40x23 см (сумарна дължина до 118 см)*	Първи брой регистриран багаж до 23 кг и до 158 см*: • Вътрешни полети – 15 евро на посока • Международни полети – 20 евро на посока

ТАРИФИ С РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

Всеки пътник, закупил билет по тарифа с включен регистриран багаж, има право да превози в багажниците на самолета безплатен багаж както следва:

1. По международни и вътрешни линии

Класа на обслужване	Норма на безплатен багаж
Бизнес класа	1 брой ръчен багаж до 10 кг и размери 55x40x23 см (сумарна дължина до 118 см)* 2 броя чекиран багаж по 23 кг или 1 брой до 32 кг, до 158 см* всеки**
Икономична класа	1 брой ръчен багаж до 10 кг и размери 55x40x23 см (сумарна дължина до 118 см)* 1 брой чекиран багаж до 23 кг и до 158 см*

2. Изключения

Вид карта	Пояснения
Златна карта FLY MORE	2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**
За билети заплатени с карта VISA Platinum от ЦКБ	2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**
За билети заплатени с кобрандирана карта България Ер и ЦКБ	2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**
За членове на програмата „CCB Club“	2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**
Моряци	2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**
Бебета от 0-2 години	В случай, че тарифата по която е издаден билета на възрастният, придружаващ бебето позволява 1 брой чекиран багаж до 23 кг, то бебето има право на 1 брой чекиран багаж до 10 кг. Превозът на бебешки колички се извършва безплатно, но те следва задължително да се предават и получават непосредствено при качване/слизване на/от самолета. Авиокомпанията не носи отговорност за щети в резултат на транспортиране по багажните ленти, в случай, че количката не е предадена/получена на/от самолета.

* Сумата от външните размери на дължината, височината и широчината на багажа /l +h+w/. Пътникът може да превозва и повече от безплатната норма багаж срещу допълнително заплащане. Трети багаж се таксува по максималната такса за трети свръхбагаж.

** Ако билетите Ви са заплатени в сайта на компанията, както и в случаите на: притежание на златна карта FLY MORE, членство в програмата CCB Club, или за билети, заплатени с кобрандирана карта от ЦКБ и България Ер или карта Visa Platinum от ЦКБ, е необходимо да се свържете с нас на тел.: +359 2 4020 400 или на е-мел: callfb@air.bg за преиздаване на билета с право на 2 броя безплатен багаж. Притежанието на карти CCB Club, Visa Platinum от ЦКБ, кобрандирана карта от ЦКБ и България Ер, както и златна карта FLY MORE не дава право на безплатен допълнителен чекиран багаж по тарифа без багаж. Правото на два броя багаж за притежатели на златна карта FLY MORE и CCB Club и за билети, заплатени с кобрандирана карта България Ер и ЦКБ и карта Visa Platinum от ЦКБ, е само за полети, при които опериращ превозвач е авиокомпания България Ер.

ПЪТНИКЪТ МОЖЕ ДА ПРЕВОЗВА И ПОВЕЧЕ ОТ БЕЗПЛАТНАТА НОРМА БАГАЖ СРЕЩУ ДОПЪЛНИТЕЛНО ЗАПЛАЩАНЕ.

3. Такси за свръхбагаж - Международни линии

За тегло на багажа между 23 кг и 32 кг	50 евро
За големина на багажа между 158 см* и 203 см*	70 евро
Допълнителна бройка - втори багаж до 23 кг до 158 см*	50 евро
Допълнителна бройка - трети багаж до 23 кг до 158 см*	100 евро

Багаж с тегло над 32 кг може да се превозва само като карго.

4. Такси за свръхбагаж - Вътрешни линии

За тегло на багажа между 23 кг и 32 кг	20 евро
За големина на багажа между 158 см* и 203 см*	30 евро
Допълнителна бройка - втори багаж до 23 кг до 158 см*	20 евро
Допълнителна бройка - трети багаж до 23 кг до 158 см*	50 евро

5. Специални категории багаж

Спортна екипировка	Багажът трябва да е с максимални размери до 23 кг и до 200 см Изключение: • Международни полети: един чифт ски/сноуборд на пътник - прилага се фиксирана такса от 30 евро. • Вътрешни полети: един чифт ски/сноуборд на пътник - прилага се фиксирана такса от 20 евро.
Велосипеди	Приемат се за превоз в специална опаковка (картон или специален калъф). Максимални размери на опаковката 160 x 90 x 25 см. Изисква се предварително потвърждение на услугата в резервацията. Международни линии: 70 евро. Вътрешни линии: 30 евро.
Оръжия	Превозът на огнестрелни оръжия и боеприпаси се извършва съгласно изискванията на Международната асоциация за въздушен транспорт /IATA/. Не се потвърждава на codeshare полетите на България Ер. Превозът на огнестрелни оръжия не може да бъде потвърден в случаите, когато авиокомпания България Ер е партньор по полет. Превозът на огнестрелни оръжия и боеприпаси, различни от спортно оръжие и боеприпаси, е забранен. В някои случаи, превоз на огнестрелни оръжия и боеприпаси за ловни и спортни цели, може да бъде разрешен. Пътникът трябва да се свърже с България Ер и да предостави информация за вида на оръжието, серийния му номер и припасите, които се внасят в резервационната система. Всички огнестрелни оръжия и боеприпаси, се приемат само като багаж за транспортиране в багажниците на самолета и в никакъв случай в салона с пътниците. Трябва да са разделно и подходящо опаковани, като теглото на мунициите не бива да надвишава 5 кг. Пътникът трябва да има всички документи, изисквани от закона и подзаконовите актове, приложими за превоз за съответната държава. България Ер си запазва правото да откаже превоз на огнестрелни оръжия и боеприпаси. • Ловни пушки и патрони – комплект до 15 кг: такса 50 евро. • Ловни пушки и патрони- при общо тегло над 15 кг: такса 70 евро. • Късо огнестрелно оръжие (пистолет): такса 20 евро. Ловната пушка и патроните се считат за едно парче регистриран багаж и се таксуват с еднократна такса за обслужване. Този вид багаж не се включва в безплатната норма и таксата се прилага независимо от това дали пътникът има друг чекиран багаж.
Домашни любимци в пътническата кабина /PETC/	Максимално тегло на животното и клетката – до 8 кг. За полети FB1431/1432 go и от Париж, където опериращ превозвач е Air France, максималното тегло е 6 кг. Максимални размери на клетката – 48 x 35 x 22 см. Приемат се само кучета и котки. България Ер не приема за превоз животни до и от Великобритания. При пътуване с домашен любимец /куче или котка/, е необходимо при закупуването на билет да свържете с авиокомпанията за потвърждение, тъй като ако няма предварителна заявка, превозът може да бъде отказан. Не се включва в безплатната норма багаж. Заплаща се такса от 50 евро.
Домашни любимци в багажника /AVIH/	Максимално тегло на животното и контейнера – 32 кг. Максимални размери на контейнера – 80 x 74 x 64 см. Приемат се само кучета и котки. България Ер не приема за превоз животни до и от Великобритания. При пътуване с домашен любимец /куче или котка/, е необходимо при закупуването на билет да се свържете с авиокомпанията за потвърждение, тъй като ако няма предварителна заявка, превозът може да бъде отказан. Не се включва в безплатната норма багаж. Заплаща се такса от 80 евро.

За смесени превози с участието на България Ер и други партньорски авиокомпани в маршрута могат да бъдат прилагани други условия за багаж.

IMPORTANT!

BAGGAGE ALLOWANCE ON BULGARIA AIR FLIGHTS

All passengers of Bulgaria Air are entitled to free carriage of cabin baggage and checked baggage (in the luggage compartment of the airplane) depending on the chosen tariff. Free allowances for pieces and weight of baggage may vary depending on the travel class (business or economy) and the tariff on which the ticket has been issued. Baggage transportation on regular lines also conforms to some general rules and the policy of Bulgaria Air, which you should consider.

Bulgaria Air introduces rules for baggage carriage on its destinations for all tickets, issued after May 2, 2011. The **PIECE CONCEPT** system is based on the quantity, weight and dimensions of the checked-in baggage.

TARIFFS WITHOUT CHECKED BAGGAGE

Each passenger who bought a ticket in a tariff that includes only a hand baggage carriage, is allowed to transport in the cabin free baggage allowance as follows:

Class of service	Allowance for free of charge baggage	Fees for checked baggage carriage
Economy class	1 piece hand baggage up to 10 kg and dimensions 55x40x23 sm (total length up to 118 sm)*	First piece of checked baggage up to 23 kg and up to 158 cm *: <ul style="list-style-type: none">• Domestic flights – EUR 15 per direction• International flights – EUR 20 per direction

TARIFFS WITH CHECKED-IN BAGGAGE

Each passenger who bought a ticket in a tariff that includes checked baggage, is allowed to transport in the luggage compartment of the airplane free baggage allowance as follows:

1. International and Domestic flights

Class of service	Норма на безплатен багаж
Business class	1 piece hand baggage up to 10 kg and dimensions 55x40x23 sm (total length up to 118 sm)* 2 pieces checked baggage up to 23 kg or 1 piece up to 32 kg, up to 158 sm* each**
Economy class	1 piece hand baggage up to 10 kg and dimensions 55x40x23 sm (total length up to 118 sm)* 1 piece checked baggage up to 23 kg and up to 158 sm*

2. Exceptions

Card type	Explanations
Gold card FLY MORE	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For tickets paid with VISA Platinum card by CCBank	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For tickets paid with co-branded card Bulgaria Air / CCBank	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For members of the 'CCB Club' programme- free checked-in baggage	2 pieces of 23 kg. Third piece is charged as third excess baggage**
Seamen	2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
Infants 0-2 years of age	If the fare of the ticket of the adult who is accompanying the baby allows 1 piece checked baggage up to 23 kg, the baby is entitled to 1 piece checked baggage up to 10 kg. Transportation of baby carriages is free of charge, but it is mandatory to hand them over/to receive them immediately before embarkation / disembarkation of the aircraft. The aviation company shall not be responsible for damages resulting from transportation on baggage belts, in case the carriage has not been handed over/received at the aircraft.

* The maximum allowed volume is the sum of the external length, height and width of the baggage /l+h+w/. The passenger may carry more than the free of charge baggage allowance for an additional fee. Third piece is charged as third excess baggage.

** If your tickets are paid in the company's website, as well as in the cases of: possession of gold card FLY MORE, membership in CCB Club, or tickets paid with co-branded card from CCB and Bulgaria Air or Visa Platinum card from CCB you need to contact us by phone +359 2 4020 400 or e-mail callfb@air.bg to reissue the ticket entitled to free 2 pieces of luggage. Possession card CCB Club, Visa Platinum CCB, co-branded card from CCB and Bulgaria Air, and Gold Card FLY MORE entitle the additional free checked baggage on tariff without luggage. The right to two pieces of luggage for holders of Gold Card FLY MORE and CCB Club and tickets paid with co-branded card CCB and Bulgaria Air and Visa Platinum card from CCB is only on flights where the operating carrier is Bulgaria Air.

THE PASSENGER MAY CARRY MORE THAN THE FREE BAGGAGE ALLOWANCE AT ADDITIONAL COST.

3. Excess baggage fees – International flights

Baggage weight between 23 kg and 32 kg	EUR 50
Baggage dimensions between 158 cm and 203 cm	EUR 70
Extra piece – second bag up to 23 kg x 158 cm	EUR 50
Extra piece – third bag up to 23 kg x 158 cm	EUR 100

Baggage with weight over 32 kg may only be carried as cargo.

4. Excess baggage fees – Domestic flights

Baggage weight between 23 kg and 32 kg	EUR 20
Baggage dimensions between 158 cm and 203 cm	EUR 30
Extra piece – second bag up to 23 kg up to 158 cm	EUR 20
Extra piece – third bag up to 23 kg up to 158 cm	EUR 50

5. Special categories of baggage

Sport equipment	The baggage must be of maximum weight and dimensions 23 kg and 200 cm* Exception: <ul style="list-style-type: none">• International flights: One pair of skis/snowboard per passenger – a fixed rate of EUR 30 applies.• Domestic flights: One pair of skis/snowboard per passenger – a fixed rate of EUR 20 applies.
Bicycles	Accepted for carriage in special packaging (cardboard or a special case). Maximum size of package 160 x 90 x 25 cm. This service requires pre-confirmation in the reservation. International flights: EUR 70. Domestic flights: EUR 30.
Firearms	Carriage of firearms and ammunition is carried out according to the requirements of the International Air Transport Association /IATA/. It is not confirmed on codeshare flights of Bulgaria Air. Carriage of firearms and ammunition other than sport weapons and ammunition is prohibited. In some cases, carriage of firearms and ammunition for hunting and sporting purposes may be permitted. The passenger should contact Bulgaria Air and provide information on the type of weapon, its serial number and the ammunition, which will be entered into the reservation system. All firearms and ammunition will be accepted only as baggage and must be transported in the luggage compartment of the airplane and under no circumstances in the passenger cabin. They must be suitably packed separately and the weight of the ammunition should not exceed 5 kg. The passenger should have all documents required by law and regulations applicable to carriage for the particular state. Bulgaria Air reserves the right to deny carriage of firearms and ammunition. <ul style="list-style-type: none">• Hunting rifles and cartridges – total weight up to 15 kg: fee EUR 50.• Hunting rifles and cartridges – total weight over 15 kg: fee EUR 70.• Short-barrel firearms (pistol): fee EUR 20. Hunting rifles and cartridges are regarded as one piece of registered baggage and are charged with one-time fee for service. This type of baggage is not included in the free allowance and the fee is applied regardless of whether the passenger has other checked-in baggage.
Pets in the passenger cabin /PETC/	Maximum weight of pet and cage – up to 8 kg. For flights FB1431/1432 to/from Paris, where operator is Air France, the maximum weight is 6 kg. Maximum dimensions of the cage – 48 x 35 x 22 cm. Only dogs and cats are accepted. Bulgaria Air does not accept for carriage live animals to and from Great Britain. If travelling with an animal /dog or cat/, please be advised to contact the airline at the time of purchase of your ticket, because if there is no request in advance, the carriage of the animal may be refused. Not included in the free baggage allowance. A fee of EUR 50 applies.
Pets in the hold / AVIH/	Maximum weight of the animal and the container – 32 kg. Maximum dimensions of the container – 80 x 74 x 64 cm. Only dogs and cats are accepted. Bulgaria Air does not accept for carriage live animals to and from Great Britain. If travelling with an animal /dog or cat/, please be advised to contact the aviation company at the time of purchase of your ticket, because if there is no request in advance, the carriage of the animal may be refused. Not included in the free baggage allowance. A fee of EUR 80 applies.

For partner flights involving Bulgaria Air and other partner airlines, other luggage conditions may apply.

ГОТОВИ ЗА ПОЛЕТ

FIT TO FLY

Предлагаме ви няколко полезни съвета за това как да се чувствате добре по време на полета и след него. Изпълнявайте упражненията бавно и дишайте равномерно.

These handy exercises enable you to stay in top form – both during and after the flight. Perform each move with steady, even breathing.

Ходила

10 пъти

Поставете петите на пода и повдигнете нагоре пръстите на краката. После опрете пода с пръсти и повдигнете петите.

Глезени

15 пъти

Правете кръгови движения първо с единия крак, а после с другия.

Колене

30 пъти

Повдигнете единия крак, докато не усетите напрежение в бедрото.

Рамене

5 пъти

Поставете ръцете на бедрата и започнете да описвате кръгови движения с раменете.

Крака

10 пъти

Наведете се леко напред. Обгърнете с ръце коленете и ги повдигнете на нивото на гърдите. Загържете така 15 секунди.

Гръб и ръце

15 пъти

Поставете и двете стъпала на пода и стегнете корема. Наведждайте се напред, докато ръцете ви не опрат пръстите на краката.

EN

Feet

10 times

Placing your heels on the floor, stretch your toes upwards. Then, keeping your toes on the floor, raise your heels upwards.

Ankles

15 times

Rotate your foot – first in one direction and then the other.

Knees

30 times

Raise your legs, tensing the muscles in your thighs.

Shoulders

5 times

With your hands on your thighs, rotate your shoulders in a circular motion.

Legs

10 times

Bend forward slightly. Wrap your hands around one knee and raise it to your chest. Hold for 15 seconds. Repeat with the other knee.

Back and arms

15 times

Place both feet flat to the floor and hold your stomach in. Bend forward, moving your hands down your legs.

Да се лети не е страшно

- Статистиката сочи, че летенето със самолет е далеч по-безопасно от много други дейности
- Екипажът на вашия самолет е висококвалифициран и с богат опит
- Самолетите на България Ер са с безпречна поддръжка и могат да устоят на всякаква турбуленция
- Опитайте да се отпуснете – вдишвайте дълбоко през носа и задръжайте въздуха няколко секунди, преди да го издишате

EN

Relax!

- Statistics show that flying is much safer than many situations in daily lives
- The crew in control of the plane is highly trained and experienced
- Bulgaria Air aircraft are thoroughly maintained and designed to withstand various forms of turbulence
- Try to relax – breathe in deeply through your nose, hold for three seconds before exhaling slowly

По време на полет

- Усещате болка в ушите? Запушете носа, затворете устата и започнете да преглъщате или да се опитвате да изкарате въздуха, без да отваряте уста. Дъвченето на дъвка също помага
- Стимулирайте кръвообращението си, като се разходите по пътеката в самолета
- Избягвайте да седите с кръстосани крака, защото това може да ограничи кръвообращението
- Може да се почувствате по-удобно, ако свалите обувките
- Пийте повече вода и по-малко алкохол, чай или кафе

EN

During the flight

- Ear pain? Pinch your nose shut, close your mouth and swallow or blow out against your closed mouth. Alternatively, chew some gum
- Stimulate your circulation by walking around the cabin and stretching
- Avoid sitting with your legs crossed as this restricts circulation
- Removing your shoes may provide you with more comfort
- Drink plenty of water and not too much alcohol, tea or coffee

Как да се приспособим по-бързо към часовите разлики

- Опитайте се да настроите биологичния си часовник към времевата зона на бъдещата ви дестинация, като вечерта преди по лета си легнете един час по-рано или по-късно
- Не прекалявайте с тежката храна и не пийте твърде много алкохол или кафе вечерта преди полета
- Яжте богати на протеин храни в подходящи за новата часова зона отрязъци от денонощието
- Когато пристигнете на избраната от вас дестинация, направете си кратка разходка
- Прекарайте поне 30 минути на дневна светлина

EN

Reducing jetlag

- Begin adjusting your body clock to the time zone of your destination the night before departure by going to bed earlier or later
- Don't consume too much food the night before you leave, or drink too much coffee or alcohol
- Eat protein-rich meals at times that are normal for your new time zone
- At your destination, take light exercise – such as a walk
- Spend at least 30 minutes in daylight

УДОБСТВО И БЕЗОПАСНОСТ ВЪВ ВЪЗДУХА

YOUR COMFORT AND SAFETY IN THE AIR

Вашето здраве

Ако имате притеснения за здравето си, свързани с пътуването, и особено ако страдате от дихателни или сърдечно-съдови заболявания, посетете лекаря си преди заминаване. Аптеките могат да ви предложат лекарства без рецепта, но нашият съвет е винаги да се консултирате с лекар, който е най-подходящ за вас.

Вашият багаж

Избягвайте тежкия ръчен багаж. Носенето му може да претовари организма ви. Да седнеш в креслото уморен и загъхан, означава да започнеш пътуването си зле. В ръчния багаж носете само основното, което ще ви трябва по време на полета.

Срокът за явяване на летището

Опитайте се да пристигнете на летището рано. Оставете си достатъчно време за формалности, пазаруване и отвеждане към самолета. Времето за регистриране на пътниците е различно на различните летища и може да варира според дестинацията. Добре е да се информирате предварително за часа, в който трябва да сте на летището.

Вашата сигурност

Запознайте се с изискванията за сигурност и ги спазвайте.

Не се съгласявайте да пренасяте чужд багаж.

Не оставяйте багажа си без надзор.

Слагайте ножове, ножици и остри предмети в куфара, който предавате за транспортиране в багажника на самолета. Ако са в ръчния ви багаж, летищните служби за сигурност ще ви забранят да ги качите в самолета.

Вашият ръчен багаж

Сложете тежките предмети под седалката пред вас, а леките – в багажните отделения над седалките. Не блокирайте с багаж пътя към аварийните изходи и пътеките между креслата. Отваряйте багажниците над седалките внимателно – ако съдържанието им е разместено по време на полета, при отваряне от тях може да паднат предмети.

Пушенето

Пушенето в самолета е опасно. Забранено е на всички

България Ер ви желае безопасен и удобен полет. Висококвалифицираните ни летци, стюардеси и стюарди са обучени да осигурят безопасността ви. Ето някои основни моменти от безопасността, с които може да се запознаете, докато почивате и се наслаждавате на полета на България Ер.

Bulgaria Air wishes you a safe and comfortable journey. Our highly trained flightdeck and cabin crews are here to take care of your safety. While relaxing and enjoying Bulgaria Air's inflight service, you may consider the basic points that follow.

полети на България Ер. На кабинния екипаж е наредено да следи за изпълнението на забраната. Не пушете в тоалетните, които са оборудвани с датчици за дим.

Упътванията за безопасност

Преди заминаване и пристигане кабинният състав на България Ер ще ви запознае с правилата за безопасност в самолета. Упътването включва сведения за предпазните колани, кислородните маски, изходите, аварийното напускане на самолета, спасителните жилетки. Молим за вашето внимание по време на демонстрацията. Разгледайте инструкцията за безопасност в самолета, която е в джоба на седалката пред вас.

Кабинен екипаж

Кабинният екипаж на България Ер се грижи да ви обслужва отлично и да осигурява безопасността по всяко време. Не се притеснявайте да повикате стюардесите и стюардите, като използвате разположения над креслото ви бутон, да споделяте коментарите си с тях и да ги убедомявате за потребностите си.

При пристигане

Пазете багажите си купони, за да намерите лесно багажа си. Отделете малко време, за да се аклиматизирате след пристигането си.

in, shop and board. Check-in times vary from airport to airport and from destination to destination. Please, inform yourself well in advance to avoid delays/cancellations.

Your security

Do read and follow the security requirements. Do not agree to carry other people's items with you. Never leave your luggage unattended. Store personal knives, scissors and other sharp objects safely inside your suitcase or hold luggage. If you do not, airport security staff will stop you taking them aboard in your cabin luggage.

Your hand luggage

Please store heavy items underneath the seat in front of you. Stow lighter items in the overhead luggage racks. Please ensure you do not block access to the emergency exits, and do not block the aisle. Please open the overhead lockers with caution: items there may have become disturbed and may fall onto the seats below.

Smoking

Smoking onboard is dangerous. All Bulgaria Air flights are non-smoking and cabin crew are under strict instructions to monitor observance. Please do not smoke in the lavatories; they are equipped with smoke sensors.

The safety briefing

Before departure and on approach, Bulgaria Air cabin crew will demonstrate the rules of safety on board our aircraft. The briefing includes information on your seatbelt, how to use your oxygen mask, how to locate exits, how to leave the aircraft in an emergency, and how to use your lifejacket. Please spare a moment to watch their demonstration. Please also consult the illustrated Safety on Board leaflet in the seat pocket in front of you.

Your cabin crew

The Bulgaria Air flight attendants are on board to provide you with top class inflight service and ensure your safety at all times. Please do not hesitate to use the overhead attendant call button and share comments or request service from your flight attendant.

At the destination airport

Have your luggage identification tags ready to help you find your luggage. Give yourself some time for initial acclimatisation with the weather and environment of your destination.

Your health

If you have any medical concerns about making a journey, or if you suffer from a respiratory or heart condition, see your doctor before traveling. There are over-the-counter medicines available, but we recommended always consult a doctor to determine which are suitable for you.

Your luggage

Try to travel light. Carrying heavy bags can cause considerable stress you may not be used to. Arriving at your sit exhausted and perspiring is not a good start to your journey. In your hand luggage, carry only essential items which you will genuinely need during the flight.

Your check in deadline

Arrive early at the airport. Give yourself plenty of time to check

Уважаеми пътници,

В съответствие с директива на Европейската комисия 68/2004 от 15 януари 2004г., в охраняемите зони на летищата и в ръчния багаж не бива да се слагат предмети, с които е възможно или изглежда възможно да се причини нараняване. Сред забранените предмети са:

- всякакви видове огнестрелно оръжие;
- катапулти и харпун;
- имитации на огнестрелно оръжие, в това число детски играчки;
- оръжейни части, с изключение на уреди за телескопично виждане;
- пожарогасител;
- електрошокови уреди;
- брадви, секири, сатъри, томахаки;
- лъкове, къси копия;
- всякакви заострени метални предмети,

- които могат да послужат за нараняване;
- ножове, независимо от предназначението им;
- саби, мечове;
- бръснари, скалпели;
- ножици, с режеща част по-дълга от 6см;
- бормашины, отвертки, клещи, чукове;
- кънки за лег;
- всички видове спортни стикове, бухалки, щетки и тояга;
- всички видове оборудване за бойни

- спортове;
- амуниции, гранати, мини, военни експлозиви;
- детонатори;
- газ и газови контейнери;
- всякакви пиротехнически средства;
- хлор, парализиращи спрейове, съзотворен газ;
- терпентин, разреждател и аерозолна боя;
- напитки с над 70% съдържание на алкохол;

Списъкът посочва някои от забранените за пренос предмети, без да бъде изчерпателен. Моля консултирайте се с летищния персонал за по-пълна информация.

From 6 November 2006 the European Union adopted new security rules that restrict the amount of liquids you can take through security checkpoints, in addition to other prohibited articles. These liquids must be in individual containers with a maximum capacity of 100 ml each, packed in one transparent, resealable plastic bag (with a capacity of no more than one litre). The restrictions apply to liquids such as water, drinks, soups, syrups, make-up, creams, lotions, gels, perfumes, deodorants, sprays, tooth paste and shaving foam. Liquid foods for babies and any medication a passenger may need during a flight are exempt from the above restrictions but must be presented at security checkpoints.

This is not an exhaustive list. If in doubt, please, consult the airport staff who will be happy to provide you with more detailed information.

Dear passengers,

In keeping with European Commission Regulation № 68/2004 of 15 January 2004, any object capable, or appearing capable of causing injury should not be carried into the security restricted areas of the airports and into the aircraft's cabins. These include, but are not limited to:

- all types of firearms;
- catapults and harpoons;
- replica or imitation firearms, toy guns;
- component parts of firearms (excluding telescopic sighting devices);
- fire extinguishers;
- stun or shocking devices;
- axes, hatchets, meat cleavers; machetes;
- arrows and darts;
- any type of sharpened metal objects, which could cause injury;

- all types of knives;
- sabers, swords;
- open razors and blades, scalpels;
- scissors with blades more than 6 cm in length;
- drills, screwdrivers, crowbars, hammers;
- ice skates;
- any type of sport bats, clubs, sticks or paddles;
- any martial arts equipment;
- ammunition, grenades, mines, explosives

- and explosive devices;
- detonators;
- gas and gas containers;
- any pyrotechnics;
- chlorine, disabling or incapacitating sprays, tear gas;
- turpentine and paint thinner, aerosol spray paint;
- alcoholic beverages exceeding 70% by volume.

НОВИ ПРАВИЛА ЗА ПРЕВОЗ НА ДЕЦА

От 1 юли 2012 година авиокомпания България Ер променя правилата за превоз на непридружени деца

За **НЕПРИДРУЖЕНО ДЕТЕ (UNACCOMPANIED MINOR - UM)** се смята дете, от 3 до 12 години, което по време на полета не се придружава от родител/настойник или друг пътник-придружител. Деца до 3 години не могат да ползват услугата непридружено дете

ПРИ УСЛУГАТА ПРЕВОЗ НА НЕПРИДРУЖЕНО ДЕТЕ (UM) служители поемат детето от изпращача на отправното летище, придружават го по време на всички летищни формалности и го предават на посрещача. Услугата е задължителна за деца на възраст от 3 до 5 години и възможна при поискване за деца с навършени 5 години.

ФОРМУЛЯР – ИНФОРМАЦИЯ ОТ РОДИТЕЛ/НАСТОЙНИК: Задължителен документ, в който се вписва пълна информация за детето, както и имената, адресите и телефони на изпращача и посрещача.

ЕСКОРТ – Стюардеса, която пътува с детето и се грижи за него по време на полета. За да бъде осигурен ескорт, агентът, създател на резервацията на детето, внася SR UMNR с неговата възраст и рождена дата, както и информация за посрещача и изпращача – имена, телефон за връзка и пълен адрес. Запитването се прави поне две седмици преди полета. В рамките на 3 дни служителите от отдел Спейс контрол дават отговор на молбата. При потвърждение Спейс Контрол запазва място на стюардесата на желан полет и уведомява агента, който създава EMD в резервацията на детето в размер на дължимата сума за тази услуга.

ЗАДЪЛЖИТЕЛНАТА ИНФОРМАЦИЯ за потвърждаване на услугата UMNR включва три имена, възраст и рождена дата на детето; три имена, телефон за връзка и пълен адрес на посрещача и изпращача.

- Авиокомпания България Ер не приема непридружени деца, трансфериращи на летище София. Изключения се правят само при предоставени контакти на трансферния пункт.
- Деца до 3 години не се приемат за превоз без придружител.
- Деца, навършили 5 години, се приемат за превоз без придружител и се обслужват по реда за непридружени деца – UM.

ЗАПЛАЩАНЕ ЗА ПРЕВОЗА на непридружени деца: за всяко непридружено дете, независимо от възрастта, се събира UM такса в размер на 40 евро на отсечка за международни полети и 20 евро за вътрешни линии, като за София – Лондон таксата е 50 евро, а за Лондон – София 50 паунда. Една стюардеса може да придружава две деца от едно семейство – братя и сестри, които пътуват заедно, като се заплаща една UM такса за двете деца.

Допълнителни условия:

- от 3 до навършване на 5 години: за детето се заплаща пълната тарифа за възрастен пътник без детско намаление, плюс 50% от еднопосочната тарифа в M класа за стюардесата-придружител. Всички дължими летищни такси за маршрута по билета също се събират;
- от 5 до 7 години: плаща се 100 % от тарифата за възрастен пътник;
- от 8 до 11 години: плаща се детски билет с приложимото по съответната тарифа детско намаление;
- по желание на родителите, деца от 12 до 18 години могат също да ползват услугата UM срещу заплащане на UM таксата.

NEW RULES FOR TRANSPORTING CHILDREN

From the 1st of July 2012, Bulgaria Air is changing its rules regarding transporting unaccompanied children.

AN UNACCOMPANIED MINOR (UM) – is any child of 3 to 12 years of age who is not accompanied by parent/guardian or another passenger-companion on the same flight. Children of less than 3 years of age may not use the service for unaccompanied minor.

THE SERVICE "TRANSPORT OF AN UM" means that employees of Bulgaria Air take the child from the person that escorts him or her to the departure airport, accompanies the child through all airport formalities, and brings him to the person that will collect the child at the destination. The service is mandatory for children between 3 and 5 years old, and optional for children who have already turned 5 years.

FORM – INFORMATION FROM THE PARENT/GUARDIAN: A mandatory document that contains full information about the child, as well as names, addresses and telephone numbers of the persons who will be escorting the child to the departure airport and from the destination airport.

ESCORT – A flight attendant who travels with the child and cares for him or her during the flight. To provide an escort, Bulgaria Air requires the travel agent that books the flight for the child to submit SR UMNR with the child's age and date of birth, as well as information about the person who will deliver the child to the departure airport, and the person who will collect him or her from the destination airport – their full names, telephone numbers and full addresses. This service should be requested at least two weeks prior to the flight. Staff members from the Space Control Department will reply to your inquiry within 3 business days. Upon confirmation, Space Control books a place for the flight attendant on the desired flight and informs the travel agent who issues an EMD on the child's reservation in the amount of the sum payable for the service.

MANDATORY INFORMATION for the confirmation of the UMNR service includes the child's full name, age and date of birth, as well as the full names, telephone numbers and complete addresses of persons delivering the child to the departure airport and those who are collecting him or her at the destination airport.

- Bulgaria Air does not accept unaccompanied minors who transfer at Sofia Airport. Exceptions are made only when contact information has also been submitted for the persons who will take care of the child at the point of transfer.
- Children under 3 years of age cannot travel unaccompanied.
- Children who have turned 5 are permitted to travel unaccompanied and are served according to the rules for unaccompanied minors.

THE PRICE FOR THE TRANSPORT OF UM SERVICE:

For an unaccompanied child, regardless of age, a UM fee of EUR 40 per international flight segment and EUR 20 for domestic flights is collected, for Sofia - London the fee is EUR 50 and for London - Sofia GBP 50. One flight attendant can escort two children from the same family simultaneously - brothers and sisters traveling together, and in that case one UM fee is collected for both children.

Additional conditions:

- For children between 3 and 5 years old: the price is the full adult tariff without a children's discount, plus 50% of the one-way tariff per segment in M class for the escorting flight attendant. All applicable airport fees for the route of the flight are also collected;
- Age 5 - 7: the customer pays 100% of the tariff for an adult passenger;
- Age 8-11: the customer pays a children's tariff (with the applicable child discount from the respective tariff);
- Upon parental request, children aged between 12 and 18 years old may also make use of the UM service if the UM fee is paid.

THE FACE OF

Bulgaria Air

National Carrier **www.air.bg**

Airbus A320-214

**Airbus A319-112
Airbus A319-111**

Boeing 737-300

Embraer 190-100

CODESHARE PARTNERS

Co-operative and marketing abetments with other airlines are an integral part of Bulgaria Air operating policy. Code sharing agreements enable travelers to take advantage of a greatly enhanced spectrum of global destinations with the minimum of procedural inconvenience.

SOFIA – MOSCOW

Both airlines operate codeshare flights between Bulgaria and Russia.

VARNA/BOURGAS – MOSCOW

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA – PARIS

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA – ROME

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA – MILAN

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA – MADRID, MADRID – LAS PALMAS,
MADRID – TENERIFE

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA – AMSTERDAM

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA – BUCHAREST

Jointly operated services using Tarom aircraft and crew.

SOFIA – PRAGUE, PRAGUE – BUDAPEST

Jointly operated services using Bulgaria Air aircraft and crew.

SOFIA – BELGRADE

Jointly operated services using Air Serbia aircraft and crew.

SOFIA – BERLIN

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA – VIENNA, SOFIA – FRANKFURT,
SOFIA – DUSSELDORF, SOFIA – ZURICH

Jointly operated services using Bulgaria air aircraft and crew.

BERLIN – DUSSELDORF, BERLIN – KOLN,
BERLIN – STUTTGART, BERLIN – FRAN KFURT,
BERLIN – STOC KHOLM, BERLIN – GOTEBOG,
BERLIN – COPENHAGEN, BERLIN – HELSIN KI,
BERLIN – ZURICH, BERLIN – VIENNA

Jointly operated services using Airberlin aircraft and crew.

A STAR ALLIANCE MEMBER

SOFIA – ATHENS

Both parties operate and have a seat exchange programme.

SOFIA – VARNNA, SOFIA – BURGAS, SOFIA – LARNACA

Jointly operated services using Bulgaria air aircraft and crew.

ATHENS – LARNACA , ATHENS – BEIRUT, ATHENS – TEL AVIV,

ATHENS – EREVAN, ATHENS – NICE, LARNACA - TEL AVIV

Jointly operated services using Aegean aircraft and crew.

Дестинации Destinations

CODESHARE PARTNERS

Code share партньорството позволява на авиокомпаниите да предлагат на своите пътници повече полети до дадената дестинация при облекчена процедура за резервация, както на собствените полети, така и на полетите на партньора по маршрута.

The Code share partnership enables airlines to provide for their valuable customers more frequencies to each particular destination at facilitating booking procedure, on every own operated or marketing flight en route.

SPA PARTNERS

Special prorate agreement е сред основните търговски договори, предоставящ на партньорските авиокомпани изключителната възможност да увеличат броя на предлаганите дестинации през даден пункт и да отговорят на търсенето на клиентите с приемливи цени.

The Special prorate agreement is among the basic commercial agreements, giving partner airlines a significant opportunity to enlarge number of global beyond destinations offered in response to customer demands at reasonable prices.

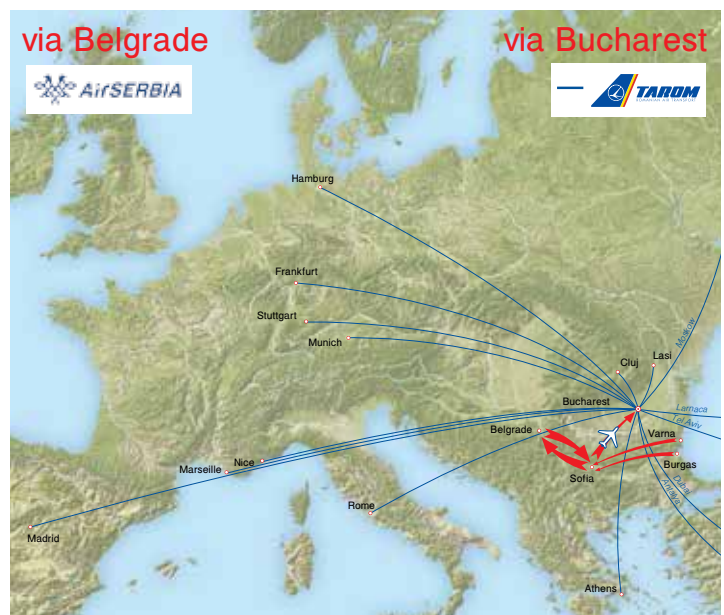
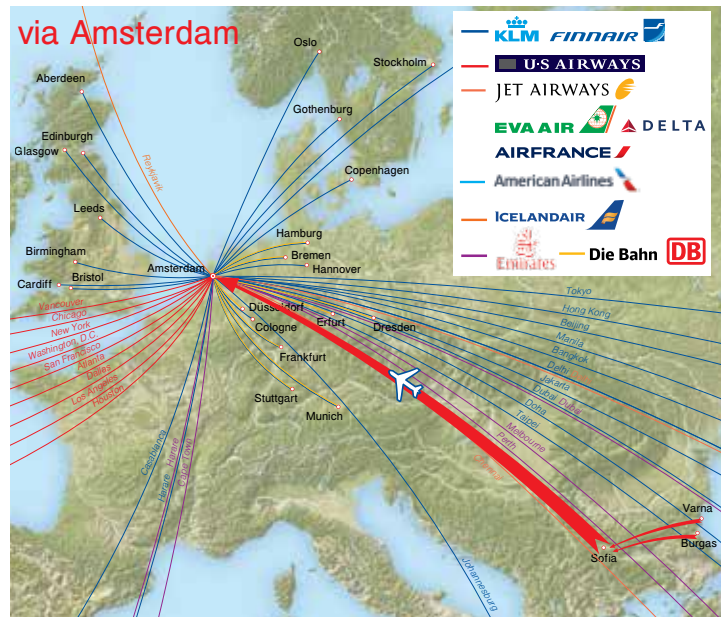
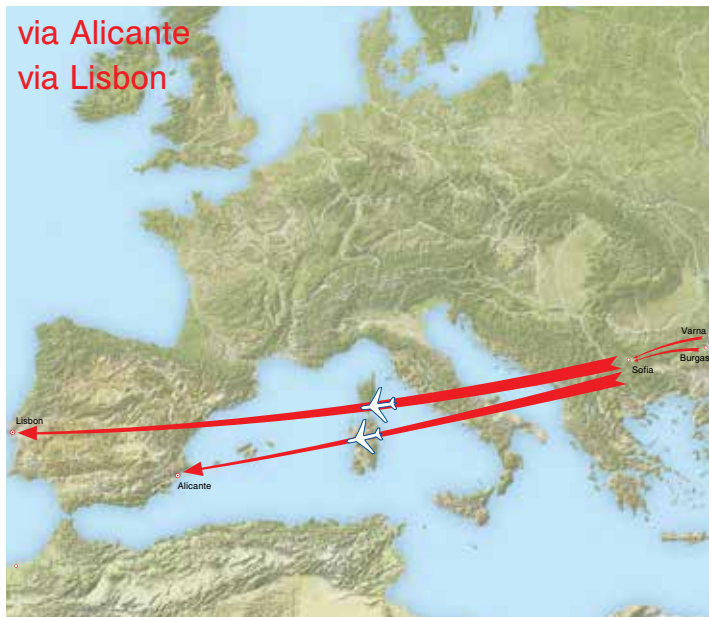
INTERLINE PARTNERS:

Interline agreement позволява взаимното признаване на билетите и по този начин съществено допринася за това двете авиокомпани да могат да предлагат продукта на партньора по редовни линии.

The Interline agreement permits the acceptance of each other's airtickets and that way contributes significantly both airlines to be able to offer customers reciprocally their product on schedule services.

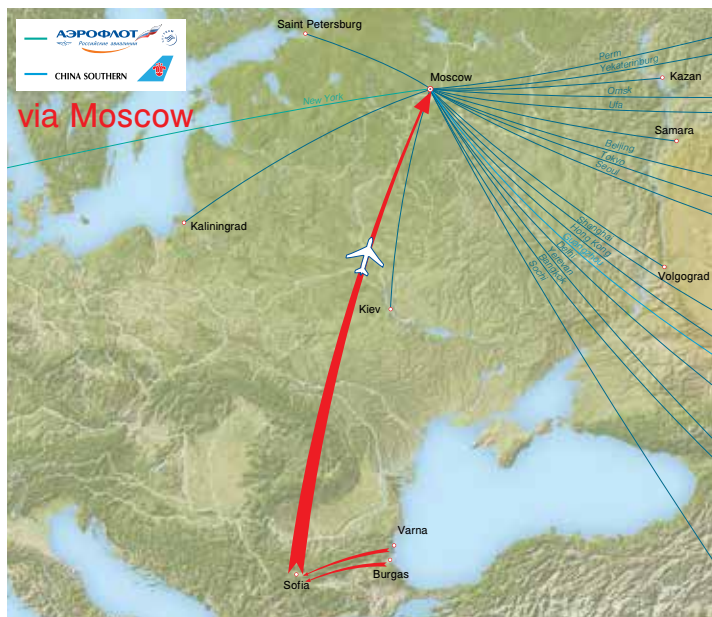
Летете до всяка точка на света с България Ер и партньори.
Fly anywhere across the world with Bulgaria Air and partners.

Летете до всяка точка на света с България Ер и партньори.

Fly anywhere across the world with Bulgaria Air and partners.

БЪЛГАРИЯ ЕР: Къде да ни намерите?

BULGARIA AIR: Where to find us?

<p>SOF BOJ VAR</p> 	<p>Customer Service Center</p> <p>1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working Hours:</i> <i>Every day 08:00-22:00 Local Time</i></p>	<p>phone: +359 2 402 04 00 e-mail: callFB@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Head office</p> <p>1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working Hours:</i> <i>Monday - Friday</i> <i>09:00-17:30 Local Time</i></p>	<p>fax: +359 2 984 02 03 e-mail: office@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Sofia City Office</p> <p>2 Ivan Vazov Street <i>Working hours:</i> <i>Monday - Friday</i> <i>9:00-12:00/12:30-17:30 Local Time</i></p>	<p>e-mail: tickets1@air.bg www.air.bg</p>
	<p>FLY MORE Office</p> <p>1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working hours:</i> <i>Every day: 09:00-12:00/13:00-18:00</i> <i>Local Time</i></p>	<p>phone.: +359 888 903 943 +359 2 984 02 96 e-mail: flymore@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Varna Airport Office</p> <p>Varna Airport Terminal 2, Departures <i>Monday - Friday and Sunday:</i> <i>07:00-21:00 Local Time</i> <i>Saturday:</i> <i>03:00-18:00 Local Time</i></p>	<p>phone: +359 52 573 321 fax: +359 52 501 039 e-mail: varna@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Varna City Office</p> <p>55, 8-mi primorski polk blvd <i>Working Hours:</i> <i>Monday - Friday 09:00-20:00 Local Time</i> <i>Saturday 10:00-18:00 Local Time</i></p>	<p>phone: (+359 52) 651 101 e-mail: varna_city@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Bourgas Airport Office</p> <p>Bourgas airport, Terminal 2 Departures, floor 2 <i>Working Hours:</i> <i>Monday - Friday</i> <i>09:00-17:30 Local Time</i></p>	<p>phone: +359 56 900 155 fax: +359 56 870 132 e-mail: boj@air.bg www.air.bg</p>
<p>BRU</p> 	<p>Belgium, Brussels</p> <p>Brussels National Airport Level Departure, BE 1930 Zaventem <i>Working hours:</i> <i>Monday 07:30-14:00 Local Time</i> <i>Tuesday - Friday 14:30-19:00 Local</i> <i>Time</i></p>	<p>phone: +32 2 753 2016 +32 2 753 2017 e-mail: brussels@air.bg brussels2@air.bg www.air.bg</p>

<p>LCA PFO</p> 	<p>Nicosia, Cyprus</p> <p>"Louis Aviation" - 11 Lemesos Avenue, 2112 Nicosia, P.O. Box 21301, 1506 Nicosia, Cyprus.</p>	<p>phone: +357 225 88 182 fax: +357 223 76 606 e-mail: bulgariaair@louisgroup.com www.air.bg</p>
<p>BER</p> 	<p>Germany, Berlin</p> <p>Bulgarian Air Tour Leipziger str 114-115, 10117 Berlin, Germany <i>Working hours:</i> <i>Monday - Friday</i> <i>09:00-18:00 Local Time</i></p>	<p>phone.: +49 30 2514405 +49 30 2514460 fax: +49 30 2513330 e-mail: info@berlin-bat.de www.air.bg</p>
<p>LON</p> 	<p>United Kingdom, London</p> <p>Ticket Pod 1 Terminal 4 London Heathrow Airport Hounslow, TW6 3FB <i>Working hours:</i> <i>Monday - Friday</i> <i>09:30 - 17:30 Local Time</i></p>	<p>phone: +44 208 745 9833 +44 788 966 4174 e-mail: LHR@bulgaria-air.co.uk www.air.bg</p>
<p>MOW</p> 	<p>Russia, Moscow</p> <p>City Office 3 Kuznetzkiy Most Str., Moscow, 125009, Russia <i>Working hours:</i> <i>Monday - Friday:</i> <i>09:00-13:00/14:00-18:00 Local Time</i> <i>Saturday: 10:00-14:00</i> <i>(between June and</i> <i>September)</i></p>	<p>phone: +7 49 5789 9607 e-mail: ticketmow@air.bg moscow@air.bg www.air.bg</p>
	<p>Airport office Sheremetyevo airport, Terminal F, fl. 2, ticket desks 10 and 14 <i>Working hours:</i> <i>Opens 2 hours before flight</i></p>	<p>e-mail: svoapfb@mail.ru www.air.bg</p>
<p>TLV</p> 	<p>Israel - Tel Aviv</p> <p>Open Sky LTD 25 Ben-Yehuda Str. Israel 63806, Tel Aviv <i>Working hours:</i> <i>Sunday - Thursday:</i> <i>09:00-17:00 Local Time</i></p>	<p>phone: +972 379 51 355 fax: +972 379 51 354 e-mail: annie@open-sky.co.il www.air.bg</p>
<p>USA</p> 	<p>Mailing Address: 1819 Polk St #401 San Francisco, CA 94109 <i>Working Hours:</i> <i>Monday - Friday 9am - 5pm,</i> <i>Saturday - Sunday 9am - 1pm (EST)</i></p>	<p>phone: 1-855-FLY-TO-BG (359-8624) e-mail: tickets@bulgariaairusa.com www.air.bg</p>
<p>VIE</p> 	<p>Austria, Vienna</p> <p>Intervega Reisen Tiefer Graben 9, A-1010 Wien, Austria <i>Working Hours:</i> <i>Monday - Thursday</i> <i>09:00-17:30 Local Time</i> <i>Friday</i> <i>09:00-17:00 Local Time</i></p>	<p>phone: +43 1 5352550 0 900 220013 (domestic line) fax: +431 5352552 e-mail: intervegareisen@aon.at office@intervega.at www.air.bg</p>